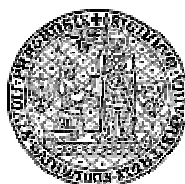

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
INSTITUT POLITOLOGICKÝCH STUDIÍ

Odstranění překážek ve spolupráci

EU – NATO?

*Vliv francouzské reintegrace do vojenských struktur NATO
na evropskou bezpečnost a vztah Velké Británie k ní*

HANA KONÍŘOVÁ

MAGISTERSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

PRAHA 2010

Autor diplomové práce
Vedoucí diplomové práce
Datum obhajoby

Bc. Hana Konířová
Mgr. Tomáš Weiss, M.A.
Červen 2010

Prohlášení

Čestně prohlašuji, že jsem svou magisterskou diplomovou práci na téma „Odstranění překážek ve spolupráci EU – NATO? Vliv francouzské reintegrace do vojenských struktur NATO na evropskou bezpečnost a vztah Velké Británie k ní.“ vypracovala samostatně, všechny použité zdroje jsem řádně označila a uvedla v seznamu literatury.

Dále souhlasím, aby tato má práce byla zpřístupněna v knihovně Univerzity Karlovy, stejně jako v elektronické databázi UK a byla používána ke studijním účelům. To vše v souladu s autorským právem (ve smyslu § 60 Zákona č.121/2000 Sb., autorský zákon).

V Praze dne 18. května 2010

Hana Konířová

Bibliografický záznam

Konířová, Hana. *Odstranění překážek ve spolupráci EU – NATO? (Vliv francouzské reintegrace do vojenských struktur NATO na evropskou bezpečnost a vztah Velké Británie k ní)*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta Sociálních věd, Institut politologických studií, 2010. 114 s. Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Weiss, M.A.

Anotace

Těsnější vztahy EU – NATO jsou dlouhodobým přáním mnoha členských států. I když vznik Evropské bezpečnostní a obranné politiky (EBOP) v rámci EU v roce 1998 neměl znamenat konkurenční platformu k NATO, realita byla a je složitější. Nejvýznamnějšími odpůrci byly USA, které vnímaly EBOP jako oslabení NATO. Postupně se do role překážky užší spolupráce vyprofilovalo Turecko, zejména po přijetí jižní řecké části rozděleného Kypru do Evropské unie. Protipól ze strany EU donedávna tvořila Francie, která považovala EBOP a NATO za „hru s nulovým součtem“. Navzdory tomu docházelo k navazování omezené spolupráce mezi oběma organizacemi. Impulzem pro změnu vztahů by mohl být francouzský návrat do vojenských struktur NATO.

Základní hypotézou práce je, že opětovné začlenění Francie do vojenských struktur NATO bude mít za následek zvýšení potenciálu nového začátku vztahů EU – NATO s možným důsledkem užší spolupráce.

K potvrzení či vyvrácení této hypotézy bylo zvoleno empiricko-analytické zpracování změn kontextu vztahu Evropské unie a Severoatlantické aliance po návratu Francie do vojenských struktur, a to s využitím prvku komparace postojů hlavních aktérů na poli evropské bezpečnosti, tedy Francie a Velké Británie. Tyto jejich postoje jsou zkoumány i v souvislosti možného vlivu této změny na dvě klíčové překážky ve vztazích EU a NATO. Jsou jimi nevyřešený turecko-kyperský spor a otázka stálého operačního velitelství EU.

Annotation

Closer relations between EU and NATO have been desired for a long time. In spite of the fact that European Security and Defence Policy (ESDP, created in 1998)

was not meant to be a rival to NATO, the reality has been different. ESDP had its opponents, especially the USA, that were convinced that ESDP would weaken NATO. Turkey has also become „an obstacle“, especially after the accession of the southern part of divided Cyprus into the EU in 2004. Turkey’s counterpart has been France seeing ESDP and NATO as a „zero-sum game“. However, some kind of limited cooperation has been achieved. The possible impuls for a change could be the reintegration of France into the NATO military structure.

The main thesis is that the French reintegration into the NATO military structure might result in a new beginning of closer EU – NATO relations.

In order to confirm or falsify this thesis, the study shall focus on empirical analyses of the changed context in relations between European Union and North Atlantic Treaty Organisation after the French reintegration into the NATO military structure. The element of comparison between France and the United Kingdom shall therefore be used for them being the main European security actors. Their attitudes shall be examined with regards to the possible influence of the change on the two crucial obstacles in EU-NATO relations. These obstacles are the unsolved Turkey-Cyprus dispute and the issue of the permanent military headquarter of the EU.

Klíčová slova

Evropská unie, Evropská bezpečnostní a obranná politika, NATO, francouzská reintegrace, Francie, Velká Británie, turecko-kyperský spor, evropské stálé operační velitelství.

Key words

European Union, European Security and Defence Policy, NATO, French reintegration, France, United Kingdom, Turkey-Cyprus dispute, permanent European operational headquarter.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala diplomatům a úředníkům ze Stálého zastoupení České republiky při EU, Stálého zastoupení Spojeného království při EU, ze Stálé delegace České republiky při NATO, Stálé delegace Francie při NATO, Stálé delegace Spojeného království při NATO a v neposlední řadě i z Mezinárodního sekretariátu Generálního tajemníka Severoatlantické aliance za poskytnutí rozhovorů.

Dále mé díky patří expertům předních bruselských think-tanků, EGMONTU (Královský belgický institut mezinárodních vztahů) a Evropského centra pro politiku, rovněž za cenná intervia, stejně jakož i pracovníkům Knihovny Evropské komise. Ráda bych také poděkovala řediteli oxforského Institutu státnictví a vládnutí za jeho telefonické odpovědi.

V neposlední řadě děkuji Mgr. Tomáši Weissovi, M.A., vedoucímu mé diplomové práce, za cenné připomínky, jakož i za trpělivost a vstřícnost při jeho odborném vedení.

Seznam zkratek

CFSP	Common Foreign and Security Policy
CJTF	Common Joint Task Force / Společné síly zvláštního určení
COPS	Politický a bezpečnostní výbor (francouzská zkratka) ¹
CSDP	Common Security and Defence Policy
DSACEUR	Deputy Supreme Allied Commander Europe / Zástupce nejvyššího velitele spojeneckých sil v Evropě
EBOI	Evropská bezpečnostní a obranná identita
EBOP	Evropská bezpečnostní a obranná politika
EBOU	Evropská bezpečnostní a obranná unie
EBS	Evropská bezpečnostní strategie
EC	European Communities
ECSC	European Coal and Steel Community
EDA	European Defence Agency / Evropská bezpečnostní agentura
EEAS	European External Action Service
EP	European Parliament / Evropský parlament
ES	Evropská společenství
ESDI	European Security and Defence Identity
ESDP	European Security and Defence Policy
ESDU	European Security and Defence Union
ESS	European Security Strategy
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
ESVA	Evropská služba pro vnější činnost ²
EU	European Union / Evropská unie
EU BG	European Union Battlegroup / Bojová skupina EU
EUMS	European Union Military Staff / Vojenský výbor EU
EURATOM	European Atomic Energy Community / Evropské společenství pro atomovou energii

---

¹ Anglická zkratka je PSC – Political Security Committee.

² Zkratka ESVA odpovídá původnímu českému překladu EEAS, tedy Evropská služba vnější akce, a je používána z praktických důvodů.

GS NATO	General Secretary of NATO
GT NATO	Generální tajemník NATO
HR/VP	High Representative for Foreign Affairs and Security Policy/ Vice-President of the European Commission / Vysoký představitel EU pro zahraniční a bezpečnostní politiku/místopředseda Evropské komise
IS NATO	International Staff of the North Atlantic Treaty Organisation
MS NATO	Mezinárodní sekretariát Organizace Severoatlantické smlouvy
NAC	North Atlantic Council / Severoatlantická rada
NAT	North Atlantic Treaty / Severoatlantická smlouva
NATO	North Atlantic Treaty Organisation / Organizace severoatlantické smlouvy (Severoatlantická aliance)
NEEA	Non-EU European Allies / neunijní člen Aliance
NRF	NATO Response Force / Síly rychlého nasazení NATO
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OSCE	Organization of Security and Cooperation in Europe
PfP	Partnership for Peace / Partnerství pro mír
PSC	Political Security Committee / Politický a bezpečnostní výbor (COPS – francouzská zkratka)
RB OSN	Rada bezpečnosti Organizace spojených národů
SBOP	Společná bezpečnostní a obranná politika
SHAPE	Supreme Headquarters Allied Powers Europe / Vrchní velitelství spojeneckých sil v Evropě
SZBP	Společná zahraniční a bezpečnostní politika
UN SC	United Nations Security Council
WEU	Západoevropská unie
ZEU	Western European Union

Obsah

Seznam zkratk	6
Obsah	8
1. Úvod	9
2. NATO a EBOP na poli evropské bezpečnosti	15
2.1. Vztahy EU a NATO	16
2.1.1. Vývoj předcházející a vedoucí k EBOP	18
2.1.2. Důvody vzniku EBOP	20
2.1.3. Teoretická východiska EBOP	21
2.2. Spolupráce EBOP a NATO	25
2.3. Problémy ve spolupráci EBOP a NATO	31
2.3.1. Institucionální zázemí vztahů EU-NATO na pozadí turecko-kyperského sporu – problém participace	37
2.3.2. Stálé operační velitelství EU – praktický problém	45
3. Francie a Velká Británie – hlavní aktéři na poli evropské bezpečnosti	50
3.1. Teoretické pozadí chování Francie a Velké Británie na poli evropské bezpečnosti	51
3.2. Postoje Francie a Velké Británie k EU/EBOP a NATO	53
4. Změna na poli evropské bezpečnosti – návrat Francie do integrované vojenské struktury NATO	65
4.1. Důvody francouzské reintegrace do vojenských struktur NATO	66
4.2. Nová situace – očekávání	68
4.3. Výzkumná otázka – její vymezení a způsob zkoumání	72
5. Vztahy EBOP a NATO po francouzském návratu do vojenských integrovaných struktur NATO	74
5.1. Problém participace – změna pro turecko-kyperský spor?	77
5.2. Praktický problém – změna v otázce stálého operačního velitelství v rámci EU?	80
6. Závěr	83
Summary	88
Zdroje a literatura:	90
Primární	90
Sekundární	93

1. Úvod

Téma, cíle a struktura práce

Spolupráce Evropské unie a Organizace Severoatlantické smlouvy³ nebyla v posledních letech příliš intenzivní a ani se příliš nerozvíjela. Ostatně vzhledem ke značnému ochromení oficiálního rámce spolupráce ani nemohla. Odblokování a následné posílení spolupráce EU a NATO je proto stálým tématem mezinárodních vztahů. Vhodným impulzem vedoucím k možné změně by mohlo být znovuzачlenění Francie do vojenských velitelských struktur NATO, z nichž odešla v roce 1966 pod vedením generála Charlese de Gaulla.

Meritem práce je otázka nového počátku těsnějších vztahů Unie a Aliance, a to v návaznosti na opětovný vstup Francie do vojenské integrované struktury NATO. S tímto faktem úzce souvisí změna francouzského postoje k předním organizacím v rámci evropské bezpečnosti, stejně jako následná proměna atmosféry mezi EU a NATO. Na tuto novou situaci je zčásti nahlíženo z pohledu dvou předních aktérů na poli evropské bezpečnosti – Francie a Velké Británie. Předmětem zkoumání tedy není transatlantická vazba, která je častým objektem zájmu při analyzování vztahů těchto dvou organizací, v práci jsou pouze zmíněny některé zásadní souvislosti.

Konec studené války s sebou přinesl mnoho otazníků spojených s potřebou reflexe nové bezpečnostní situace. Organizace Severoatlantické smlouvy také stála před otázkami svého budoucího působení. Další fungování Aliance bylo nastíněno již v roce 1991 v nové zlomové alianční bezpečnostní strategii. Evropané zároveň prosazovali svou významnější úlohu v oblasti evropské bezpečnosti, což vedlo k budování Evropské bezpečnostní a obranné identity (EBOI, ESDI) jakožto evropského pilíře NATO.

Důležitou úlohu sehrála Západoevropská unie (ZEU, WEU), která plnila funkci vazby mezi Severoatlantickou aliancí a Evropskou unií. V rámci Unie tvořila bezpečnostní prvek a Aliancí byla vnímána jako posílení evropského pilíře NATO. Nicméně tato Evropská bezpečnostní a obranná identita se především vlivem vnějších faktorů příliš nerozvinula.

---

³ V celé práci budou synonymně používány tyto pojmy: Evropská unie, EU, Unie; a Severoatlantická aliance, NATO, Organizace Severoatlantické smlouvy, Aliance.

Koncem 90. let se odehrály některé zásadní události, v jejichž důsledku položily Francie a Velká Británie základy Evropské bezpečnostní a obranné politiky (EBOP) jakožto politiky EU. Zanedlouho následovalo částečné včlenění struktur, povinností a kompetencí ZEU do Evropské unie. Vzhledem k faktu, že ZEU dříve sloužila jako komunikační kanál mezi Unií a Aliancí, došlo zároveň k položení základu ke vztahům těchto dvou organizací. Nicméně především ustavení Evropské bezpečnostní a obranné politiky s sebou přineslo mnoho problémů, neboť samotný její vznik provázely negativní emoce. A to zejména ze strany významného transatlantického spojence, tedy Spojených států amerických, které se obávaly oslabení Organizace Severoatlantické smlouvy. S nedůvěrou na tuto iniciativu na poli evropské bezpečnosti hleděly i neunijní evropští alianční členové (NEEA, Non-EU European Allies).

Některé problematické aspekty a negativní nazírání na EBOP se podařilo vyvrátit, jiné se však vyřešit nepovedlo a právě z nich postupně krystalizovaly zásadní překážky užší spolupráce EU a NATO. Na omezování spolupráce Unie a Aliance se výrazně podepsala pozice Turecka (jakožto člena NATO), které trvalo na striktní interpretaci strategických dokumentů uzavřených mezi oběma organizacemi. Následovalo paralyzování oficiálních kontaktů mezi Unií a Aliancí po rozšíření EU v roce 2004. Tehdy se mimo jiné členským státem Unie stal rozdělený Kypr, respektive jeho jižní řecká část, který nesplňuje některé podmínky spolupráce, a se kterým má Turecko dodnes nevyřešené spory.

Turecko-kyperský spor však není jedinou překážkou užší spolupráce EU a NATO, přestože tvoří překážku zcela zásadní. Fakt nemožnosti rozvoje strategické spolupráce vyhovoval některým členským státům Unie, které se snažily prosazovat EBOP na úkor NATO. Hlavním představitelem této strategie byla Francie, která vnímala působení obou organizací na poli evropské bezpečnosti jako „hru kdo s koho“, v Alianci a Unii nespatořovala partnery, nýbrž soupeře.

Zlom nastal s nástupem nové francouzské administrativy v čele s Nicolasem Sarkozym, který si připustil, že aktuální stav oslabuje všechny zúčastněné. Užší spolupráce EBOP s NATO je tedy žádoucí, a to především v návaznosti na omezené obranné rozpočty členských států obou organizací. V této souvislosti není bez zajímavosti, že z 26 států Aliance a 27 států Unie, je 21 členem obou organizací. A proto i různý seznam priorit při budování kapacit je kontraproduktivní.

Právě k novému francouzskému prezidentovi Nicolasu Sarkozymu se upínají naděje na prolomení „patu“ ve vztahu EU a NATO. Francie tradičně upřednostňovala rozvoj EBOP na úkor NATO, avšak faktem je, že bez těsnější kooperace obou organizací není reálné dosáhnout jednotné, silné a bezpečné Evropy. Je možné, že se Francie vzhledem ke svému vstřícnému kroku směrem k NATO bude snažit na oplátku prosadit některé ze svých dlouhodobých strategických cílů v rámci Evropské bezpečnostní a obranné politiky, například vybudování stálého velitelského a operačního centra. Tomuto návrhu dlouhodobě oponuje zejména Velká Británie.

Právě Spojené království je druhým klíčovým hráčem na poli evropské bezpečnosti, na kterém bude záviset další vývoj vztahů EU a NATO. Velká Británie rovněž zaznamenala důležité změny ve vládě a zásadnější ji čekají. Proevropského Tonyho Blaira vystřídal vlažný euroskeptik Gordon Brown, kterého nyní nahradí konzervativní a protiujiční David Cameron, jakožto vítěz květnových parlamentních voleb roku 2010. Jeho strana sice zvítězila, avšak nezískala potřebnou většinu, a proto bude vládnout v koalici s prounijními Liberálními demokraty, jejichž lídr Nick Clegg, je britským vice-premiérem. Postoj Velké Británie je tak prozatím velkou neznámou.

Základní hypotézou práce je, že začlenění Francie do vojenských struktur NATO bude mít za následek nový začátek vztahů EU a NATO, a to s důrazem na poměrně velký potenciál jejich lepší a bezproblémovější spolupráce.

K potvrzení či vyvrácení této hypotézy bylo zvoleno empiricko-analytické zpracování změn kontextu vztahu Unie a Aliance po návratu Francie do vojenských aliančních struktur, a to s využitím prvku komparace postojů Velké Británie a Francie, jakožto předních bezpečnostních aktérů v rámci Evropy, ke klíčovým otázkám vztahů EU a NATO.

V první kapitole práce je stručně nastíněna změna bezpečnostního prostředí po konci studené války a její vliv na pozvolný počátek vztahů EU a NATO, stejně jako důvody vzniku Evropské bezpečnostní a obranné politiky a její teoretické vysvětlení. Na tuto část plynule naváže zmapováním spolupráce Unie, respektive EBOP, a Aliance, z čehož vyloučí se i problémy jejich vztahu. Na ty nejzásadnější, na kterých panuje

obecná shoda, se podíváme podrobněji, neboť budou zkoumány i v dalších částech práce.

Vzhledem k tomu, že práce je empiricko-analytickým zpracováním změn ve vztazích EU a NATO, a to částečně prostřednictvím pohledu Velké Británie a Francie, tedy dvou předních aktérů evropské bezpečnosti, je nutné si v další části práce zdůvodnit právě jejich výběr. V návaznosti na odůvodnění výběru těchto subjektů, nebudou chybět základní teoretická východiska vysvětlující chování těchto států na poli evropské bezpečnosti. Poslední část druhé kapitoly o zmíněných aktérech je věnována jejich přístupu k Evropské unii a Organizaci Severoatlantické smlouvy, neboť právě tyto postoje a jejich kontrast jsou klíčové pro další zkoumání.

Třetí kapitola je kapitolou klíčovou vzhledem k nastínění nové situace, tedy změny postoje Francie k Severoatlantické alianci. V této části zmapuji důvody, které vedly Francii k opětovnému začlenění do vojenské integrované struktury NATO, dále očekávání od tohoto kroku na domácí i mezinárodní scéně, stejně jako oficiální reakce. Tato část a předchozí dvě kapitoly, poslouží jako příprava a odůvodnění relevance hlavní otázky a hypotézy této práce.

Navazuje zcela zásadní část práce, která se právě na základě nové situace na poli evropské bezpečnosti věnuje novému impulzu do vztahů EU a NATO. Po obecném zmapování nové situace těchto dvou organizací přejdu k porovnání postojů Francie a Velké Británie ke dvěma vybraným problémům brzdícím spolupráci Unie a Aliance. Tedy zda v důsledku změny situace došlo či dojde k posunu v těchto překážkách a ke zkvalitnění vztahů Organizace Severoatlantické smlouvy a Evropské unie.

Poznatky, ke kterým jsem došla, a z nich plynoucí potvrzení či vyvrácení hypotézy této analýzy, jsou shrnuty v závěru. Práce je ukončena velmi stručnou sondou do budoucího vývoje ve vztazích EU a NATO.

Cílem práce je potvrdit či vyvrátit tezi o pozitivním působení změny francouzského postoje k Severoatlantické alianci na vztahy EU a NATO, jakožto prvního předpokladu nového začátku těsnější kooperace těchto dvou mezinárodních organizací. Ačkoliv vztahům Evropské unie a NATO se věnovalo mnoho analýz, od výše zmíněné nedávné změny, jich prozatím vzniklo jen málo. Přidanou hodnotou práce může jistě představovat rovněž aktuálnost tématu. I když tento fakt může být jak

výhodou, tak i nevýhodou, a to především co se dostupnosti zdrojů mapující zkoumanou problematiku týče. Nicméně povaha tématu naznačuje, že bude hojně analyzováno, a proto i tato práce by mohla být přínosná a přispět k rozšíření současné debaty.

Metodologie

Tato studie je příkladem empiricko-analytického zpracování změn kontextu vztahu EU a NATO po návratu Francie do vojenských struktur, s využitím prvku komparace postojů hlavních aktérů. Ve studii se zaměříme na interpretativní pojetí. Nezávislou proměnnou práce tvoří reintegrace Francie do vojenských velitelských struktur NATO. Proměnnou závislou je pak zkvalitnění vztahů Evropské unie a Severoatlantické aliance. Dva problematické aspekty vztahů obou organizací, operační velitelství EU a turecko-kyperský spor, byly vybrány jako zprostředkující proměnné. Analýza je provedena na pozadí postojů Francie a Velké Británie.

Zvolený postup jde od obecného ke konkrétnímu. Tedy nejprve na základě dostupné literatury a zdrojů definujeme vztahy Evropské unie a Severoatlantické aliance, stejně jako hlavní problémy jejich spolupráce, a to především na poli evropské bezpečnosti, kterou zkoumáme. Z tohoto přehledu se nám vygenerují zásadní překážky těsnější kooperaci, tedy přístup Francie k NATO, problém participace v podobě turecko-kyperského sporu a otázka stálého operačního velitelství EU jako praktický problém. Tento postup nás dále dovede k definování předních aktérů evropské bezpečnosti, Francie a Velké Británie, a jejich vztahu k oběma organizacím.

Právě předešlé části připraví argumentaci a odůvodnění pro stanovení hlavní hypotézy práce, která vyplývá z nové situace na pozadí změny francouzského přístupu. Tím vlastně dochází k odstranění první závažné překážky ve zkvalitnění vztahů EU a NATO. Tuto novou situaci, její odůvodnění a význam si definujeme na základě výroků francouzského prezidenta, dalších předních státníků, představitelů mezinárodních organizací, diplomatů a odborníků na zkoumanou problematiku.

Poslední částí práce bude zkoumání pravdivosti hypotézy na postoji Francie a Velké Británie k dříve definovaným problémům ve vztazích EU a NATO, a to právě ve světle francouzského znovuzачlenění do Aliance. Závěrem této části by tedy mělo být potvrzení či vyvrácení hlavní zkoumané otázky práce.

Literatura

V práci je použito více typů zdrojů. Pro zmapování prvních dvou částí práce se zaměřujeme především na dokumenty jako je *EU-NATO declaration on ESDP*, monografie, které se touto problematikou zabývají, například Howorth, Jolyon. Keeler, John T.S. (2003) *Defending Europe: The EU, NATO and the Quest for European Autonomy*. Palgrave Macmillan, New York. Dále čerpáme i z příruček jako *NATO Handbook*, Brusel, 2006, či studií, analýz a článků z odborných časopisů a médií, například Sturm, Paul. (2010) NATO and the EU: Cooperation? *European Security Review* no. 48, ISIS Europe, February 2010. Významnou část tvoří též internetové zdroje. Kooperací či rivalitou EU – NATO se například zabývá *Centre for European Reform* se sídlem ve Velké Británii.

Nicméně pro další zkoumání problematiky, která je vysoce aktuální, bylo nezbytné podniknout cestu do Bruselu. V centru Evropské unie, v jehož hranicích je možné nalézt i velitelství Severoatlantické aliance, jsem absolvovala v březnu tohoto roku rozhovory na Stálých delegacích a zastoupeních zkoumaných zemí, stejně jakož i České republiky. U příležitosti bruselské cesty jsem měla dohodnuté rozhovory i v Mezinárodním sekretariátu Generálního tajemníka NATO a v předních think-tankcích, dále jsem navštívila Knihovnu Evropské komise a knihovnu alianční. Všechny bruselské schůzky velmi přispěly k možnosti aktuálního uchopení zkoumané problematiky. V neposlední řadě jsem čerpala i z telefonického rozhovoru s ředitelem oxfordského Institutu státnictví a vládnutí.

2. NATO a EBOP na poli evropské bezpečnosti

Organizace Severoatlantické smlouvy (NATO) byla založena v dubnu 1949 v hlavním městě Spojených států amerických podpisem Washingtonské smlouvy. Severoatlantická aliance vznikla především v reakci na vznikající bipolární systém a po celou dobu studené války byla bezpečnostním garantem západní Evropy. Transatlantické vazbě, stejně jako trvalé propojenosti bezpečnosti Severní Ameriky a Evropy, byl přikládán zásadní význam.⁴ Po konci studené války se při zásadní proměně mezinárodní situace změnilo i prostředí evropské bezpečnosti, kterému byl postupně dán nový rozměr.

V rámci Evropské unie došlo v podobě Maastrichtské smlouvy (smlouvy zakládající EU) z počátku 90. let minulého století k položení základů Společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP). O pár let později, v roce 1998, relativně dlouho po pádu železné opony, byla v rámci SZBP ustanovena Evropská bezpečnostní a obranná politika (EBOP). Nicméně fakt jejího založení až na konci 90. let 20. století měl za následek převedení dvou původních slabin EBOP v její přednosti. Tím, že tato evropská politika vznikla až po konci studené války, tedy v novém mezinárodním bezpečnostním prostředí, mohla lépe reagovat na proměnu potřeb tohoto prostředí. Již od samého počátku se vyznačovala projekcí síly a postupně disponovala expedičními sbory, zatímco NATO, původně určeno k obraně území, muselo projít zásadní transformací. Druhým výrazným faktorem, který přispěl k charakteru EBOP, byla skutečnost nedostatku vojenských kapacit. Ta vedla k vytvoření sil krizového civilního řízení a kapacit, které jsou dnes zcela zásadním předpokladem pro úspěch operací EBOP.⁵

Na poli evropské bezpečnosti se po zániku bipolárního světa významněji konsolidovaly právě Evropská unie a její Evropská bezpečnostní a obranná politika v rámci Společné zahraniční a bezpečnostní politiky a Severoatlantická aliance.⁶ Jejich těsné vztahy byly sice žádoucí, avšak zároveň problematické.

---

⁴ *Příručka NATO*. Brusel, 2001. s. 29-32.

⁵ D'Argenson, Pierre-Henri. (2009) The future of European Defence Policy. *Survival*. V. 51, n.5, October-November. s. 150-151.

⁶ NATO a EU nebyly jedinými bezpečnostními organizacemi na poli evropské bezpečnosti, avšak byly těmi nejméně s nejvýraznějšími konkrétními dopady. Kromě nich můžeme jmenovat například i Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE).

2.1. Vztahy EU a NATO

S pádem železné opony docházelo k významným proměnám mezinárodního a evropského prostředí, a právě v této době je také možné hledat prvopočátek vztahů EU a NATO. K prvním kontaktům nejprve docházelo prostřednictvím Západoevropské unie (ZEU), která měla tvořit spoj mezi EU a NATO, a měla být součástí vznikající Evropské bezpečnostní a obranné identity (EBOI).⁷

Zásadním způsobem se změnila pozice Spojených států amerických, což mělo výrazný vliv i na evropskou bezpečnost. USA se ocitly v roli jediného hegemonu a na rozdíl od svých evropských partnerů se začaly více orientovat na neevropské regiony a hrozby. Postupně bylo více a více žádoucí, aby se Evropané začali výrazněji angažovat v zajišťování bezpečnosti svého kontinentu. Zcela zásadním impulzem (ačkoliv ne jediným) pro vznik evropských obranných kapacit pro zvládání krizí byly války na Balkáně, respektive neschopnost evropských spojenců na ně patřičně zareagovat, a nutnost požádat USA o pomoc. Po balkánské zkušenosti přestala Velká Británie⁸ oponovat vzniku evropských kapacit mimo NATO, proti čemuž se tradičně stavěla. Tyto kapacity však měly být použity pouze tam, kde se síly Aliance nebudou angažovat.⁹ Britští představitelé se sešli se svými francouzskými protějšky na konci roku 1998 v St. Malo, a tato jejich schůzka dala vzniknout Evropské bezpečnostní a obranné politice (EBOP). Od samého počátku byl kladen velký důraz na skutečnost, že EBOP není myšlena jako konkurent NATO, nemá poškodit transatlantickou vazbu a musí být projektem celé EU.¹⁰

Zanedlouho došlo k částečnému včlenění ZEU do EU, což s sebou přineslo změnu pozice nečlenů Unie, kteří byly přidruženými členy ZEU v rámci evropské bezpečnosti. To znamenalo částečné zbrzdění vývoje vztahů Unie a Aliance. Především aliančnímu Turecku se jeho nová a méně výhodná pozice v rámci evropské bezpečnostní architektury nelíbila a blokovalo jako člen NATO dohodu Aliance s EU. Nakonec přeci jen došlo k dohodě a zdálo se, že cesta k uzavření těsnější spolupráce je volná. Na konci roku 2002 bylo mezi těmito dvěma organizacemi uzavřeno

---

⁷ *NATO Handbook*. (2006) Brusel. s.244.

⁸ Toto nebyl faktor jediný, avšak jeden z nejdůležitějších. Další budou zmíněny později.

⁹ Weiss, Tomáš. (2009) NATO a Evropská unie: dva kohouti na jednom smetišti? *Mezinárodní politika*. Roč. 33, č. 3, s. 7.

¹⁰ Pachta, Lukáš. (2005) *Evropská bezpečnostní a obranná politika ve světle transatlantických vztahů*.

EUROPEUM, Červenec 2005. Dostupné na [www](http://www.europeum.org/doc/arch_eur/LPachta_EBOP.pdf)

<http://www.europeum.org/doc/arch_eur/LPachta_EBOP.pdf> (staženo listopad 2007)

strategické partnerství, které bylo i základem praktické spolupráce v rámci režimu *Berlín Plus*, kdy EU získala přístup ke kapacitám NATO.¹¹

Avšak odlišná interpretace dohody oběma organizacemi, stejně jako opětovná turecká neústupnost projevující se důrazem na doslovné dodržování těchto dohod, měla za následek po květnu 2004 ochromení spolupráce EU a NATO. Příčinou bylo rozšíření EU, kdy se jejím členem stal Kypr, tedy stát, který není ani členem NATO, ani PfP¹², a nemá uzavřenou bezpečnostní smlouvu s NATO. V důsledku těchto skutečností nemůže docházet k výměně informací mezi oběma organizacemi, neboť striktní interpretace strategického partnerství právě výše zmíněné podmínky, které Kypr nespĺňuje, uvádí jako zcela klíčové. Turecko zároveň brání uzavření bezpečnostní smlouvy Aliance s Kyprem. Vztahy EU a NATO jsou tak *de facto* paralyzovány nevyřešeným bilaterálním turecko-kyperským sporem.

„Ve světle kypersko-tureckých sporů se ostatní problémy současných vztahů EU a NATO mohou zdát nedůležité, představovaly však také překážky účinnější spolupráci.“¹³

Ze strany některých členských států docházelo k podemílání autority Organizace severoatlantické smlouvy. Především Francie, která od 2. poloviny 60. let nebyla součástí integrální vojenské struktury Aliance, z níž dobrovolně vystoupila, vnímala vztahy EU a NATO jako soupeřící. Svou ostentativní podporou EBOP na úkor Aliance vzbuzovala nedůvěru především Spojených států amerických. Změna francouzského přístupu k NATO a návrat Francie do vojenských struktur určitě vysílá pozitivní signál, na který je nezbytné navázat. Je dokonce možné, že Francie se bude „na oplátku“ tohoto svého vstřícného gesta snažit prosadit svůj dlouholetý záměr, a sice vznik stálého operačního velitelství EU.¹⁴

---

¹¹ Bude vysvětleno podrobněji později. *NATO Handbook*. (2006) Brusel. s.247-249.

¹² Partnerství pro mír (Partnership for Peace). Jedná se o iniciativa z ledna 1994 mající za cíl posílit stabilitu a bezpečnost v Evropě. In: *Příručka NATO*. (2001) Brusel, s. 65.

¹³ Weiss, Tomáš. (2009) NATO a Evropská unie: dva kohouti na jednom smetišti? *Mezinárodní politika*. Roč. 33, č. 3, s. 9.

¹⁴ Valášek, Tomáš. (2007) *The Roadmap to Better EU-NATO Relations*. Centre for European Reform, briefing note. December 2007. s. 2-3.

2.1.1. Vývoj předcházející a vedoucí k EBOP

Ačkoliv jsou Evropská unie a Organizace Severoatlantické smlouvy skoro stejně staré¹⁵ a prostor jejich působnosti, jakož i členská základna, se částečně překrývá, nemá bohužel jejich kooperace příliš dlouhou tradici. Během studené války se NATO a EU (tehdy ES) vyvíjely vedle sebe se striktně oddělenými rolami a pravomocemi, a to i přes mnohé společné zájmy. Mezi těmito dvěma organizacemi nedocházelo k žádné spolupráci jak na formální úrovni, tak i na té neformální.¹⁶

Částečný zlom nastal po konci studené války, kdy bylo nezbytné přizpůsobit se nové bezpečnostní situaci, která mimo jiné vyžadovala větší participaci evropských států na bezpečnosti a obraně Evropy. Zcela zásadním způsobem se proměnila role USA jak z pohledu samotných Spojených států amerických, tak i z pohledu evropských spojenců, z nichž někteří (především Francie) žádali větší autonomii Evropy v oblasti bezpečnosti. USA rovněž začaly silně tlačit na Evropu, aby převzala větší odpovědnost za bezpečnost na svém vlastním území, neboť dle amerického vnímání již nebylo nezbytné věnovat Evropě tolik pozornosti. Naopak klíčovými oblastmi zájmu USA se staly Perský záliv a Tichomoří.¹⁷ Zásadní argument byl vznesen na základě nátlaku amerických daňových poplatníků, kterým se nelíbilo, že by měli pokračovat v zajišťování bezpečnosti „*politické entity s větší populací než USA a se srovnatelným HDP – obzvláště když už zde nadále nebyla žádná evidentní hrozba.*“¹⁸ Dalším významným faktorem tedy byly důvody ekonomické (zejména snaha o větší finanční zapojení do permanentní obrany Evropy). Nutné však bylo i zohlednit sílící politickou a bezpečnostní identitu Evropy (nejen její aspirace na mezinárodní scéně). Nezbytné bylo zdůraznění její významnější role na poli obrany a bezpečnosti (kdy začalo být žádoucí, aby EU měla své vlastní obranné kapacity, zejména pokud by nebylo NATO v Evropě vojensky angažováno). Paralelně s problematizováním dalšího vývoje EU v této oblasti docházelo k podobným debatám o změně udržování evropské

---

¹⁵ Myšleno co do doby vzniku, tedy především předchůdce Evropské unie (EU) v podobě Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO), Evropského společenství pro atomovou energii (EURATOM) a posléze Evropských společenství (ES). Západoevropská unie (ZEU), jakožto obranné společenství studenovělečné západní Evropy, byla projektem nepřilíši aktivním. K jejímu opětovnému „probuzení“ došlo po konci studené války, v 90. letech pak k jejímu částečnému začlenění do EU.

¹⁶ Sice existovala od roku 1948 ZEU jakožto organizace mající na starost evropskou bezpečnostní a obrannou agendu, avšak prakticky tuto agendu obstarávalo NATO. In: *NATO Handbook*. (2006) Brusel. s.244.

¹⁷ Howorth, Jolyon. (2007) *Security and Defence Policy in the European Union*. Palgrave Macmillan. Basinstoke, New York. s. 136.

¹⁸ *Ibid.*, s. 53.

bezpečnosti i na půdě NATO. Organizace Severoatlantické smlouvy byla po konci studené války taktéž postavena před řešením zcela zásadních existenciálních podmínek svého dalšího fungování. Její další směřování bylo nastíněno ve zlomové bezpečnostní strategii z roku 1991.¹⁹ Evropské členské státy NATO zatoužily po výraznější roli na poli evropské bezpečnosti. V 90. letech proto začalo docházet ke spolupráci Západoevropské unie (ZEU) a NATO, a objevila se zde myšlenka Evropské bezpečnostní a obranné identity (EBOI) jakožto evropského bezpečnostního pilíře v rámci NATO. Tato iniciativa též oficiálně zazněla v roce 1994 na summitu NATO v Bruselu.²⁰ Významnou úlohu v rámci EBOI sehrála ZEU, neboť ta sloužila jako významná vazba mezi NATO a EU. V EU měla funkci bezpečnostního prvku Unie a v rámci NATO byla vnímána jako posílení evropského pilíře Aliance. Spolupráce NATO – ZEU mezi lety 1991 a 2000 se později stala základem pro vzájemný vztah EU – NATO.²¹

V červnu 1996 byla v Berlíně vyjednána dohoda, která podporovala dosažení evropských vojenských kapacit prostřednictvím NATO Combined Joint Task Force (CJTF)²². Umožnila přístup v rámci EBOI k plánovacím schopnostem NATO. Toto rozhodnutí zahrnovalo i přidružené členy k ZEU, ke kterým bylo prakticky přístupováno jako k plnohodnotným členům.²³ K dalším upřesněním týkající se EBOI došlo během setkání v Bruselu rovněž v roce 1996, dále na summitu Aliance v Madridu v roce 1997.²⁴

Avšak EBOI se přes slibné začátky příliš nerozvíjela. Velice silným impulzem pro změnu byly konflikty na Balkáně v 90. letech, kdy se prokázala neschopnost evropských spojenců vhodně a včas zareagovat. Neadekvátní reakce Evropanů byla

---

¹⁹ Alliance's New Strategic Concept, listopad 1991. Dostupné na www:

<http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_23847.htm> (staženo 7. 2. 2010)

²⁰ Howorth, Jolyon. Keeler, John T.S. (2003) *The EU, NATO and the Quest for European Autonomy*. In: *Defending Europe: The EU, NATO and the Quest for European Autonomy*. Palgrave Macmillan, New York. s. 8.

²¹ *NATO Handbook*. (2006) Brusel. s.244

²² Víceúčelové a vícenárodní síly. Papacosma, Victor S., Kay, Sean., Rubin, Mark R. (eds) (2001) *NATO after fifty years*. Scholarly Resources Inc., Wilmington, United States of America.

²³ Tofte, Sunniva. (2003) Non-EU NATO Members and the Issue of Discrimination. In: *Defending Europe: The EU, NATO and the Quest for European Autonomy*. Palgrave Macmillan, New York. s. 143

²⁴ *NATO Handbook*. (2006) Brusel. s. 245.

vnímána některými představiteli EU jako její naprosté selhání a slabost.²⁵ Zásadní roli v posunu směrem k větší autonomii a obranyschopnosti Evropy hrála kromě evropského selhání i změna ve vedení britské vlády v osobě nově zvoleného Tonyho Blaira.²⁶ Evropští spojenci si uvědomili, že nestačí pouze diplomatický a politický nátlak na vyřešení sporu, ale že je nezbytné začít pracovat na budování vlastních evropských vojenských kapacit. Zanedlouho se proto objevil návrh na integraci ZEU do EU v podobě Smlouvy z Amsterdamu (k podpisu došlo v roce 1997, v platnost vešla v květnu 1999). O znění Amsterdamské smlouvy se začalo vyjednávat ještě za předchozí britské vlády, ale právě nový premiér Spojeného království, mimo jiné i na základě jasných zpráv z Washingtonu, překročil příslovečný Rubikon a učinil tak krok směrem k větší evropské autonomii.²⁷ Tato smlouva v sobě zahrnovala tzv. *Petersberské úkoly* (*Petersburg tasks*).²⁸, které vymezovaly působení jednotek ZEU.

2.1.2. Důvody vzniku EBOP

Na důvodech vedoucích ke vzniku EBOP panuje shoda, avšak jejich vysvětlení bývají různá. Jak důvody, tak jejich interpretace bývají velmi úzce navázány na teoretický rámec, ze kterého vychází.

Důvody vzniku Evropské bezpečnosti a obranné politiky podle interpretace Ingo Peterse spadají do rámce tzv. „tří logik“²⁹. Jedná se o *globální logiku*, kdy je vně EU prosazována spravedlnost na základě očekávání, avšak zároveň tato role slouží Unii k zviditelnění sebe sama na mezinárodní scéně. Druhou je *logika integrace*, tedy že k EBOP došlo v důsledku prohlubování integrace, kdy se tradiční témata vysoké politiky jako obrana a bezpečnost stávají předmětem integrace 21. století. Posledním rámcem je *logika transatlantická*, která má dvě konfliktní linie vysvětlení. Jejím

---

²⁵ Tony Blair označil situaci jako „neakceptovatelnou“ spojenou se „slabostí a zmatkem“. In: Jopp, Mathias. (1999) *European Defence Policy: The Debate on the Institutional Aspects*. Institut für Europäische Politik, June/July 1999. s. 3.

²⁶ Tony Blair byl na britské poměry eurooptimistou a zejména po kosovské kampani byl zastáncem budování evropských obranných kapacit. Změna postojů Velké Británie bude podrobněji rozebrána v následující kapitole.

²⁷ Evropská angažovanost v bezpečnosti na vlastním území byla nyní vnímána jako záchrana Aliance: „unless Europe got its security act together, NATO was dead in the water“. In: Howorth, Jolyon. (2007) *Security and Defence Policy in the European Union*. Palgrave Macmillan. Basingstoke, New York. s. 53.

²⁸ Humanitární a záchranné mise, peacekeepingové mise, krizový management, ochrana životního prostředí – byly základem pro operační vývoj společné evropské bezpečnostní politiky. In: *NATO Handbook*. (2006) Brusel. s. 245.

²⁹ Peters, Ingo. (2004) ESDP as a Transatlantic Issue: Problems of Mutual Ambiguity. *International Studies Review*. 6, 2004. s. 395.

společným cílem je posílení bezpečnosti a obrany EU, avšak důvody pro to mohou být vždy dvojí. Buď USA potěšit, stát se jejich rovnocenným partnerem a posílit evropské síly a příspěvky ku prospěchu Aliance; či naopak USA rozhněvat, stát se jim soupeřem a získat vůči nim větší samostatnost. Právě poslední transatlantický rámec je (či do nedávna byl) dělicí čarou v rámci EBOP, kdy na jedné straně stojí Spojené království, na straně druhé Francie.³⁰

Vyjma předchozích vysvětlení vzniku EBOP bývají uváděny ještě dvě. Prvním z nich je praktická potřeba zvládání krizí plynoucí ze vzniku nových hrozeb, tedy především nezdar Evropanů zasáhnout při konfliktu na Balkáně. Sdílení národních zdrojů se tak stalo nevyhnutelným. Druhým důvodem byla skutečnost změny v britské politice v důsledku voleb a změny vlády.³¹

Žádné z těchto vysvětlení neplatí samo o sobě, naopak všechna se do určité míry doplňují.³²

2.1.3. Teoretická východiska EBOP

Evropská bezpečnostní a obranná politika budila mnoho pozornosti již od svého vzniku. Zejména proto, že na rozdíl od jiných evropských politik byla ustavena neočekávaně a vyvíjela se velice rychle. Objevovaly se mnohé interpretace důvodů jejího vzniku, avšak teoretických vysvětlení bylo a je stále poměrně málo. Prakticky existuje pouze diplomatická historie, žurnalistické zmapování událostí a oficiální dokumenty.³³ „*Militarizace EU představuje anomálii pro hlavní intergrační teorie.*“³⁴

Koncepty a teorie věnující se evropské integraci většinou nebyly pro vysvětlení společné zahraniční politiky EU včetně EBOP použity, neboť na interpretaci této evropské politiky nejsou dobře vybaveny.³⁵

---

³⁰ Peters, Ingo. (2004) ESDP as a Transatlantic Issue: Problems of Mutual Ambiguity. *International Studies Review*. 6, 2004. s. 395.

³¹ Forsberg, Tuomas. (2007) *Explaining the emergence of the ESDP: setting the research agenda*. Department of Political Science, University of Helsinki, Finland. Paper prepared for the European Consortium for Political Research (ECPR), Standing Group for International Relations (SGIR) Conference, Turin, September 12-15, 2007. s. 10-13.

³² Ibid., s. 20.

³³ Ibid., s. 2.

³⁴ Ibid., s. 6.

³⁵ Gross, Eva. (2009) *The Europeanization of national foreign policy: continuity and change in European crisis management*. Palgrave Macmillan. Basingstoke. s. 9.

Podíváme-li se na hlavní teoretická ukotvení, která se vzhledem k charakteru EBOP nabízí, zjistíme, že některá z těchto vymezení nejsou schopna tuto evropskou politiku uchopit.

Například realisté mají značné problémy vysvětlit, z jakého důvodu by se hlavní evropské mocnosti vzdaly své suverenity ve vojenské oblasti, nebo byly schopny jednat ve společném souladu prostřednictvím Evropské unie.³⁶

Strukturální realisté vysvětlovali EBOP jako důsledek slabší formy rovnováhy moci.³⁷ Jiní představitelé realismu nevnímali toto vysvětlení jako příliš pravděpodobné v dnešním světě, nýbrž se přikláněli k variantě, že vznik EBOP nastal v důsledku rekace na slábnoucí přítomnost USA v Evropě, stejně jako nižší ochotu Spojených států amerických se angažovat v řešení problémů na Balkáně za své evropské spojence.³⁸ Hlavní problém realistické perspektivy vysvětlení EBOP spočívá v tom, že není vůbec jasné, proč by vlastně evropské země chtěly vybalancovat USA, stejně jako chybí i jakékoliv důkazy o tom, že EBOP směřuje či chce směřovat k takovému balancování.³⁹

Neofunkcionalisté, jejichž teorie pro vysvětlení evropské integrace je nejznámější, původně vůbec neočekávali, že se integrace rozšíří i do vojenské oblasti. Domnívali se totiž, že EU zůstane civilním aktérem. Do kontextu problematičnosti uchopení EBOP neofunkcionalismem přispívá i silný argument mezivládního charakteru Evropské bezpečnostní a obranné politiky, a tedy pouze omezená role nadnárodních institucí EU, především Evropské komise.⁴⁰

---

³⁶ Kenneth Waltz a John Mearsheimer přímo předpověděli, že EU bude poměrně nevýznamným hráčem na světové scéně a že důsledkem balancování evropských států bude koalice okolo Německa. In: Forsberg, Tuomas. (2007) *Explaining the emergence of the ESDP: setting the research agenda*. Department of Political Science, University of Helsinki, Finland. Paper prepared for the European Consortium for Political Research (ECPR), Standing Group for International Relations (SGIR) Conference, Turin, September 12-15, 2007. s. 7.

³⁷ Ibid., s. 7. Dále Pohl, Benjamin. (2009) *Explaining ESDP: A Liberal Approach*. Paper presented at the Fourth Pan-European Conference on EU Politics ECPR Standing Group on the European Union University of Latvia, Riga, 25-27 September. Draft paper. s. 3.

³⁸ Ibid., s. 7.

³⁹ Pohl, Benjamin. (2009) *Explaining ESDP: A Liberal Approach*. Paper presented at the Fourth Pan-European Conference on EU Politics ECPR Standing Group on the European Union University of Latvia, Riga, 25-27 September. s. 4. Draft paper – citováno s autorovým svolením z 26.4.2010.

⁴⁰ Forsberg, Tuomas. (2007) *Explaining the emergence of the ESDP: setting the research agenda*. Department of Political Science, University of Helsinki, Finland. Paper prepared for the European Consortium for Political Research (ECPR), Standing Group for International Relations (SGIR) Conference, Turin, September 12-15, 2007. s. 7.

Konstruktivismus se velmi vymezoval zejména vůči realismu, především po konci studené války. Ačkoliv byl tento přístup schopen vysvětlit mnohé aspekty evropské integrace a zahraniční politiky EU, jasné vysvětlení Evropské bezpečnostní a obranné politiky dosud nepodal.⁴¹ Je sice zřejmé, že EBOP by bez předchozí integrace na úrovni ES/EU nevznikla, ale nakolik byla a je Evropská bezpečnostní a obranná politika motivována evropskou integrací je sporné.⁴²

„Žádný hlavní teoretický přístup v rámci mezinárodních vztahů nenabízí koherentní a jasné přístupy k Evropské bezpečnostní a obranné politice. Realisté, liberálové a konstruktivisté mezi sebou navzájem nesouhlasí nebo se svým přístupem EBOP vysvětlit ani nepokusili.“⁴³

Největším vyzyvatelem neofunkcionalistů byla teorie liberálně mezivládního přístupu (*liberal intergovernmentalism*), jehož hlavním představitelem je Andrew Moravcsik. Klíčový argument této liberální teorie spočívá v tom, že povaha národních politik je pro mezinárodní vztahy důležitá právě proto, že tyto politiky generují preference států.⁴⁴

Preference států jsou ovlivněny a do značné míry navázány na ostatní státy a jejich preference, což vede ke vzájemné závislosti státních preferencí.⁴⁵ Liberální teorie předjímá, že vzájemně se ovlivňující státní preference různých státních aktérů vedou zpětně k omezení chování státu. Podoby těchto vzájemných závislostí mohou být tři. Prvním je případ, kdy jsou preference států navzájem v harmonii či se doplňují, což vede k silným zájmům o koexistenci a velice nízké konfliktnosti. Druhý případ vnímá vzájemné preference států jako hru s nulovým součtem. Vlády jsou nuceny

---

⁴¹ Forsberg, Tuomas. (2007) *Explaining the emergence of the ESDP: setting the research agenda*. Department of Political Science, University of Helsinki, Finland. Paper prepared for the European Consortium for Political Research (ECPR), Standing Group for International Relations (SGIR) Conference, Turin, September 12-15, 2007. s. 9.

⁴² Pohl, Benjamin. (2009) *Explaining ESDP: A Liberal Approach*. Paper presented at the Fourth Pan-European Conference on EU Politics ECPR Standing Group on the European Union University of Latvia, Riga, 25-27 September. s. 10. Draft paper – citováno s autorovým svolením z 26.4.2010.

⁴³ Forsberg, Tuomas. (2007) *Explaining the emergence of the ESDP: setting the research agenda*. Department of Political Science, University of Helsinki, Finland. Paper prepared for the European Consortium for Political Research (ECPR), Standing Group for International Relations (SGIR) Conference, Turin, September 12-15, 2007. s. 9.

⁴⁴ Pohl, Benjamin. (2009) *Explaining ESDP: A Liberal Approach*. Paper presented at the Fourth Pan-European Conference on EU Politics ECPR Standing Group on the European Union University of Latvia, Riga, 25-27 September. s. 12. Draft paper – citováno s autorovým svolením z 26.4.2010.

⁴⁵ Moravcsik, Andrew. (1997) Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics. *International Organization* 51, 4, Autumn 1997, s. 523.

vyjednávat s malou perspektivou zisků a vysokým konfliktním potenciálem. Poslední možností je kombinace motivů, kdy státy mají zájem na vyjednávaní koordinace svých politik.⁴⁶

V návaznosti na to platí, že čím větší jsou potenciální zisky ze spolupráce, tím menší je riziko, že k dohodě nedojde. V této souvislosti jsou také využívány různé vyjednávací taktiky. Patří mezi ně možnost jednostranné politiky (hrozba, že nedojde k dohodě), alternativní koalice (hrozba vyloučení nebo nezahrnutí) a potenciál pro kompromisní řešení.⁴⁷

Vzájemná závislost a závazky z ní plynoucí jsou patrné třeba na příkladech schvalování a realizací misí EBOP. Na nich je nezbytná shoda konsenzem mezi vládami EU. Vzhledem k metodě schvalování by měly sloužit zájmům všech zúčastněných či alespoň jejich zájmy nepoškozovat. Z tohoto důvodu se nabízí vysvětlení, že výsledně schválené mise jsou odrazem „největšího společného jmenovatele“, což však neodpovídá realitě.⁴⁸ Naopak, jsou to právě vzájemné závazky států, které vedou k větší „ochotě“ vlád vynaložit prostředky a angažovat se. Státy se dokonce účastní misí navzdory svým nevyhovujícím kapacitám.⁴⁹

„Liberální teorie vysvětluje, kdy a proč jsou předpokládané státní preference podepřené realismem nebo konstruktivismem platné, zatímco opačně tento vztah nefunguje.“⁵⁰

Na základě některých výše zmíněných aspektů liberálně mezivládního přístupu je tedy nutné hledat odpovědi na vznik a vývoj EBOP na pozadí národních preferencí států, především předních aktérů na poli evropské bezpečnosti, tedy Francie a Velké Británie. Avšak ani tento přístup nepodává vyčerpávající vysvětlení.

---

⁴⁶ Ibid., s. 521-522.

⁴⁷ Moravcsik, Andrew. (1993) Preferences and power politics in the European Community: a liberal intergovernmentalist approach. *Journal of Common market studies*, 1993, 31/04. s. 499.

⁴⁸ Pohl, Benjamin. (2009) *Explaining ESDP: A Liberal Approach*. Paper presented at the Fourth Pan-European Conference on EU Politics ECPR Standing Group on the European Union University of Latvia, Riga, 25-27 September. s. 17. Draft paper – citováno s autorovým svolením z 26.4.2010.

⁴⁹ Moravcsik, Andrew. (1997) Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics. *International Organization* 51, 4, Autumn 1997, s. 524.

⁵⁰ Ibid, s. 543.

2.2. Spolupráce EBOP a NATO

Na Amsterdamskou smlouvu, která znamenala částečné propojení ZEU a EU, byla úzce navázána iniciativa Francie a Velké Británie vzešlá z jejich vzájemného setkání v prosinci 1998 v St. Malo. Výstupem této bilaterální schůzky byla deklarace vedoucí ke vzniku Evropské bezpečnostní a obranné politiky (EBOP). Oba státy se zde oficiálně shodly, že je důležité, aby EU měla vlastní obranné a akceschopné kapacity a v případě nutnosti tak mohla reagovat na mezinárodní krize. Součástí deklarace byla i shoda na nutnosti vybudování kapacit pro případ rozhodování EU v otázkách operací, kde NATO jako celek není angažováno, nicméně však „bez zbytečných duplikací“.⁵¹

V této souvislosti je zajímavé zmínit, že v obou těchto státech byl vznik EBOP prezentován zcela jinak. Velká Británie jej vnímala pouze jako velmi omezené opatření, které bude naplněno jen v nezbytných případech, ve kterých se Spojené státy americké nebudou chtít angažovat. Naproti tomu ve Francii byla EBOP prezentována jako politika rozvíjející a „násobící“ francouzskou moc a vliv.⁵² Tato rozdílná interpretace EBOP neustále doprovází a ovlivňuje rozvoj této evropské politiky.

Vznik EBOP výrazně ovlivnil transatlantické vztahy, neboť Spojené státy americké se této iniciativy částečně zalekly a slovy své tehdejší ministryně zahraničních věcí Madeleine Albright projekt sice podpořily, avšak zároveň s varováním před *oddělením, zdvojnásobením a diskriminací* („3-D“).⁵³

Tehdejší Generální tajemník NATO Robertson tato negativní 3D přeformuloval do pozitivních „3-I“: „*Zlepšení evropských obranných kapacit, zahrnutí a transparentnost pro všechny spojence NATO, a nedělitelnost transatlantické bezpečnosti založené na společně sdílených hodnotách.*“⁵⁴

Na obou stranách Atlantiku tak bylo možné pozorovat určitou dualitu až „schizofrenii“ postojů: „*Spojené státy americké formálně přivítaly posun Evropy*

---

⁵¹ „Without unnecessary duplication“ In: *Joint Declaration on European Defense*. Franco-British Summit, Sain-Malo, 4 December 1998.

⁵² Howorth, Jolyon. (2007) *Security and Defence Policy in the European Union*. Palgrave Macmillan. Basingstoke, New York. s. 58.

⁵³ Slavná „3-D“: *decoupling, duplication, discrimination*. In: Albright, Madeleine K. „The Right Balance will Secure NATO's Future“, *Financial Times*. December 7, 1998. In: Reichard, Martin. (2006) *The EU-NATO Relationship: A Legal and Political Perspective*. ASHGATE, Aldershot UK, Burlington USA. s. 150.

⁵⁴ „3-I“: *improvement, inclusiveness, indivisibility*. Speech by G. Robertson at the Annual Session of the NATO Parliamentary Assembly, Amsterdam, 15 Nov. 1999, NATO Speeches. In: Reichard, Martin. (2006) *The EU-NATO Relationship: A Legal and Political Perspective*. ASHGATE, Aldershot UK, Burlington USA. s. 151.

*k větší soběstačnosti, avšak zalekly se potenciálního problematizování svého vůdcovství na evropském kontinentě. Evropská unie se sice radovala ze své nové potence, avšak zároveň se obávala, že se od ní USA odvrátí.*⁵⁵

Formální počátek EBOP byl ustaven na summitu NATO v Helsinkách v roce 1999, kde byl rovněž vytknut *Helsinský Hlavní cíl*⁵⁶, tedy vytvoření evropských ozbrojených kapacit pro humanitární operace, krizový management a částečně i vynucení míru. Do prosince 2003 mělo dojít k vytvoření kapacit, které by čítaly šedesát tisíc vojáků, byly schopny rychlého nasazení během šedesáti dnů a byly by udržitelné po dobu minimálně jednoho roku.⁵⁷

Dalším silným impulzem se zdál být summit NATO ve Washingtonu v dubnu 1999, kdy byla Evropa ujištěna o zájmu NATO pokračovat v zajišťování její bezpečnosti (především kapacitami Spojených států amerických). Na summitu byla vyslovena i podpora vývoji „*oddělitelných, ale neoddělených schopností*“⁵⁸. Stejně tak i závazek další podpory a rozvoje „partnerství, spolupráce a dialogu“ s dalšími subjekty (třeba i s Organizací pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, OBSE), jakož i shoda členských států NATO na angažování se za hranicemi Aliance. O tom však má být rozhodováno individuálně v každém jednotlivém případě⁵⁹.

EBOP neměla znamenat konkurenční platformu k NATO, naopak od samého počátku byl kladen důraz na úzké vazby na NATO. Nicméně realita byla a je mnohdy jiná. Otázkou je, zda by se i nyní (po více než deseti letech od vzniku EBOP) vzájemný vztah EU a NATO dal definovat slovem spolupráce nebo soupeření.⁶⁰

---

⁵⁵ Howorth, Jolyon. (2007) *Security and Defence Policy in the European Union*. Palgrave Macmillan. Basingsstoke, New York. s. 137.

⁵⁶ *Helsinki Headline Goal*

⁵⁷ Howorth, Jolyon. Keeler, John T.S. (2003) The EU, NATO and the Quest for European Autonomy. s. 11. In: Howorth, Jolyon. Keeler, John T.S.: *Defending Europe: The EU, NATO and the Quest for European Autonomy*. Palgrave Macmillan, New York, 2003. Palgrave Macmillan, New York.

⁵⁸ „Separable but not separate capabilities.“ *Alliance's Strategic Concept*, 1999. Dostupné na [www: <http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_27433.htm>](http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_27433.htm) (staženo 7. 2. 2010)

⁵⁹ „Partnership, cooperation and dialogue“, „out-of-area operations“, „case-by-case basis“. Ibid.

⁶⁰ Cornish, Paul. (2006) *EU and NATO: Co-operation or Competition?* Briefing paper, September 2006.

Zlomovým bodem především pro evropské členské země NATO, které však nejsou členy EU (neunijní evropské spojence, Non-EU European Allies, NEEA⁶¹) se stal summit NATO v Kolíně v červnu v roce 1999. Na tomto summitu bylo rozhodnuto, že nedojde k začlenění ZEU do EU, neboť si EU vytvoří své vlastní struktury, dojde pouze k částečnému přesunu pravomocí a zodpovědnosti. EU se tak rozhodla zejména proto, aby se vyvarovala přejímání i některých nepříliš transparentních aspektů uspořádání ZEU, například právě jejích vazeb a závazků k přidruženým členům.⁶²

Tímto nejvíce trpěly Norsko a Turecko, neboť perspektiva jejich začlenění do EU (z různých příčin⁶³) byla poměrně malá. Turecko se navíc obávalo, že by mohla jeho absence v EBOP být zneužita Řeckem, které by se mohlo pokusit zapojit Evropskou bezpečnostní a obrannou politiku do jejich nevyřešeného sporu.⁶⁴

Společné největší obavy a argumenty směřovaly do oblasti možnosti realizování operací EU bez zapojení NATO především v klíčovém regionu pro neunijní členy aliance. Budou-li užity kapacity NATO, alianční členové, kteří nejsou v EU, se mohou těchto operací rovněž účastnit a budou se těšit stejným právům jako členové EU. Avšak v momentě, kdy NATO nebude zapojeno, může dojít ke spolupráci s nečlenskými zeměmi pouze na základě pozvání těchto zemí z EU. Obě tyto země se snažily o co nejtěsnější vazby na EBOP, i když každá měla jinou taktiku jak toho dosáhnout.⁶⁵

---

⁶¹ Jednalo se o těchto 6 zemí – Česká republika, Island, Maďarsko, Norsko, Polsko a Turecko. ČR, Maďarsko a Polsko byly před vstupem do EU, jejich pozice tudíž nebyla tak tíživá. Vzhledem k faktu, že Island nemá armádu, nebyla ani jeho pozice příliš ovlivněna. Nejhůře na to doplatily Norsko a Turecko.

⁶² Tofte, Sunniva. (2003) Non-EU NATO Members and the Issue of Discrimination. s. 144. In: Howorth, Jolyon. Keeler, John T.S.: *Defending Europe: The EU, NATO and the Quest for European Autonomy*. Palgrave Macmillan, New York.

⁶³ Norsko odmítlo vstup do EU dvakrát v referendu, Turecko má zájem do EU vstoupit, avšak zatím neplní příslušné podmínky a není ani jisté, zda se v budoucnu členem Unie stane.

⁶⁴ V návaznosti na tento svůj strach se Turecko později striktně drželo znění Strategického konceptu NATO z roku 1999 týkajícího se garance přístupu k aliančním silám. A sice, že o těchto garancích bude rozhodnuto u každého jednotlivého případu jednomyslně v Severoatlantické radě NATO (NAC). Turecko tedy trvalo na svém právu účastnit se plně operací EBOP, a to i těch, kde by nebylo zapotřebí sil NATO, avšak měly by se uskutečnit v geografické blízkosti Turecka nebo by se měly týkat tureckých životních zájmů. Turecko chtělo od EBOP garance, že nastane-li takováto situace, bude moci příslušnou operaci vetovat. Především chtělo záruky, že síly EU nebudou použity v oblastech nevyřešených bilaterálních sporů s Řeckem, tedy především v jejich sporu o Kypr. In: Tofte, Sunniva. (2003) *NATO, ESDP and the role of the non-European Allies in the emerging European security order*. Den norske Atlanterhavskomiteé and University of Bath. s. 21. Dostupné na [www: <http://www.arena.uio.no/ecsa/papers/SunnivaTofte.pdf>](http://www.arena.uio.no/ecsa/papers/SunnivaTofte.pdf) (z 19. ledna 2010)

⁶⁵ Norsko si bylo vědomo důležitosti „nezůstat mimo“, a proto po roce 2000 a změně ve vládě nabídlo EBOP významné vojenské síly. Turecko oproti tomu argumentovalo, že EU nesplnila jeho „oprávněná očekávání“ a vydalo se cestou obstrukcí spolupráce EU a NATO. In: Tofte, Sunniva. (2003) Non-EU

Turecko, jakožto NEEA stát, dále nespokojeně poukázalo na skutečnost, že dojde-li k rozhodnutí EU angažovat se v nějaké situaci, která vyústí v eskalaci a následnou aktivaci článku V. Washingtonské smlouvy⁶⁶, NEEA země se automaticky zapojí do řešení krize, zatímco neutrální státy EU nebudou mít povinnost se obranné akce účastnit, neboť nejsou zavázány touto solidaritou.⁶⁷

Vyjednávání o pozici NEEA států a jejich začlenění a roli v rámci EBOP zdrželo vývoj této evropské politiky na dva roky zejména kvůli tureckým obstrukcím, kterým ze strany EU „sekundovalo“ Řecko. Řekové nakonec ustoupili na summitu Evropské rady v Bruselu v říjnu 2002 ze své pozice a cesta k dohodě ohledně přístupu ke kapacitám NATO byla otevřená. Mohlo dojít a v zápětí došlo k dohodě mezi EU a NATO.⁶⁸

Na základě společné deklarace EU a NATO k EBOP⁶⁹ byl v roce 2002 jejich vzájemný vztah formálně postaven na následujících principech:

- Ø partnerství, přičemž aktivity těchto dvou povahově odlišných organizací v oblasti krizového managementu jsou vzájemně posilující;
- Ø efektivní vzájemné konzultace, dialogu, spolupráce a transparentnosti;
- Ø rovnosti v samostatném rozhodování týkající se zájmů jednotlivých organizací;
- Ø respektování zájmů členských států obou organizací;
- Ø respektování principů Charty Organizace spojených národů.

Posledním předstupněm společné deklarace obou organizací k EBOP se stala Dohoda z Kodaně⁷⁰ z prosince 2002. Ta byla odrazem vstřícného kroku k jednomu

---

NATO Members and the Issue of Discrimination. s. 145-152. In: Howorth, Jolyon. Keeler, John T.S. *Defending Europe: The EU, NATO and the Quest for European Autonomy*. Palgrave Macmillan, New York, 2003. Palgrave Macmillan, New York.

⁶⁶ Jedná se o článek kolektivní obrany, kdy útok na jednoho či více členů NATO je považován za útok na Alianci jako celek a každý její člen má povinnost podniknout taková opatření směřující k nápravě, která bude považovat za nutná. In: *The North Atlantic Treaty*. Washington D.C., 4 April, 1949. Dostupné na <www: http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm> (staženo 8. 5. 2019)

⁶⁷ Tofte, Sunniva. (2003) Non-EU NATO Members and the Issue of Discrimination. s. 144. In: Howorth, Jolyon. Keeler, John T.S. *Defending Europe: The EU, NATO and the Quest for European Autonomy*. Palgrave Macmillan, New York, 2003. Palgrave Macmillan, New York.

⁶⁸ Hauser, Gunther., Kernic, Franz (eds.) (2006) *European Security in Transition*. ASHGATE, Aldershot a Burlington. s. 50.

⁶⁹ *EU-NATO declaration on ESDP*. December 16, 2002, Brussels.

⁷⁰ Presidency Conclusions – Copenhagen, 12 and 13 December 2002, Annex II – Declaration of the Council Meeting in Copenhagen on 12 December 2002.

aliančnímu nečlenskému státu EU – Turecku. Jejím obsahem je omezení týkající se budoucí spolupráce Unie a Aliance pouze na unijní nečlenské státy NATO, které se účastní programu Partnerství pro mír (PfP) a mají s Aliancí uzavřenou bilaterální bezpečnostní dohodu.

Přelomovou byla dohoda *Berlín Plus*⁷¹ z března 2003, která úzce navázala na deklaraci obou organizací k EBOP, stejně jako na Dohodu z Kodaně. Jejím obsahem jsou tyto body:

- Ø zaručený přístup EU k plánovacím kapacitám NATO, které budou moci přispět k vojenskému plánování operací vedených EU;
- Ø předpoklad dostupnosti předem specifikovaných kapacit NATO pro operace vedené EU;
- Ø vymezení rozsahu evropských velitelských možností pro operace vedené EU, dále posílení role Zástupce vrchního velitele spojeneckých sil NATO pro Evropu (NATO's Deputy Supreme Allied Commander Europe, DSACEUR), aby mohl své evropské povinnosti zastávat plně a efektivně;
- Ø přiblížení obranného plánovacího systému NATO, aby mohlo dojít k začlenění a dostupnosti sil pro operace vedené EU;
- Ø dohoda mezi EU a NATO zahrnuje výměnu tajných informací na základě pravidel o ochraně a bezpečnosti těchto informací;
- Ø procedura vypuštění, monitorování, návratu a odvolání jednotek a sil NATO;
- Ø konzultace NATO a EU v kontextu krizového managementu operací vedených EU, kde budou využívány síly a prostředky NATO.

Dohoda z Kodaně v souvislosti s omezením spolupráce EU a NATO v režimu *Berlín Plus* však dále upozorňuje, že toto omezení v žádném případě nemá negativně ovlivnit ty členské státy EU, které výše zmíněné podmínky nesplňují, v budování jejich kapacit. Dále vybízí všechny členské státy EU, aby se plně účastnily Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU. Aby tedy Malta a Kypr, jako tehdy budoucí

---

⁷¹ Tato dohoda byla vystavěna na základě dohody z Berlína z roku 1996 mezi NATO a ZEU o vzájemné spolupráci. ZEU se podle ní měla stát nejen obranným prvkem EU, ale zároveň měla být evropským pilířem NATO. V rámci této dohody nemělo docházet ke zbytečnému zdvojování struktur, stejně jako plánovacích a vojenských kapacit, které již byly dostupné v NATO. *NATO Handbook*. (2006) Brusel. s. 245, 249.

členové Unie, kteří právě tyto podmínky nebudou splňovat, i přesto vysílaly své zástupce do všech bezpečnostních orgánů Unie, nebudou-li probíhat jednání ve formátu *Berlín Plus*.⁷²

Setkáváme se zde však s lehce odlišnou interpretací téhož, tedy formátu pro oficiální spolupráci mezi těmito dvěma organizacemi, což má za následek ochromení kooperace těchto dvou organizací na oficiální úrovni. Z hlediska Unie platí omezení pouze pro *Berlín Plus*, avšak z hlediska Aliance jsou tato omezení aplikována na celou strategickou spolupráci. Výsledkem je tedy paradoxní situace, kdy je oficiální mechanismus pro strategický dialog sice schválený ve formě pravidelných setkávání Severoatlantické rady (North Atlantic Council, NAC) a Politického a bezpečnostního výboru (Political and Security Committee, PCS⁷³), avšak není kvůli různým interpretacím naplňován. A tak k němu na oficiální úrovni prakticky nedochází.⁷⁴

Dohoda *Berlín Plus* se zdála být přelomovou v pozitivním slova smyslu, avšak vzhledem k její rozdílné interpretaci oběma organizacemi a z ní plynoucí použitelnosti rámce *Berlín Plus* za velmi specifických podmínek došlo po rozšíření EU v roce 2004 (kvůli Maltě a Kypru) k ustrnutí vzájemné spolupráce EU a NATO. V této souvislosti se tedy stále častěji objevují hlasy o nutnosti „obejít“ *Berlín Plus*, respektive jej použít až jako poslední východisko, a to právě paradoxně za účelem zefektivnění spolupráce mezi těmito dvěma organizacemi.⁷⁵

Podle slov vysoce postaveného diplomata tedy nastala paradoxní situace, kdy „EU a NATO jsou dvě bezpečnostní instituce pracující v rámci Bruselu, ale mohly by taktéž být na dvou jiných planetách!“⁷⁶

K částečnému obcházení *Berlína Plus* dochází od roku 2005 na neformálních setkáváních poměrně vysoce postavených představitelů obou organizací při obědech a večerech, kterým se říká „transatlantické události.“ Tato setkání jsou mnohými

---

⁷² Presidency Conclusions – Copenhagen, 12 and 13 December 2002, Annex II – Declaration of the Council Meeting in Copenhagen on 12 December 2002.

⁷³ Používá se i francouzská zkratka COPS.

⁷⁴ Ülgen, Sinan. (2008) *The Evolving EU, NATO and Turkey Relationship: Implications for transatlantic Security*. Discussion Paper Series – 2008/02. EDAM.

⁷⁵ „...“work around“ the *Berlín Plus* arrangements in the interest of effective NATO-EU cooperation in the field.“ In: Yost, David, S. (2007) *NATO and International Organizations*. NATO Defence College „Forum Papers Series“. Řím, 2007. s. 90.

⁷⁶ Výrok zazněl v létě roku 2005. Van Ham, Peter. (2006) *EU, NATO, OSCE: Interaction, Cooperation, and Confrontation*. s. 23 In: Hauser, Gunther., Kernic, Franz (eds.) *European Security in Transition*. ASHGATE, Aldenshot a Burlington.

pozorovateli sice chápána pozitivně, avšak (i vzhledem k jejich neformální povaze) na nich nebylo mnoho dosaženo.⁷⁷

V lednu 2007 ve svém slavném proslovu v Berlíně označil tehdejší Generální tajemník NATO Jaap de Hoop Scheffer situaci ve vztazích EU a NATO za „zamrzlý konflikt“.⁷⁸ Prohlásil:

„Když se podíváme na dnešní diverzitu a komplexnost výzev naší bezpečnosti je s podivem, jak ve velmi omezeném rozsahu zůstala spolupráce NATO a EU. Navzdory mnoha pokusům o sblížení obou institucí je mezi nimi značná vzdálenost.“⁷⁹

V souvislosti se zaměřením EU a NATO na typově jiný druh operací (EU se zaměřuje spíše na civilní mise a na krizový management, zatímco NATO je odborníkem na mise vojenské) a s nastavením rámce *Berlín Plus* se rovněž objevily návrhy na uplatňování „Berlin Plus in reverse“ nebo „Berlin Plus-Plus“. Tedy že by tentokrát EU poskytla NATO přístup ke svým civilním kapacitám. Tato myšlenka se však nedočkala přílišné podpory. Některým aktérům se nelíbilo, že by NATO mohlo na EU získat určitou závislost, což by mohlo vést až ke zdržování operací. Ani na straně EU nevzbudila přílišné nadšení.⁸⁰

Je však nutné dodat, že pokud by mělo dojít k doslovnému zrcadlovému převrácení *Berlína Plus*, v konečném důsledku by to znamenalo, „že by NATO velelo civilním silám EU, což je absurdní.“⁸¹

2.3. Problémy ve spolupráci EBOP a NATO

Velmi brzy po oficiálním navázání spolupráce mezi těmito dvěma organizacemi se objevily větší či menší překážky bránící naplňování této spolupráce či jejímu dalšímu rozvoji. A to nejen s ohledem na rozdílná očekávání hloubky, rozsahu a formy této spolupráce, ale i vzhledem k formálním překážkám bránícím těsnější kooperaci.

---

⁷⁷ „Transatlantic events“. Yost, David, S. (2007) *NATO and International Organizations*. NATO Defence College „Forum Papers Series“. Řím. s. 97.

⁷⁸ Hughes, Peter. (2007) *NATO and the EU: Managing the Frozen Conflict*. Discussion Paper C1782007. Zentrum für Europäische Integrationsforschung (ZEI), Rheinische Friedrich-Wilhelms-Universität Bonn. s. 5.

⁷⁹ Jaap de Hoop Scheffer. (2007) *NATO and the EU: Time for a New Chapter*“, projev v Berlíně, 29. ledna 2007. (www.nato.int)

⁸⁰ Yost, David, S. (2007) *NATO and International Organizations*. NATO Defence College „Forum Papers Series“. Řím. s. 89.

⁸¹ Rozhovor autorky se seniorním expertem na EBOP z významného bruselského think-tanku v březnu 2010.

Rovněž členská základna obou organizací se nikdy (ani dnes) úplně nepřekrývala, což se postupně ukázalo být větším problémem, než se na první pohled zdálo.

Problémů ve spolupráci EU a NATO není málo. Některé jsou výraznější a jejich vliv na blokování vzájemných vztahů je významnější, jiné jsou spíše marginálního rázu. Konkrétní překážky spolupráce však velmi často nestojí samostatně, nýbrž jsou vzájemně propojené. Jedním z nejzásadnějších obecných problémů Aliance je skutečnost, že je její vývoj poháněn více vnějšími událostmi než společným zájmem.⁸²

Překážky ve spolupráci EU a NATO mají především charakter buď institucionálního a národního soupeření, nebo se jedná o „problém participace“⁸³. V neposlední řadě jde o neshody ohledně konkrétního rozsahu a účelu spolupráce EU a NATO.⁸⁴

Spolupráce mezi EU a NATO je zásadně brzděna především na oficiální úrovni, tedy na úrovni diplomatické, která je paralyzována právě participačním problémem. Konkrétně skutečností, kdy členský stát EU a nečlen NATO Kypr není uznáván aliančním Tureckem, které zase není v EU. To má za následek velice omezené oficiální kontakty mezi oběma organizacemi.⁸⁵

Tento zásadní institucionální problém vztahů EU a NATO brání rozvoji těsnějších vztahů a vůbec možnosti diskutovat o zásadních bezpečnostních tématech. Formální diskuse na oficiální úrovni mezi EU a NATO týkající se strategických otázek, ať už jsou to například otázky terorismu, či Blízkého východu, tedy neprobíhají, neboť Kypr není ani členem Partnerství pro mír a ani nemá s NATO uzavřenou bezpečnostní smlouvu.⁸⁶

Problém turecko-kyperského sporu jakožto zásadní překážky ve spolupráci se objevuje nejen v akademických pracech a politických analýzách, ale i v názorech

---

⁸² Hamilton, Daniel. (2009) A revitalized NATO in a new Atlantic partnership. In: Majer, Marian; Ondrejcsák, Róbert; Tarasovič, Vladimír; Valášek, Tomáš. *Panorama of global security environment*. CENAA, Bratislava. s.12.

⁸³ Členská základna EU a NATO se nepřekrývá. Aby mohlo docházet k naplňování strategické spolupráce mezi těmito dvěma organizacemi, je nezbytné, aby byly nečlenské státy NATO v PfP a měly s Aliancí uzavřenou bezpečnostní smlouvu.

⁸⁴ Yost, David, S. (2007) *NATO and International Organizations*. NATO Defence College „Forum Papers Series“. Řím. s. 81.

⁸⁵ Haaland Matláry, Janne. (2009) *European Union security dynamics: in the new national interest*. Palgrave Macmillan. Basingstone. s. 61.

⁸⁶ Archick, Kristin; Gallis, Paul. (2008) *NATO and the European Union*. CRS Report for Congress. Leden 2008. Dostupné na [www <http://italy.usembassy.gov/pdf/other/RL32342.pdf>](http://italy.usembassy.gov/pdf/other/RL32342.pdf) (staženo 4.4.2010)

a vyjádřeních úředníků a diplomatů ze struktur NATO i EU, stejně jako dalších odborníků z praxe.⁸⁷

Vyřešením turecko-kyperského sporu samozřejmě nedojde k překlenutí všech problematických bodů spolupráce EU a NATO, zůstanou zde některé dílčí neshody mapující strategické rozdíly obou organizací, avšak na jejich řešení by se mohlo začít pracovat až po odstranění této hlavní institucionální překážky.⁸⁸

Nicméně podle profesora Svena Biscopa⁸⁹ je téma turecko-kyperského sporu pro budoucnost EU a EBOP spíše méně důležité, neboť mnohem zásadnější je upřesnit, jak moc chce být EU autonomní a kam by měla směřovat.

Další komplexnější překážku vztahů EU a NATO tvoří „problém rozsahu“⁹⁰, tedy postoj jednotlivých států, který zaujímají ke spolupráci těchto dvou organizací, respektive důležitost a role, jaké jim přisuzují. Zde se nám střetávají dvě konfliktní pozice a pohledy na důležitost a relevanci EBOP v evropské bezpečnosti. Zatímco tzv. „europeisté“ (státy reprezentované Francií) v ní vidí velký potenciál a mají zájem na jejím posílení, rozvíjení a co největší autonomii při současných co nejmenších zásazích a vlivech ze strany NATO (tedy Spojených států amerických), protipólem jsou „atlantisté“ (státy v čele s Velkou Británií), které vnímají roli NATO v evropské bezpečnosti jako *primus inter pares* a současně vnímají roli EU v této oblasti jako marginální.⁹¹ Ze stejného soudku jsou i neshody těchto dvou hlavních linií v otázkách stálého operačního velitelství EU pro plánování operací, což je úzce spojeno s obavou, aby nedocházelo ke zbytečnému zdvojování struktur.⁹²

Zásadní roli zde zpočátku hrála podezíravost a malá důvěra Spojených států amerických o záměrech francouzských iniciativ v oblasti evropské bezpečnosti, ačkoliv

---

⁸⁷ Rozhovory autorky na Stálém zastoupení České republiky při EU, na Stálé delegaci České republiky při NATO, na Stálém zastoupení Spojeného království při EU, na Stálé delegaci Spojeného království při NATO, na Stálé delegaci Francie při NATO, v IS NATO v březnu 2010.

⁸⁸ Rozhovor autorky na Stálé delegaci Francie při NATO v Bruselu v březnu 2010.

⁸⁹ Rozhovor autorky v Královském institutu mezinárodních vztahů EGMONT v Bruselu v březnu 2010.

⁹⁰ „Scope problem“. Yost, David, S. (2007) *NATO and International Organizations*. NATO Defence College „Forum Papers Series“. Řím. s. 98-103.

⁹¹ Van Ham, Peter. (2006) EU, NATO, OSCE: Interaction, Cooperation, and Confrontation. s. 24 In: Hauser, Gunther., Kernic, Franz (eds.): *European Security in Transition*. ASHGATE, Aldenshot a Burlington.

⁹² Toje, Asle. (2008) *The EU, NATO and European Defence – A slow train coming*. European Union Institute for Security Studies, Occasional Paper 74, December 2008. s. 22,31.

ta byla poměrně brzy rozptýlena.⁹³ Nicméně faktem zůstává, že každá vláda USA po konci studené války operovala s premisou, že NATO má přednost a že tvoří pevný základ evropské bezpečnosti. Budování armády EU, která by měla k dispozici veškeré potřebné struktury a kapacity jednat samostatně a nezávisle na NATO, by v očích USA znamenalo zmenšení vlivu Spojených států amerických, stejně jako by vedlo k duplikacím.⁹⁴

Do tohoto komplexu neshod a odlišné percepce rolí obou organizací různými jejími členy spadá i fakt omezených kapacit, které mají jednotlivé země obou organizací k dispozici. Kapacity jsou tvořeny reálně jedněmi silami. Jak Síly rychlého nasazení NATO (NATO Response Force, NRF), tak i Bojové skupiny EU (EU Battle Groups, EUBG)⁹⁵ jsou sestaveny z týchž jednotek, proto i z praktického hlediska není možné, aby EU a NATO v této oblasti nespocovaly.⁹⁶ A to zejména i z toho důvodu, že výhrady k používání jednotek⁹⁷ mohou velice negativně ovlivnit (do jisté míry již ovlivňují) efektivní průběh případných společných operací NRF a EUBG, kdy nebude možné se na vzájemné „vykrytí“ v případě potřeby spolehnout.⁹⁸

Tyto otázky jsou úzce spjaty nejen s vojensko-civilním plánováním a lepší koordinací v oblasti krizového managementu, ale i s hrozbou zbytečných duplikací již tak nedostatečných kapacit.⁹⁹

---

⁹³ Weiss, Tomáš. (2009) NATO a Evropská unie: dva kohouti na jednom smetišti? *Mezinárodní politika*. 3, 2009. s. 9.

⁹⁴ Jones, Seth G. (2007) *The rise of European security cooperation*. Cambridge University Press, Cambridge. s. 238.

⁹⁵ Rozhodnutí o vytvoření Sil rychlého nasazení (NRF) padlo na summitu NATO v Praze na podzim 2002 v souvislosti s teroristickými útoky na USA z 11. září 2001. Síly mohou být nasazeny během pěti dnů a setrvat bez doplnění zásob po dobu třiceti dnů. In: *NATO Handbook* (2006). Brusel. s. 167, 177, 251. Rozhodnutí o vytvoření evropských sil rychlé reakce, které jsou sestaveny z Bojových skupin (EUBG), padlo v únoru 2004. Skupiny měly být plně operativní do roku 2007. Měly být nasazeny během 5 až 10 dnů, setrvat minimálně po dobu 30 dnů s možným prodloužením na 120 dnů. Dostupné na [www <http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/esdp/91624.pdf>](http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/esdp/91624.pdf) (staženo 10. 5. 2010).

⁹⁶ Hughes, Peter. (2007) *NATO and the EU: Managing the Frozen Conflict*. Discussion Paper C1782007. Zentrum für Europäische Integrationsforschung (ZEI), Rheinische Friedrich-Wilhelms-Universität Bonn. s. 14.

⁹⁷ Tzv. „national caveats“ nebo také „red cards“.

⁹⁸ Cornish, Paul. (2006) *EU and NATO: Co-operation or Competition?* Briefing paper, Serptember 2006. s.15

⁹⁹ Valášek, Tomáš. (2007) *The Roadmap to better EU-NATO relations*. Centre for European reform, briefing paper. London, prosinec 2007.

Podle Paula Sturma z předního Bruselského think-tanku je v návaznosti nutné současnou debatu o zlepšení vztahů EU-NATO vidět především ze tří stran: Z politického úhlu pohledu, z úhlu pohledu probíhajících misí ve společném operačním prostoru a v neposlední řadě ve vývoji vojenských či jiných schopností. Což nás zpátky přivádí k faktu, že členské státy EU a NATO mají k dispozici stále jedny a tytéž jednotky, a proto není udržitelné a efektivní žádat po členských státech, aby své schopnosti v rámci jednotlivých organizací rozvíjely v jiném směru a s jiným zaměřením. Takováto praxe může mít za následek, že státy na budování dvojích sil nebudou mít (nemají) prostředky, a proto budou postaveny před volbu, které organizaci vyhoví a poskytnou jí své schopnosti. Tomu se mají snažit předejít společná setkávání „Skupiny EU – NATO ke schopnostem“ (EU – NATO Capability Group), ke kterým dochází za každé čtyři až šest týdnů. I fungování těchto setkání jsou omezena nejen neexistencí bezpečnostní dohody mezi EDA (Evropská obranná agentura, European Defence Agency) a NATO, ale i neexistencí administrativních dohod mezi Tureckem a EDA. Vzhledem k politickým a institucionálním problémům, budou prozatím snahy o stejné směřování vývoje vojenských schopností pocházet zejména ze zájmu a tedy iniciativy národních států.¹⁰⁰

Vztah EU a NATO dále komplikuje skutečnost, že se v otázkách bezpečnosti již nejedná o „americké přispění evropské bezpečnosti, ale o evropské přispění americké globální strategii.“¹⁰¹

Vztahy EU a NATO mohou být také do jisté míry obtížně definovatelné vzhledem k jiným povahám obou organizací či jejich směřování. „Zatímco logika integrace EU znamená eventuální supranacionalizaci obrany, logika NATO je tradičně mezivládní.“¹⁰² Toto konkrétní vymezení rozdílnosti má na poli evropské bezpečnosti i své hlavní představitele, Francii a Velkou Británii.

Budoucnost směřování vztahů EU a NATO, zda povedou ke „vzájemné irelevanci prostřednictvím soutěžení či ke vzájemné relevanci prostřednictvím

---

¹⁰⁰ Sturm, Paul. (2010) NATO and the EU: Cooperation? *European Security Review* no. 48, ISIS Europe, February 2010.

¹⁰¹ Howorth, Jolyon. (2005) European security in the coming decade: transatlantic and global perspectives. *Romanian journal of international affairs*, v.10, n. 1-2, s. 180.

¹⁰² Ojanen, Hanna. (2006) The EU and NATO: two competing models for a common defence policy. *Journal of Common Market Studies*. V. 44, n.1, March, s. 69.

*spolupráce*¹⁰³ bude podle Simona Dukea záviset zejména na třech aspektech. Především na úspěchu reintegrace Francie do vojenských struktur NATO a s tím úzce souvisejícím směřováním transatlantického vztahu, tedy role USA na poli evropské bezpečnosti. Dále problém nedostatku kapacit, který trápí obě organizace. V neposlední řadě je pro zkvalitnění vztahů na oficiální úrovni nezbytné vyřešení turecko-kyperského sporu. Je však třeba mít na paměti, že tato patová situace do jisté míry některým státům vyhovuje.¹⁰⁴

I Tomáš Valášek z londýnského think-tanku vyzdvihuje jako tři nejaktuálnější problémy ve vztazích EU a NATO, kterým je potřeba se věnovat nejdříve, tyto: francouzskou plnou reintegraci do NATO, britskou opozici vůči operačnímu centru EU a turecké obstrukce užší spolupráci EU a NATO.¹⁰⁵

EU a NATO by měly v budoucnu více spolupracovat. Především by měly budovat společné institucionální schopnosti, které by jim umožnily rychlou koordinaci odpovědí na krizi. Důležité je i společné plánování a vzájemná kompatibilita schopností.¹⁰⁶

Vztahy EU a NATO byly blokovány zejména neshodami Francie se Spojenými státy americkými, stejně tak jako turecko-kyperským sporem. S francouzskou reintegrací do NATO je zde naděje, že první překážka užší spolupráce obou organizací je překonána. Avšak ta druhá prozatím zůstává nevyřešena a například v Afghánistánu, kde mají obě organizace své mise (NATO vojenské a EU civilní jednotky), je velmi vidět negativní dopad tohoto nevyřešeného sporu.¹⁰⁷

---

¹⁰³ Duke, Simon. (2008) The future of EU-NATO relations: a case of mutual irrelevance through competition? In: Jones, Erik. Genugten, Saskia van. The future of European foreign policy. *Journal of European Integration*. Special issue, 2008, v. 30, n. 1. s. 42.

¹⁰⁴ Dříve se jednalo zejména o Francii, ale do jisté míry se jedná i o Belgii a Řecko. Duke, Simon. (2008) The future of EU-NATO relations: a case of mutual irrelevance through competition? In: Jones, Erik. Genugten, Saskia van. The future of European foreign policy. *Journal of European Integration*. Special issue, 2008, v. 30, n. 1. s. 39.

¹⁰⁵ Valášek, Tomáš. (2007) *The Roadmap to better EU-NATO relations*. Centre for European reform, briefing paper. London, prosinec 2007. s. 6.

¹⁰⁶ Hamilton, Daniel. (2009) A revitalized NATO in a new Atlantic partnership. In: Majer, Marian; Ondrejcsák, Róbert; Tarasovič, Vladimír; Valášek, Tomáš. *Panorama of global security environment*. CENAA, 2009, Bratislava. s.17.

¹⁰⁷ Podle současného nastavení není, a ani v blízké budoucnosti nejspíš nebude, EU schopna poskytnout více pomoci Afghánistánu, i když by byla ochotna. Tato situace je samozřejmě špatná pro transatlantické vztahy, pro Turecko a hlavně pro Afghánistán. Zaborowski, Marcin. (2009) Organizing a strategic EU-US partnership. In: Majer, Marian; Ondrejcsák, Róbert; Tarasovič, Vladimír; Valášek, Tomáš. *Panorama of global security environment*. CENAA, 2009, Bratislava. s.27.

Nesporným faktem však zůstává, že i když formálně není možné v Afghánistánu spolupracovat, což poměrně zbytečně vede k neefektivnímu vyčerpávání lidských, finančních i kapacitních zdrojů, neformální spolupráce mezi těmito dvěma organizacemi v poli funguje relativně dobře. (Nic jiného jim ani nezbyvá.)¹⁰⁸

Jak vyplývá z výše nastíněné debaty, problémů je více, avšak mnoho studií a autorů zabývajících se touto problematikou se vždy shodne na třech neuralgických bodech vztahů EU a NATO. V první řadě se jedná o nevyřešený turecko-kyperský spor, který zásadně paralyzuje oficiální spolupráci. Dále pak je to problém nedůvěry mezi jednotlivými předními aktéry, který by právě s francouzskou opětovnou reintegrací mohl být alespoň částečně odstraněn. Do poslední kategorie spadají otázky praktické jako neshoda ohledně vzniku stálého operačního centra EU a budování kapacit. Právě těmito problémům – turecko-kyperskému sporu a stálému operačnímu velitelství EU – se budeme věnovat, neboť jsou klíčové pro zkvalitnění spolupráce EU a NATO. Také na nich lze ukázat dva nejzásadnější přístupy k evropské bezpečnosti.

2.3.1. Institucionální zázemí vztahů EU-NATO na pozadí turecko-kyperského sporu – problém participace

V této části uvedeme základní parametry turecko-kyperského sporu, které jsou relevantní pro naše zkoumání. Především jak a proč se tato původně bilaterální záležitost dostala na agendu obou mezinárodních organizací a stala se hlavní institucionální překážkou v rozvoji vztahů EU-NATO.

Potenciální počátek problému turecko-kyperského sporu z hlediska vztahů EU a NATO bychom mohli vidět na začátku 90. let s podpisem Maastrichtské smlouvy. Deklarace, která byla k této smlouvě přiřazená, přizvala neunijní evropské spojence (země NEEA) k tomu, aby se staly přidruženými členy k Západoevropské unii. Této skutečnosti se tehdy nepřikládalo příliš velký význam¹⁰⁹, současně ani nikoho nenapadlo,

---

¹⁰⁸ Je naprosto nezbytné i z bezpečnostního hlediska, aby tato spolupráce na praktické úrovni fungovala. Tento fakt je však zpětným argumentem pro Turecko, které tak zastává názor, že je možné komunikovat i bez vyřešení turecko-kyperského sporu, a tedy že neoficiální spolupráce nevyřešeným sporem není nijak zásadně ovlivněna. Rozhovory autorky na Stálé delegaci České republiky při NATO, na Stálém zastoupení Spojeného království při EU, na Stálé delegaci Spojeného království při NATO, na Stálé delegaci Francie při NATO, v IS NATO v březnu 2010.

¹⁰⁹ Terzi, Ölzem. (2002) *New Capabilities, Old Relationships: Emergent ESDP and EU-Turkish Relations*. Southeast European Politics, Istanbul University, Vol.III., No. 1., June 2002. (pp.43-61). S.52

že tento status nebude mít příliš dlouhého trvání a je pouze dočasný.¹¹⁰ V roce 1995 nabraly vztahy EU a Turecka nový politický a bezpečnostní rozměr, neboť se zde na nátlak Řecka, se kterým má Turecko dodnes nevyřešené spory, poprvé objevila otázka Kypru.¹¹¹ A to v jakési výměně navržené Řeckem vůči turecko-unijnímu jednání o ustavení vzájemné celní unie, neboť Řecko pohrozilo vetem této dohody, nebudou-li členské státy EU souhlasit s otevřením přístupových jednání s Kyprem o jeho vstupu do EU. A tak se téma považované tureckou stranou za naprosto zásadní objevilo jako součást agendy členských států EU.¹¹² Nejen, že z ní již nezmizelo, ale stalo se postupně významnou institucionální překážkou dalšímu rozvíjení vztahů EU a NATO.

V roce 1997 byl Kypru udělen status kandidátské země, což bylo Tureckem vnímáno jako nelegální krok¹¹³. Turecku bylo přiznání stejného statusu uděleno až v roce 1999 na zasedání Evropské rady v Helsinkách, přestože již v roce 1963 podepsalo asociační dohodu s Evropským společenstvím. Nicméně následkem kosovské krize došlo k poměrně silnému impulzu vývoje vlastních evropských

---

¹¹⁰ Ülgen, Sinan. (2008) *The Evolving EU, NATO and Turkey Relationship: Implications for transatlantic Security*. Discussion Paper Series – 2008/02. EDAM.

¹¹¹ Jedná se o největší ostrov Středomoří s řeckou a tureckou populací. Ostrov získal nezávislost v roce 1960 v tzv. London-Zurich Accords, které byly kompromisním řešením a zajišťovaly partnerství obou komunit na ostrově. V roce 1974 byl na Kypru proveden kyperskými Řeky převrat (Sampson coup), který byl následován tureckou intervencí na ostrov. V severní části ostrova byla později vytvořena Severokyperská turecká republika pod tureckým protektorátem, kterou uznalo pouze Turecko. Spor mezi Řeckem a Tureckem ovlivňoval nejen jejich bilaterální vztahy, ale postupně začal mít silný vliv i na vztahy Turecka a EU, stejně jako se stal jednou ze zásadních překážek užší spolupráce EU – NATO. Bude-li dále v práci zmíněn Kypr, bude se vždy jednat o jeho řeckou jižní část, která vstoupila v roce 2004 do EU.

¹¹² Terzi, Ölzem. (2002) *New Capabilities, Old Relationships: Emergent ESDP and EU-Turkish Relations*. Southeast European Politics, Istanbul University, Vol.III., No. 1., June 2002. (pp.43-61). s.52

¹¹³ Někteří odborníci z řad akademických i diplomatických (především Prof. Maurice Mendelson) v této souvislosti odkazují zejména na nelegální existenci Kyperské republiky zahrnující pouze jižní část ostrova s poukazem především na existenci *the Treaty of Guarantee* a na její stálou platnost. V této smlouvě se smluvní strany reprezentované na jedné straně Kyperskou republikou (zahrnující celý ostrov) a na straně druhé třemi státy, tj. Řeckem, Tureckem a Velkou Británií, zavázaly k respektování nezávislosti, teritoriální integrity a bezpečnosti Kyperské republiky, jak je nastavena v Základních člancích (*Basic Articles*) Ústavy. Avšak ostrov byl rozdělen, a to bez odezvy garančních států. (Důvody a příčiny jsou stručně zmíněny v poznámce č. 111, více se k nim zde nebudeme vyjadřovat.) Výše zmíněný Prof. Mendelson se zejména odvolává na článek 50 (1) (a), který říká: „The President and the Vice-President of the Republic, the President was supposed to be a Greek Cypriot and the Vice-President was supposed to be a Turkish Cypriot, „.....separately or conjointly, shall have the right of final veto on any law or decision of the House of Representatives or any part thereof concerning – (a) foreign affairs, except the participation of the Republic in international organisation and parts of alliances in which Greece and Turkey both participate.“ Podle profesora se tedy jedná o každou organizaci, jejímž členem nejsou oba státy, což EU není. (In: Why Cyprus entry into European Union would be illegal. Proceedings of a panel discussion held at the Turkish Embassy in London 8 November 2001. The Turkish Embassy, London, 2002, s.6)

obraných kapacit EU, což vyústilo v roce 1998 v položení základů Evropské bezpečnostní a obranné politiky. To mělo přímý dopad na změnu postavení šesti zemí NEEA.¹¹⁴ Všechny tyto země předpokládaly, že se jim dostane prominentního postavení v rámci EBOP z titulu jejich členství v NATO. To se však nestalo. A tak od samého počátku docházelo k rozdílným očekáváním ze strany členů EU a NEEA, která zejména kvůli přístupu a specifické pozici Turecka postupně narůstala v zásadní překážku ve spolupráci EU – NATO.¹¹⁵

Pozice evropských států NATO, které nepatřily mezi členy EU, byla již od samého ustavení EBOP poněkud problematická, obzvláště delikátní se stala pozice Turecka. Během studené války hrálo Turecko roli klíčového spojence západní Evropy a Spojených států amerických především kvůli své strategické geopolitické poloze. I pro Turecko znamenalo členství v NATO spojením s euroatlantickou civilizací a především vztah k USA se stal zásadním pilířem turecké bezpečnosti.¹¹⁶

Turecko je geograficky součástí Euroasie, nábožensky patří k islámskému civilizačnímu okruhu, ačkoliv je oficiálně sekulárním státem, a politicky, společensky a ekonomicky míří do Evropy.¹¹⁷

Po pádu železné opony začala v Evropě vznikat nová bezpečnostní architektura díky níž se Turecko postupně ocitlo ve třech různých pozicích a rolích. Jako plnohodnotný člen NATO, zcela mimo EBOP a na půli cesty vůči ZEU. Ta byla do vzniku EBOP vnímána jako bezpečnostní pilíř Evropy, a Turecko (které mělo zároveň podanou přihlášku do EU) k ní poutalo přidružené členství.¹¹⁸

---

¹¹⁴ Jednalo se o ČR, Polsko, Maďarsko, Island, Norsko a Turecko.

¹¹⁵ Tofte, Sunniva. (2003) *NATO, ESDP and the role of the non-European Allies in the emerging European security order*. Den norske Atlanterhavskomitee and University of Bath. s. 15. Dostupné na [www <http://www.arena.uio.no/ecsa/papers/SunnivaTofte.pdf>](http://www.arena.uio.no/ecsa/papers/SunnivaTofte.pdf) (z 19. ledna 2010).

¹¹⁶ Khol, Radek. (2002) Turecko – problematičnost nebo oprávněná citlivost? In: Khol, Radek a kol. *Evropská bezpečnostní a obranná politika. Národní perspektivy*. Ústav mezinárodních vztahů, Praha. s. 151-152.

¹¹⁷ Park, Bill. (2007) *The EU and Turkey: bridge or barrier?* In: Brown, David; Shepherd, Alistair J.K. *The security dimension of EU enlargement: wider Europe, weaker Europe?* Manchester University Press, Manchester. s. 159.

¹¹⁸ V roli plnohodnotného člena NATO bylo Turecko vnímáno (vzhledem ke své geografické poloze a sociokulturnímu složení) jako prostředník a modelová země pro spolupráci NATO se zeměmi bývalého sovětského prostoru. Turecko naopak vnímalo NATO nejen jako svůj stabilizační a bezpečnostní prvek, ale především i jako svou politicko-bezpečnostní identitu v mezinárodní politice. In: Gözen, Ramazan. (2003) *Turkey's delicate position between NATO and the ESDP*. Centre for Strategic Research, SAM Papers 1/2003. Ankara. s. 29-42. (pozn. autorky – postavení Turecka vůči EBOP se změnilo v roce 2003 se schválením rámce *Berlín Plus*)

Podpis deklarace ze St. Malo znamenal nejen počátek Evropské bezpečnostní a obranné politiky, ale zároveň v podstatě i konec samostatné existence Západoevropské unie.¹¹⁹ Všechny nečlenské země EU, které byly členy NATO a měly status přidružených členů k ZEU, sice tento status neztratily, avšak ani jim nebyl převeden pod EU, tedy k EBOP. Turecko tak ztratilo poměrně ukotvenou a těžce vydobytou pozici v rámci evropské bezpečnostní architektury, neboť nemělo být začleněno do rozhodovacích procesů EBOP.¹²⁰ Byla by mu přiřknuta pouze role „konzultanta“, přičemž jeho připomínky nemusely být vyslyšeny. To vše bez ohledu na jeho kapacity a vojenské schopnosti.¹²¹

A tak nebylo spokojeno s rozhodnutím Evropské rady z Nice, které jej spolu s ostatními NEEA¹²² státy postavilo do mnohem méně výhodné pozice, než jakou jim slibovala Washingtonská deklarace z roku 1999. Deklarace z Nice totiž umožňovala automatický přístup k vojenským schopnostem NATO, oproti tomu Washingtonský summit prosazoval rozhodnutí o přístupu EU k vojenským schopnostem NATO na základě každého jednotlivého případu.¹²³

Největší obava Turecka týkající se jeho absence u rozhodovacího procesu EBOP pramenila z neshod s Řeckem ohledně Kypru. Tehdejší komisař EU pro rozšíření Günter Verheugen dal vícekrát najevo, že se EU v otázce případného členství Kypru v EU nenechá ovlivnit Tureckem a jeho nevyřešeným sporem s Kyprem. Tedy že Kypr nebude tureckým „rukojmím“.¹²⁴ V této souvislosti se Turecko obávalo především možného veta členským státem EU (zejména Řeckem a v budoucnu Kypru) turecké účasti na operacích prováděných v oblasti spadající do jeho bezprostředního

---

¹¹⁹ ZEU byla na summitu EU v Kolíně v červnu 1999 zahrnuta pod ESDP (tedy pod II. pilíř EU, včetně tzv. *Petersbergských úkolů*).

¹²⁰ Müftüler-Bac, Meltem. (2008) The European Union's Accession Negotiations with Turkey from a Foreign Policy Perspective. *Journal of European Integration*. 2008, 30: 1. s. 73.

¹²¹ Gözen, Ramazan. (2003) *Turkey's delicate position between NATO and the ESDP*. Centre for Strategic Research, SAM Papers 1/2003. Ankara. s. 57-68.

¹²² Pozice Turecka byla od jiných NEEA států jiná - Norsko a Island nechtěly být členy EU a Polsko, ČR a Maďarsko se jimi brzy staly. Turecko by se rádo stalo plnohodnotným členem EU, nebylo však zatím připraveno. In: *Ibid.*, s. 95.

¹²³ Müftüler-Bac, Meltem. (2008) The European Union's Accession Negotiations with Turkey from a Foreign Policy Perspective. *Journal of European Integration*. 2008, 30: 1. s. 73.

¹²⁴ Tofte, Sunniva. (2003) *NATO, ESDP and the role of the non-European Allies in the emerging European security order*. Den norske Atlanterhavskomiteé and University of Bath. p. 20. Dostupné na [www <http://www.arena.uio.no/ecsa/papers/SunnivaTofte.pdf>](http://www.arena.uio.no/ecsa/papers/SunnivaTofte.pdf) (z 19. ledna 2010).

bezpečnostního okolí. V krajním případě se Turecko obávalo intervence Evropské unie na kyperském ostrově bez předešlé konzultace.¹²⁵

Turecko se tedy striktně drželo znění Strategického konceptu NATO, týkajícího se garance přístupu k aliančním silám. V něm je stanoveno, že o těchto garancích bude rozhodnuto u každého jednotlivého případu jednomyslně v Severoatlantické radě NATO (NAC).¹²⁶ Jednání s Tureckem byla složitá a v otázce přístupu EU k jednotkám NATO trvala dva roky. Turecko prosazovalo své právo na plnou účast na operacích EBOP, i v případech, kde by nebylo zapotřebí sil NATO, avšak operace by se měly uskutečnit v geografické blízkosti Turecka či se týkat tureckých životních zájmů. Turecko chtělo od EBOP garance, že nastane-li takováto situace, bude moci příslušnou operaci vetovat. Především chtělo záruky, že síly EU nebudou použity v oblastech nevyřešených bilaterálních sporů s Řeckem, tedy především v jejich sporu o Kypr.¹²⁷

Turecko na druhé straně kladlo velký důraz na to, aby unijní nečlenské státy Aliance byly alespoň přidruženými státy NATO a aby spolupracovaly v rámci platformy Partnerství pro mír (PfP). Mezi lety 2001 a 2002 byl nalezen kompromis vyjednaný mezi Velkou Británií, Spojenými státy americkými a Tureckem, kde se Turecku poměrně vyšlo vstříc¹²⁸, avšak tato dohoda byla zablokována Řeckem. Proto do summitu v Kodani, kdy byl nalezen kompromis, byla spolupráce EU a NATO blokována ze strany EU Řeckem a ze strany NATO Tureckem.¹²⁹

Deklarace Evropské rady z Kodaně z prosince 2002¹³⁰ částečně poskytla Turecku záruky, o jaké žádalo. Týkaly se specifikace užití dohody *Berlín plus*. „...*Kypr*

---

¹²⁵ Udum, Sebnem. (2006) *Turkey's Role in Post-Cold War European Security Policy*. In: Hauser, Gunther., Kernic, Franz (eds.): *European Security in Transition*. ASHGATE, Aldenshot a Burlington. s. 165.

¹²⁶ „The guaranteed access to pre-identified assets can be made only on a case-by-case basis by a consensus in the NAC“. In: Gözen, Ramazan. (2003) *Turkey's delicate position between NATO and the ESDP*. Centre for Strategic Research, SAM Papers 1/2003. Ankara. s. 81, 93-94.

¹²⁷ Tofte, Sunniva. (2003) *NATO, ESDP and the role of the non-European Allies in the emerging European security order*. Den norske Atlanterhavskomitee and University of Bath. p. 21. Dostupné na [www <http://www.arena.uio.no/ecsa/papers/SunnivaTofte.pdf>](http://www.arena.uio.no/ecsa/papers/SunnivaTofte.pdf) (z 19. ledna 2010).

¹²⁸ Gözen, Ramazan. (2003) *Turkey's delicate position between NATO and the ESDP*. Centre for Strategic Research, SAM Papers 1/2003. Ankara. s.119-122.

¹²⁹ Tofte, Sunniva. (2003) *NATO, ESDP and the role of the non-European Allies in the emerging European security order*. Den norske Atlanterhavskomitee and University of Bath. p. 20. Dostupné na [www <http://www.arena.uio.no/ecsa/papers/SunnivaTofte.pdf>](http://www.arena.uio.no/ecsa/papers/SunnivaTofte.pdf) (z 19. ledna 2010).

¹³⁰ Presidency Conclusions – Copenhagen, 12 and 13 December 2002, Annex II – Declaration of the Council Meeting in Copenhagen on 12 December 2002.

a Malta se po jejich začlenění do EU nebudou účastnit vojenských operací EU, kde budou použity kapacity NATO. ¹³¹

Turecko svým souhlasem s unijní dohodou z Kodaně vystavilo Řecko velkému tlaku. A to přesto, že „*Turecko mohlo ztratit mnohem více svým vyřazením než Řecko jeho nezačleněním.*“ ¹³²

Kyperský problém má své kořeny hluboko v minulosti, nicméně zlomovým okamžikem (především i pro vztahy EU – NATO) bylo rozhodnutí Unie přijmout do svých řad Kypr pod řeckým vedením, aniž by předtím došlo k vyřešení turecko-kyperského sporu. To bylo Tureckem viděno jako velice problematické, neboť tak v podstatě v tureckých očích dochází k *enosis*, tedy dlouhoočekávanému spojení s Řeckem. V této souvislosti je nezbytné zmínit, že Řecko pohrozilo vetem celému rozšíření, nebude-li Kypr přijat do EU. ¹³³

K oběma sporným zemím nebylo přistupováno stejně, neboť zatímco vyřešení turecko-kyperského sporu nebylo podmínkou členství jižní části Kypru v EU, Turecku byl na summitu v Helsinkách v roce 1999 udělen status kandidátské země právě s touto podmínkou. Tedy že musí dojít k vyřešení sporu ohledně Kypru před tureckým vstupem do EU. ¹³⁴

Rozšíření EU z 1. 5. 2004 z 15 na 25 členů s sebou mimo jiné přineslo zásadní institucionální problém ve vztazích EU – NATO, neboť do EU vstoupila pouze jižní řecká část ostrova. Před vstupem Kypru do Unie byl sice vypracován plán na sjednocení ostrova a vyřešení sporu, tzv. Annanův plán, avšak ten byl řeckými Kypřany v referendu odmítnut. V letech 2003 a 2004 oba turečtí lídři (Turecka a tureckých Kypřanů) velice silně podporovali tento plán OSN, avšak řečtí Kypřané věřili, že čas je na jejich straně, tedy že se mohou stát členy EU bez vyřešení sporu. Odmítli tedy Annanův plán velkou většinou (75.83 %), zatímco turečtí Kypřané jej,

---

¹³¹ Jedná se o operace v režimu *Berlín Plus*.

¹³² Tofte, Sunniva. (2003) *NATO, ESDP and the role of the non-European Allies in the emerging European security order*. Den norske Atlanterhavskomiteé and University of Bath. p. 32. Dostupné na [www <http://www.arena.uio.no/ecs/papers/SunnivaTofte.pdf>](http://www.arena.uio.no/ecs/papers/SunnivaTofte.pdf) (z 19. ledna 2010).

¹³³ Gözen, Ramazan. (2003) *Turkey's delicate position between NATO and the ESDP*. Centre for Strategic Research, SAM Papers 1/2003. Ankara. s. 107-108.

¹³⁴ Eralp, Atila. (2009) *Temporality, Cyprus problem and Turkey – EU Relationship* Discussion Paper Series – 2009/02. July 2009. EDAM.

vzhledem k možnosti stát se rovněž členy EU, s převážnou většinou (64.91%) přijali. Vzhledem k výsledkům referenda v jižní řecké části ostrova, a odmítnutí Annanova plánu, vstoupil 1. 5. 2004 do EU pouze jižní Kypr. Tento fakt měl velmi negativní dopady nejen na vztahy EU a Turecka, ale i na vztahy EU a NATO. Ze strany EU šlo o „double-standards“, neboť země, která řekla „ne“ Annanovu plánu v referendu se stala členskou zemí EU a má právo vetovat turecká přístupová jednání.¹³⁵

Ačkoliv jsou Řecko i Turecko, tedy obě země sporu o Kypr, členskými zeměmi NATO a tudíž spojenci, tento fakt jim nebrání v zásadním blokování užší spolupráce EU a NATO.¹³⁶

Kypr nikdy neaspiroval na členství v Organizaci Severoatlantické smlouvy, ačkoliv bylo toto téma vzneseno již krátce po získání nezávislosti. Tehdy však bylo odmítnuto kyperskými Řeky, kteří se obávali toho, že by organizace přikládala větší váhu a důležitost tureckému pohledu na úkor pohledu řeckého. Ze stejného důvodu byla odmítnuta možnost účasti peacekeepingových sil NATO na ostrově po vypuknutí nepokojů. Místo NATO byl vyvíjen silný tlak na ustavení mise pod vedením OSN.¹³⁷

Ochromení spolupráce EU a NATO je dobře patrné zejména v souvislosti s odlišnou interpretací působení vzájemné dohody o spolupráci *Berlín Plus*, kdy přes nastavení oficiálního mechanismu není strategický dialog naplňován. Širší interpretace Aliance se nelíbí EU, které vadí vyloučení jejích dvou členů ze strategického dialogu s NATO. V této souvislosti apeluje na jakousi vnitřní vzájemnou solidaritu, a tedy že se EU bez přítomnosti zástupců všech svých členských států strategického dialogu s NATO také účastnit nebude. Ačkoliv je oficiální mechanismus strategického dialogu nastaven, pro rozdílné interpretace k němu téměř nedochází.¹³⁸

---

¹³⁵ Tehdejší komisař EU pro rozšíření Günter Verheugen zareagoval v souvislosti s referendem na Kypru poměrně ostře: „*I am going to be very undiplomatic now; I feel cheated by the Greek Cypriot. We had a clear agreement on this point. Mr. Papadopoulos must respect his part of the deal, which was under no circumstances was a resolution of the conflict to fail as a result of opposition from the Greek Cypriot authorities.*“ Cyprus Mail, April 22, 2004 In: Eralp, Atilla. (2009) *Temporality, Cyprus problem and Turkey – EU Relationship Discussion Paper Series – 2009/02*. July 2009. EDAM.

¹³⁶ Ülgen, Sinan. (2008) *The Evolving EU, NATO and Turkey Relationship: Implications for transatlantic Security*. Discussion Paper Series – 2008/02. EDAM.

¹³⁷ Ker-Lindsay, James. (2008) *The Security Dimensions of Cyprus Solution*. GreeSE Paper No.19. Hellenic Observatory Papers on Greece and Southeast Europe. October 2008. s. 25-26.

¹³⁸ Ülgen, Sinan. (2008) *The Evolving EU, NATO and Turkey Relationship: Implications for transatlantic Security*. Discussion Paper Series – 2008/02. EDAM.

Na počátku roku 2005 vetoval Kypr tureckou žádost o přidružení k unijní Evropské obranné agentuře (European Defence Agency, EDA) s odvoláním na turecké blokování Kypru v rámci politického dialogu mezi EU a NATO.¹³⁹ Kypr dále vetoval i podpis bezpečnostní dohody mezi EU a Tureckem. Zejména vzhledem k vetu týkající se Evropské obranné agentury (European Defence Agency, EDA) vzniká další paradoxní situace, neboť Turecko je nejaktivnějším přispěvatelem do misí EBOP ze všech třetích zemí a současně předčí mnohé členské země EU. Zároveň účelem EDA je pomáhat členským státům vytvořit obranné kapacity pro operace EBOP a krizový management. Neúčast Turecka na práci EDA tak vzhledem k jeho aktivnímu působení v misích EBOP může být vnímána jako handicap. Neboť turecká armáda je jedna z největších v rámci evropských členů NATO a s největším obranným rozpočtem.¹⁴⁰

Důležité diskuse mezi EU a NATO se přeci jen odehrávají, a to na neformální úrovni. Formální úroveň zůstává zatím zablokována.¹⁴¹

Turecko-kyperský spor bude nadále paralyzovat spolupráci EU-NATO, neboť obě strany sporu se vzájemně „drží v šachu.“ Vláda na Kypru se pokusí využít přístupových unijních jednání s Tureckem k tomu, aby přiměla tureckou vládu k souhlasu s politickým uspořádáním na Kypru. Pro Turecko tak zůstává jejich „alianční karta“ naprosto zásadním prvkem vyvažování tohoto poměrně asymetrického vztahu.¹⁴²

Dále by zajisté velmi pomohlo, kdyby Kypr vstoupil do Partnerství pro mír (PřP). Jedním z možných řešení, jak omezit vliv Turecka na EBOP a překonat jeho

---

¹³⁹ Melakopides, Costas; Kentas, Giorgos. (2005) *CFSP WWATCH 2005 – Cyprus*. Cyprus Institute for Mediterranean and International Studies (KIMEDE). s. 5.

¹⁴⁰ Turecko je šestým největším přispěvatelem v rámci operace Althea. Dále by se mělo stát přispěvatelem do EU battlegroup vedené Itálií, která by měla být akceschopná ve druhé polovině roku 2010. In: Ülgen, Sinan. (2008) *The Evolving EU, NATO and Turkey Relationship: Implications for transatlantic Security*. Discussion Paper Series – 2008/02. EDAM.

¹⁴¹ Keohane, Daniel. (2006) *Unblocking EU-NATO Co-operation*. CER Bulletin, Issue 48, June/July 2006.

¹⁴² Ülgen, Sinan. (2008) *The Evolving EU, NATO and Turkey Relationship: Implications for transatlantic Security*. Discussion Paper Series – 2008/02. EDAM.

blokování k přístupu států EU k plánovacím kapacitám NATO by bylo vybudování vlastního unijního nezávislého plánovacího a operačního velitelství.¹⁴³

2.3.2. Stálé operační velitelství EU – praktický problém

Téma, zda by Evropská unie měla mít své stálé operační velitelství, které by plánovalo a řídilo její autonomní operace, se poprvé oficiálně objevilo v roce 2002. Nicméně rok 2003 a zejména gradace irácké krize z tohoto tématu posléze vytvořila jeden ze stálých neurgických bodů agendy EU, a to nejen v rámci EBOP, ale i v rámci vztahů EU a NATO.¹⁴⁴ Nápad na vybudování stálého operačního velitelství EU poprvé veřejně přednesl v červnu 2002 (tehdejší) belgický premiér Guy Verhofstadt, a to dopisem adresovaným Tonymu Blairovi a Jacquesu Chiracovi.¹⁴⁵ Část vysvětlení či zdůvodnění bylo možné hledat v tureckých obstrukcích směrem k dohodě *Berlín plus*. Obstrukce byly právě oním hlavním impulzem vedoucím k zamyšlení některých evropských leaderů, jak tuto situaci vyřešit, zejména pokud by k dohodě přeci jen nedošlo. Iniciativa zbudování stálého evropského operačního velitelství již nezmizela z evropské agendy i přes uzavření dohody vedoucí k *Berlín plus* na konci roku 2002.¹⁴⁶

Některé členské státy EU si uvědomovaly praktické limity strategické spolupráce v rámci *Berlín Plus* a hledaly způsob, jak tyto limity odstranit. Dokud totiž bude použití operačního centra Aliance jedinou možností, jak může Unie vést operace velkého rozsahu, nebude EU autonomním hráčem, nýbrž bude pod kontrolou Spojených států amerických. Severoatlantická rada (NAC) musí vždy schválit použití schopností NATO v každém jednotlivém případě a není proto ani jisté, že tyto budou k dispozici vždy, když o ně EU požádá.¹⁴⁷

---

¹⁴³ Téma evropského operačního velitelství (EOHQ) je podrobněji rozpracováno v následující části. In: Billion, Didier; Liberti, Fabio. (2009) NATO's 60th Birthday: What does the Future Hold for the Transatlantic Military Alliance? The Relationship between NATO and the European Security Defence Policy (ESDP): The Cypriot/Turkish Disruption. IRIS, 9 april 2009.

¹⁴⁴ Toje, Asle. (2008) The EU, NATO and European Defence – A slow train coming. European Union Institute for Security Studies, Occasional Paper 74, December 2008. s. 22.

¹⁴⁵ Reichard, Martin. (2006) The EU-NATO Relationship: A Legal and Political Perspective. ASHGATE, Aldershot UK, Burlington USA. s. 82.

¹⁴⁶ Ibid, s. 82-83.

¹⁴⁷ Biscop, Sven. (2006) NATO, ESDP and the Riga Summit: no transformation without re-equilibration. *Insight Turkey*, 2006, v. 8, n. 2, April-June, s. 69.

Na konci dubna 2003 byl na základě popudu (tehdejšího) belgického premiéra Guye Verhofstadta uspořádán „Pralinkový summit“¹⁴⁸, kam byly kromě zástupců Belgie pozváni i představitelé Francie, Německa a Lucemburska.

Společná deklarace těchto čtyř zemí vybízela k vybudování „Evropské bezpečnostní a obranné unie“ (EBOU, ESDU). Její součástí byla i myšlenka možnosti vedení operací čistě pod hlavičkou EU, kde nebude NATO zaangažováno. Tyto státy proto navrhly vytvoření společného jádra pro plánování a vedení operací („nucleus collective capability for planning and conducting operations for the European Union“), které by se nacházelo na bruselském předměstí Tervuren.¹⁴⁹ Odpůrci této iniciativy v čele s Velkou Británií velmi kritizovali načasování tohoto summitu především s odkazem na iráckou krizi. Celá iniciativa navíc byla vnímána jako útok na NATO.¹⁵⁰

Nakonec se Velké Británii podařilo¹⁵¹ vyjednat kompromis, který dával EU tři možnosti, tedy jakési tři možné scénáře. První možností je využití schopností NATO v rámci *Berlín Plus*, a právě pro tento účel byla ustavena buňka EU v SHAPE (Vrchní velitelství spojeneckých sil NATO pro Evropu, Supreme Headquarter Allied Powers Europe).¹⁵² Druhou možností je využít některého z národních operačních center členských států, tedy Velké Británie, Francie, Německa, Itálie a Řecka, které bude k dispozici. V případě, že by nebylo k dispozici žádné z národních operačních center a ani by nebylo možné využít schopností NATO v rámci dohody *Berlín Plus*, přichází

---

¹⁴⁸ Duke, Simon. (2008) The future of EU-NATO relations: a case of mutual irrelevance through competition? s. 33. In: Jones, Erik. Genugten, Saskia van. The future of European foreign policy. *Journal of European integration*. Special issue, 2008, v. 30, n.1.

Jiní autoři tento summit nazývají jako „čokoládový“ – Biscop, Sven. (2006) NATO, ESDP and the Riga Summit: no transformation without re-equilibration. *Insight Turkey*, 2006, v. 8, n. 2, April-June, s. 69.

Či „mini summit“ – Larrabee, Stephen F. (2004) ESDP and NATO: assuring complementarity. *The International Spectator*. 2004, v. 39, n. 1, January-March, s. 52.

¹⁴⁹ Reichard, Martin. (2006) *The EU-NATO Relationship: A Legal and Political Perspective*. ASHGATE, 2006 Aldershot UK, Burlington USA. s. 83.

¹⁵⁰ Duke, Simon. (2008) The future of EU-NATO relations: a case of mutual irrelevance through competition? s. 33. In: Jones, Erik. Genugten, Saskia van. The future of European foreign policy. *Journal of European integration*. Special issue, 2008, v. 30, n.1.

¹⁵¹ Pro Tonyho Blaira toto jeho rozhodnutí znamenalo obrovský ústupek a zároveň velké riziko kritiky na domácí scéně ze strany konzervativců. In: Reichard, Martin. (2006) *The EU-NATO Relationship: A Legal and Political Perspective*. ASHGATE, Aldershot UK, Burlington USA. s. 84.

¹⁵² Což by bylo vzhledem k nastavení více, než umožňoval Berlín plus, neboť by se jednalo o evropské plánovače plánující operace EU v SHAPEu a ne plánovače NATO plánující operace pro EU. („*Planning would be conducted by EU personnel at SHAPE themselves, not by NATO personnel for the EU.*“) In: Reichard, Martin. (2006) *The EU-NATO Relationship: A Legal and Political Perspective*. ASHGATE, Aldershot UK, Burlington USA. s. 84.

na řadu nově vybudovaná Civilně-vojenská buňka (Civilian-Military Cell), která byla začleněna pod Vojenský štáb EU (EUMS, EU Military Staff).¹⁵³

Avšak samotné znění dohody mezi EU a NATO z prosince 2003 o vojenských plánovacích schopnostech EU bylo kontroverzní.

Dohodu¹⁵⁴ tvoří tři částí:

- Ø Ustavení plánovací buňky EU přímo ve velitelství NATO (SHAPE), která by pomáhala koordinovat mise v rámci *Berlín Plus*, tedy těch, v nichž bude EU používat schopnosti NATO;
- Ø k EUMS (který má na starosti včasné varování a strategické plánování) byla přidružena malá buňka na operační plánování pro případ vedení misí bez použití zdrojů NATO;
- Ø pozvání pro Alianci, aby do EUMS umístila svého styčného důstojníka, aby tak byla zajištěna transparentnost a úzká koordinace mezi NATO a EU.

Civilně-vojenská buňka zřízená u EUMS a mající v kompetenci společné civilně-vojenské operace představovala spíše jen jakousi kostru operačního centra. Důvodem bylo, že měla být použita k plánování misí většího rozsahu pouze za předpokladu, že by nebylo k dispozici žádné alianční ani národní operační centrum, což je poměrně nepravděpodobné.¹⁵⁵

Nicméně v této souvislosti je zásadní poukázat na symboliku vzniku takovéto buňky. Neboť všem hráčům bylo zřejmé, že právě samotný fakt vzniku plánovací buňky v rámci EU, byť prozatím malé a kapacitně omezené, může a bude mít za následek vývoj vlastních vojenských schopností a zájmů EU. „*Politicky se tak toto téma rychle stalo jakousi proxy válkou o obecných otázkách vojenské autonomie EU vůči NATO.*“¹⁵⁶

---

¹⁵³ Více a podrobněji viz: Petrov, Petar. (2007) The ESDP in motion: opportunities and constraints for the application of an integrated civil-military operational scenario. s. 161-174. In: Giegerich, Bastian; Deni, John R.; Petrov, Petar. NATO and ESDP. *Studia diplomatica*, 2007, v. 60, n. 3, s. 123-182.

¹⁵⁴ Archick, Kristin; Gallis, Paul. (2008) *NATO and the European Union*. CRS Report for Congress. Leden 2008. Dostupné na [www <http://italy.usembassy.gov/pdf/other/RL32342.pdf>](http://italy.usembassy.gov/pdf/other/RL32342.pdf) (staženo 4.4.2010).

¹⁵⁵ Toje, Asle. (2008) *The EU, NATO and European Defence – A slow train coming*. European Union Institute for Security Studies, Occasional Paper 74, December 2008. s. 22.

¹⁵⁶ Reichard, Martin. (2006) *The EU-NATO Relationship: A Legal and Political Perspective*. ASHGATE, Aldershot UK, Burlington USA. s. 80-81.

Negativní reakce Spojených států amerických na sebe nenechala dlouho čekat. USA svolaly mimořádné zasedání Severoatlantické rady (NAC) ještě před uzavřením dohody, na kterém oficiálně označily plány EU za „nejvýznamnější hrozbu pro budoucnost NATO“.¹⁵⁷ „Tervurenské vlády“¹⁵⁸ však ujistovaly své americké partnery, že veškeré jejich iniciativy pouze NATO doplňují a nemají Alianci ohrožovat. Britové v reakci na postoj USA odmítli vznik „čehokoliv“ mimo velitelství NATO. Až listopadový summit (v roce 2003) v Neapoli znamenal konečný kompromis. Británie upustila od odporu proti vybudování plánovací buňky mimo struktury NATO, tedy té v rámci EUMS. Nicméně prosadila právě tu podmínku, že plánovací buňka bude mít pouze velice omezené operační kapacity a rovněž že bude uplatněna až po vyčerpání všech jiných možností, přičemž mise podporované NATO (organizované buňkou EU v SHAPE) budou mít jasnou přednost.¹⁵⁹ Protože si tento kompromis vyžádal mnoho ústupků z britské strany, byl naopak „vykoupen“ ústupky některým britským iniciativám.¹⁶⁰

Obě buňky – unijní v SHAPE a alianční při EUMS – měly vzájemně spolupracovat a koordinovat svou činnost. Avšak vzhledem ke skutečnosti, že jsou tyto buňky předmětem rozdílného vnímání a především pnutí, které nabralo na intenzitě s rozšířením EU o Maltu a Kypr, kteří nejsou členy NATO ani PfP, nemůže být o spolupráci a koordinaci mezi těmito buňkami řeč. Přítomnost těchto dvou států vedla k oficiálnímu zablokování předávání dokumentů mezi NATO a EU. K tomu dochází pouze na neoficiální a čistě administrativní úrovni. Opět se zde setkáváme s velice

---

¹⁵⁷ Setkání se uskutečnilo 20. října 2003. In: Reichard, Martin. (2006) *The EU-NATO Relationship: A Legal and Political Perspective*. ASHGATE, Aldershot UK, Burlington USA. s. 85.

¹⁵⁸ Vlády Belgie, Francie, Německa a Lucemburska, které se účastnily „pralinkového summitu“ byly takto souhrnně pojmenovány podle původního belgického návrhu na umístění operačního centra EU na Bruselském předměstí jménem Tervuren. In: Van Ham, Peter. (2006) *EU, NATO, OSCE: Interaction, Cooperation, and Confrontation*. s. 26. In: Hauser, Gunter; Kernic, Franz. *European Security in Transition*. ASHGATE, Aldershot UK, Burlington USA.

¹⁵⁹ Tento kompromis je možné nalézt v dokumentu: *European defence: NATO/EU Consultation, Planning and Operations*. (Dále byl znovu přetištěn v Challiot Paper č. 67, pp. 283-4.) Navzdory názvu tohoto dokumentu se však nejedná o společný dokument EU a NATO. To nebylo zapojeno do jeho vytváření. In: Reichard, Martin. (2006) *The EU-NATO Relationship: A Legal and Political Perspective*. ASHGATE, Aldershot UK, Burlington USA. s. 86-87, 91.

¹⁶⁰ Oslabení povinnosti vzájemné obrany, tak jak byla navržena v Ústavě pro EU a posílení odkazů na stávající povinnosti vůči NATO. Dále došlo ke splnění dvou britských požadavků týkajících se „bojových skupin“ (EUBG), a sice jednomyslné přijetí této iniciativy a žádný minimální počet států, které se chtějí této iniciativy účastnit. In: *Ibid.*, s. 87.

omezeným působením rámce *Berlín Plus* a blokováním oficiálních vztahů EU-NATO kvůli nevyřešenému turecko-kyperskému sporu.¹⁶¹

Podle Svena Biscopa by nejefektivnějším řešením, jak zajistit EU velící a kontrolní kapacity, bylo posílení permanentních prvků Civilně-vojenské buňky. Výhod plnohodnotného operačního centra Evropské unie je více. Například by tak byla umožněna účast všem členským státům, včetně těch, které nemají kapacity na vybudování svého národního operačního centra, což by vedlo k celkové harmonizaci a posílení evropského ducha. Také by došlo k vyhnutí se dalším duplikacím uvnitř EU. Toto řešení v sobě skrývá duplikaci NATO (konkrétně SHAPEu), ale vzhledem ke směřování EU, k cíli evropské autonomie, se tedy podle Svena Biscopa o zbytečné zdvojení v konečném důsledku nejedná.¹⁶²

Opětovná reitengrace Francie do vojenských struktur NATO a následné naplnění či nenaplnění možnosti zlepšení vztahů Unie a Aliance může záviset na kompromisu ohledně otázky operačních velitelství.¹⁶³

A to zejména na dohodě a postoji hlavních evropských rivalů v této otázce, a sice Francie, která o zřízení stálého unijního operačního velitelství usiluje již několik let, a Velké Británie, která prozatím vždy byla jako jeho zásadní odpůrce striktně proti.

Porovnání jejich postojů a argumentů těchto dvou unijních a aliančních států z pozice předních evropských obranných mocností je nejen zajímavé, ale i ilustrativní.

---

¹⁶¹ Duke, Simon. (2008) The future of EU-NATO relations: a case of mutual irrelevance through competition? s. 34. In: Jones, Erik. Genugten, Saskia van. The future of European foreign policy. *Journal of European integration*. Special issue, 2008, v. 30, n.1.

¹⁶² Sven Biscop ještě navrhuje jiná řešení vedoucí k překonání zbytečných duplikací mezi EU a NATO. Například postoupení SHAPEu EU, která jej potřebuje více než USA, či sloučením kapacit EU a NATO do „EU-NATO Operational Planning and Command Centre.“ Biscop, Sven. (2006) NATO, ESDP and the Riga Summit: no transformation without re-equilibration. *Insight Turkey*, 2006, v. 8, n. 2, April-June, s. 70.

¹⁶³ Toje, Asle. (2008) *The EU, NATO and European Defence – A slow train coming*. European Union Institute for Security Studies, Occasional Paper 74, December 2008. s. 22.

3. Francie a Velká Británie – hlavní aktéři na poli evropské bezpečnosti

Velká Británie a Francie tvoří nesporné jádro evropské obrany. Jejich výdaje na obranné rozpočty jsou v rámci států EU zdaleka největší.¹⁶⁴ Oba tyto státy jsou hlavními poskytovateli vojenských jednotek, dále jsou nejen největšími výrobci, ale i odběrateli vojenského vybavení. Zároveň představují jediné dvě evropské země, které mají opravdu globální strategické vojenské zájmy a disponují částečnými vojenskými kapacitami k jejich naplňování a uskutečňování. Právě tyto dva státy stály u zrodu EBOP roku 1998 v St. Malo. „*Pokud tyto dva nesouhlasí, málo se toho v Evropě z hlediska obrany uskuteční.*“¹⁶⁵

Hlavní dynamika v rámci Evropské bezpečnostní a obranné politiky je bilaterální, a to právě francouzsko-britská. Vzájemná spolupráce těchto dvou států se promítá do všech klíčových rozhodnutích v rámci EBOP. Tito přední aktéři se vždy snažili zahrnout Německo do svých plánů a aktivit, a to především kvůli zajištění podpory ze strany tohoto mocného státu EU, který je ovšem vojensky méně významný.¹⁶⁶

„*Když se díváme po indiciích dalšího vývoje EU v této oblasti, měli bychom se zejména a především soustředit na tyto dva státy.*“¹⁶⁷

Nicméně ačkoliv jsou Francie a Velká Británie hlavními iniciátory pokroku EBOP a motivují v tomto směru i ostatní evropské státy, stojí (či do nedávna¹⁶⁸ stály) právě tyto dvě země ve vztahu k NATO proti sobě.¹⁶⁹ Francie vždy upřednostňovala EU, respektive EBOP a její samostatnost, zatímco Velká Británie viděla v EBOP ohrožení a oslabení pozice NATO v Evropě, a tak neměla zájem na jejím výrazném rozvoji. Vždy viděla NATO jako svou záštitu, zatímco na EBOP se dívala spíše

---

¹⁶⁴ SIPRI Yearbook. (2009) In: Oxford University Press, Oxford, tables of Military Expenditure, Appendix. Dostupné na [www <http://www.sipri.org/yearbook/2009/05/05A>](http://www.sipri.org/yearbook/2009/05/05A) (staženo 15. 5. 2010)

¹⁶⁵ „*If these two disagree, little happens in Europe on defence.*“ In: Valášek, Tomáš. (2007) *The Roadmap to Better EU-NATO Relations*. Centre for European reform, briefing note. December 2007.

¹⁶⁶ Haaland Matlary, Janne. (2009) *European Union security dynamics: in the new national interest*. Palgrave Macmillan, Basingstoke. s. 69.

¹⁶⁷ V originálním textu jsou slova „na tyto dva státy“ zdůrazněna. In: Haaland Matlary, Janne. (2009) *European Union security dynamics: in the new national interest*. Palgrave Macmillan, Basingstoke. s. 69.

¹⁶⁸ Do francouzské reintegrace do vojenských struktur NATO.

¹⁶⁹ Závěšický, Jan. (2006) *Východiska a perspektivy Evropské bezpečnostní a obranné politiky*. s. 113.

In: Závěšický, Jan (ed.): *Evropská unie a její bezpečnost – Vybrané problémy evropské bezpečnosti*. International Institute of Political Science of Masaryk University, Brno, 2006.

skepticky a s nedůvěrou. Francie pod vedením Nicolase Sarkozyho však již nevidí vztah EU a NATO jako hru s nulovým součtem.¹⁷⁰

Důkazem změny pozice Francie je fakt jejího návratu do vojenských struktur NATO. Tato reintegrace by měla mít významný vliv na zkvalitnění vztahů EU a NATO. Mnozí tento krok vidí především jako posílení EBOP, což tentokrát nemusí nutně mít negativní dopady na vztahy EU a NATO.¹⁷¹ Naopak opětovné zapojení Francie do aliančních vojenských struktur v sobě skrývá potenciál hlubšího rozvoje vztahů EU a NATO.¹⁷²

„*Nejprve se musí Británie a Francie chopit Sarkozyho iniciativy, jinak se naděje na lepší vztahy EU a NATO vypaří.*“¹⁷³

3.1. Teoretické pozadí chování Francie a Velké Británie na poli evropské bezpečnosti

Ani realismus, ani konstruktivní institucionalismus nevysvětlují, proč se Velká Británie a Francie rozhodly položit základy EBOP a dále tuto politiku rozvíjet. Částečné odpovědi bychom mohli hledat v liberálně mezivládním přístupu, kdy národní preference států zásadně ovlivňují jejich chování na mezinárodní scéně.¹⁷⁴

V případě Francie a Velké Británie směřují indicie opravdu k národním zájmům, které jsou úzce navázané na nové bezpečnostní prostředí a souvisí s multilaterálním uspořádáním, se zdrojem legitimacy a sdílením vojenských schopností.¹⁷⁵

---

¹⁷⁰ Valášek, Tomáš. (2007) *The Roadmap to Better EU-NATO Relations*. Centre for European Reform, briefing note. December 2007. s.1.

¹⁷¹ Toje, Asle. (2008) *The EU, NATO and European Defence – A slow train coming*. European Union Institute for Security Studies, Occasional Paper 74, December 2008. s. 21.

¹⁷² Weiss, Tomáš. (2009) NATO a Evropská unie: dva kohouti na jednom smetišti? *Mezinárodní politika*. Roč. 33, č. 3, s. 9.

¹⁷³ „*First, Britain and France must seize on Sarkozy's initiatives, or else the hopes for better EU – NATO relations will evaporate.*“ Sarkozyho iniciativou je myšlen francouzský návrat do integrované vojenské struktury NATO. In: Valášek, Tomáš. (2007) *The Roadmap to Better EU-NATO Relations*. Centre for European Reform, briefing note. December 2007. s.2.

¹⁷⁴ Moravcsik, Andrew. (1997) Taking Preference seriously: A Liberal Theory of International Politics. *International Organization* 51, 4, Autumn 1997.

¹⁷⁵ Obecné důvody pro nové vymezení národních zájmů na pozadí multilaterální bezpečnosti jsou poměrně zajímavě shrnuté v práci Janne Haaland Matlary *European Union security dynamics*. A jsou následující. V první řadě se jedná o *multilaterální sdílení rizik*, neboť s méně nebezpečnými hrozbami, které nejsou rizikem samotné existence státu, jsou demokracie ochotny snášet stále menší ztráty. *Multilaterální spolupráce* je naprosto klíčová i z finančního hlediska, neboť státy mají poměrně malé obranné rozpočty a není, ani pro ty s největším vojenským potenciálem, finančně únosné být soběstačnými v oblasti obstarání, udržení a nasazení svých jednotek. *Ukotvení zahraniční politiky v mezinárodním rámci* je rovněž poměrně výhodné, neboť v momentě neúspěchu je možné obvinít

Pokud se tedy zaměříme na Francii a Velkou Británii, zjistíme, že obě země spojují některé strategické zájmy. Jiné je naopak rozdělují. Avšak jejich vzájemná interakce vedoucí ke vzájemné závislosti je nevyhnutelná. A to i v situaci, kdy se ani jeden z těchto dvou států nechce vzdát své tradiční politiky obrany území. Obě země si zároveň ponechávají veto v Radě bezpečnosti Organizace spojených národů (RB OSN) a také svůj jaderný deterent. Na druhou stranu jsou ale z důvodu změny bezpečnostního prostředí nuceny více spolupracovat a jsou tak k sobě těsněji přivázány.

Oba tyto státy jsou příkladem silných evropských vlád, kde obrana a bezpečnost je stále málo ovlivňovaná domácími restrikcemi. Obě země se tedy stále těší tradičním privilegiím v zahraniční politice, i když válka v Iráku tuto pozici Velké Británie značně oslabila. Nadále však oblast zahraniční politiky, tedy i politiky vůči EU a NATO, zůstává především v kompetenci národních vlád a jejich strategických zájmů.¹⁷⁶

Francie a Velká Británie stály nejen u zrodu Evropské bezpečnostní a obranné politiky, ale i nadále mají zásadní vliv na její vývoj. A to i přes to, že obě země jejím posilováním a v jejím směřování sledují jiný strategický cíl. Francie se zaměřuje na vybudování skutečné vojenské moci, která by mohla vyvážit Spojené státy americké a byla schopna podniknout autonomní vojenské mise. Oproti tomu Velká Británie se snaží směřovat EBOP jako doplnění Severoatlantické aliance, přičemž zde platí jasná přednost pro Alianci. Obě země však spolupracují, neboť mají zájem na vývoji větších vojenských schopností v rámci Evropy.¹⁷⁷ Oba aktéři tak prostřednictvím zásadních rozhodnutí v EBOP jsou schopni tuto evropskou politiku formovat a mít vliv na její

---

koalici jako celek. Dalším nesporným faktem zůstává skutečnost, že vlády v dnešním světě mají, pokud vůbec, velmi málo pouze vlastních bezpečnostních hrozeb. Mnoho hrozeb je naopak společných a tak *multilaterální bezpečnostní akce jsou v jejich národním zájmu*. V dnešním světě není schůdné ani žádoucí bojovat bez mezinárodní legitimacy. *Pouze ty vojenské akce, na kterých se podílí více států, a to pod hlavičkou OSN, NATO či EU, jsou vnímány jako legitimní*. Navíc EU je dnes *nositelem obecného směřování zahraniční politiky svých členů*. Konkrétně role Velké Británie a Francie, jakožto předních vojenských aktérů, přímo vybízí k jejich vůdčí roli v rámci EBOP. Oba státy si navíc uvědomují, že *vojenský příspěvek má značný vliv na postavení státu v rámci EU*. Poslední důvod se týká bezpečnostní architektury Evropy, zejména účasti a možnosti ovlivňovat směřování zevnitř, nejen v rámci EU a NATO, ale především i jejich vzájemné vztahy. *Protože vliv se rovná účasti a ve vojenské oblasti se rovná příspěví*. I když některé z těchto důvodů hrají pro Francii a Velkou Británii důležitější roli než jiné, obecným faktem zůstává, že každá větší mocnost v dnešní světě do určité míry závisí na multilateralismu. In: Haaland Matlary, Janne. (2009) *European Union security dynamics: in the new national interest*. Palgrave Macmillan, Basingstoke. s. 7, 11.

¹⁷⁶ *Foreign policy privilege (FPP)*. In: Haaland Matlary, Janne. (2009) *European Union security dynamics: in the new national interest*. Palgrave Macmillan, Basingstoke. s.74, 210

¹⁷⁷ Haaland Matlary, Janne. (2009) *European Union security dynamics: in the new national interest*. Palgrave Macmillan, Basingstoke. s. 72-73.

směřování, které odpovídá jejich strategickým záměrům. V době silného tlaku na mezinárodní legitimitu zejména ve vojenské oblasti je toto důležité.¹⁷⁸

Francie i Velká Británie sdílí hlavní společné zájmy, liší se však ve svých strategiích, jak těchto zájmů dosáhnout. A právě tyto rozdílné vize charakterizují dosavadní kompromisní výstupy v rámci EBOP.¹⁷⁹

„Velká strategická hra je mezi francouzskými zájmy o evropskou vojenskou sílu a britským atlantismem, a tato hra je nyní hrána oběma hráči u dvou stolů – v EU a v NATO.“¹⁸⁰

3.2. Postoje Francie a Velké Británie k EU/EBOP a NATO

Obě země byly v dubnu 1949 zakládajícími členy NATO. Francie stála i u zrodu ESUO a EUROATOMu (předchůdce ES, respektive EU), v roce 1952, respektive 1957. Naproti tomu Velká Británie rozšířila řady ES spolu s Dánskem a Irskem až v roce 1973¹⁸¹, nikdy nebyla zastáncem přílišné integrace a upřednostňovala raději zónu volného obchodu. Velká Británie je tradičně považována za největšího „atlantistu“ z hlavních evropských států a je obecně vnímána jako stát nejvíce zapojený do NATO a nejvíce se k NATO upínající.¹⁸²

Francie tradičně zdůrazňovala svou nezávislost v zahraniční a obranné politice, opírající se především o své jaderné zbraně. (Tuto pozici si Francie mohla dovolit, neboť byla díky zárukám Spojených států amerických jejímu sousedu, západnímu Německu, rovněž chráněna.) Svým vystoupením z integrovaných vojenských struktur NATO v roce 1966 pod vedením generála Charlese de Gaulla dala Francie najevo svou

---

¹⁷⁸ Haaland Matláry, Janne. (2009) *European Union security dynamics: in the new national interest*. Palgrave Macmillan, Basingstoke. s. 91.

¹⁷⁹ Ke všem hlavním iniciativám bylo vždy později přizváno i Německo. Později z toho důvodu, že v oblasti obrany a bezpečnosti je poměrně slabým hráčem. Haaland Matláry, Janne. (2009) *European Union security dynamics: in the new national interest*. Palgrave Macmillan, Basingstoke. s. 118-120.

¹⁸⁰ Haaland Matláry, Janne. (2009) *European Union security dynamics: in the new national interest*. Palgrave Macmillan, Basingstoke. s. 137.

¹⁸¹ Po dvojnásobném vetu ze strany Francie, po odstoupení de Gaulla byla již Velká Británie do ES přijata.

¹⁸² „The most engaged in a committed to NATO.“ In: Howorth, Jolyon. (2007) *Security and Defence Policy in the European Union*. Palgrave Macmillan. Basingstoke, New York. s. 147.

vojenskou soběstačnost, přičemž zdůraznila, že její jaderné zbraně slouží výhradně k ochraně francouzského území.¹⁸³

Pozice obou zemí zejména za studené války byly diametrálně odlišné, ale s pádem Berlínské zdi a železné opony se mezinárodní situace velmi proměnila. S rozpadem Sovětského svazu a rozpuštěním Varšavské smlouvy ztratilo NATO svého referenčního nepřítele. Bylo tedy nezbytné provést rozsáhlou transformaci Aliance, najít pro ni nový smysl existence a odůvodnit tak její setrvání na mezinárodním poli. Evropa jako celek procházela velice zásadní proměnou a dynamickým vývojem. Došlo ke sjednocení Německa, evropské státy bývalého východního bloku měly velký zájem dostat se „zpátky do Evropy“, a mnohé si podaly přihlášky jak do EU, tak do NATO. Pozice USA se rovněž změnila. Spojené státy se v této souvislosti začaly věnovat i jiným regionům, které vnímaly jako problematické a jejich pozornost se tak částečně od Evropy odvrátila. Všechny tyto faktory (a nejen ty) měly zásadní vliv na Francii i Velkou Británii, zejména na přehodnocení jejich strategií a postojů v oblasti bezpečnosti a obrany Evropy, ne však jejich zásad a tradičního přístupu.

Tradiční pro Velkou Británii vždy byla velmi silná vazba na Spojené státy americké. Spojené království věřilo, že obrana a bezpečnost Evropy je v rukou USA a je vykonávána prostřednictvím NATO. A právě i proto vždy tradičně oponovala všem evropským návrhům, které by mohly vést k budování čistě evropské bezpečnosti či obranné entity. Tyto návrhy¹⁸⁴ pocházely většinou z dílny Francie. Velká Británie se obávala nejen ztráty své vůdčí role v atlantickém bezpečnostním rámci, ale i případného stažení USA z Evropy v důsledku evropských iniciativ.¹⁸⁵

Negativní postoj Spojeného království vůči možnosti splynutí Západoevropské unie a Evropské unie a vzniku jistého potenciálu vedoucího případně k vytvoření silné

---

¹⁸³ Menon, Anand. (1995) From independence to cooperation: France, NATO and European security. *International Affairs*, Vol. 71. No. 1. January 1995, London. s. 19.

¹⁸⁴ V 50. letech 20. století Evropské obranné společenství, v 60. letech 20. století Fouchetův plán, v 70. letech opětovná aktivace ZEU a v polovině 90. let návrh na sloučení ZEU a EU. In: Howorth, Jolyon. (2007) *Security and Defence Policy in the European Union*. Palgrave Macmillan. Basingsstoke, New York. s. 147.

¹⁸⁵ V tomto svém postoji byla Velká Británie podporována některými evropskými státy jako Nizozemí, Dánsko, Norsko či Portugalsko. In: Howorth, Jolyon. (2007) *Security and Defence Policy in the European Union*. Palgrave Macmillan. Basingsstoke, New York. s. 147-148.

Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU byl mnohaletou stálíci debat o evropské bezpečnosti.¹⁸⁶

Tato zarputilost Británie pramenila z obav, že silná evropská obranná politika mimo struktury NATO by znamenala podkopání autority NATO a rovněž ohrožení evropské bezpečnosti. Ke změně tohoto tradičního postoje došlo s výměnou konzervativní vlády za vládu labouristickou pod vedením Tonyho Blaira. Britové si začali více uvědomovat provázanost evropské bezpečnosti a také fakt, že prohloubení evropské bezpečnosti v podobě budování obranných kapacit posílí v konečném důsledku i Alianci. Ba co víc, po mnohých indiciích z Washingtonu bylo jasné, že větší angažovanost Evropanů je pro setrvání a relevanci NATO zcela klíčová.¹⁸⁷ Velice důležitou roli zde hrála i skutečnost, že se Velká Británie nechtěla dostat do izolace v rámci integračních procesů probíhajících na kontinentální Evropě a zároveň plánovala neparticipovat na dvou zásadních evropských projektech, tedy na měnové unii¹⁸⁸ a na „Schengenu“. Vzhledem ke své neúčasti ani v jedné z těchto dvou zón, které dnes formují jádro EU, začala Velká Británie hledat oblast možné spolupráce, kde by naopak mohla hrát klíčovou roli.¹⁸⁹

S koncem studené války se velmi proměnila rovněž role a pozice Francie na mezinárodní scéně, došlo totiž k poklesu jejího významu. Důvodem bylo nejen nové prostředí v Evropě, ale i nárůst důležitosti ekonomické síly, dále pak pokles významu zbraní, zejména jaderných. Bývalé státy spadající do sféry vlivu SSSR, především ty ze střední a východní Evropy, se z hlediska obrany začaly orientovat na NATO, respektive na Spojené státy americké. Jejich cílem bylo členství v Organizaci Severoatlantické smlouvy nebo později v Partnerství pro mír (PřP)¹⁹⁰.

Francie si na počátku 90. let, po úspěšné transformaci NATO, začínala stále více uvědomovat nevýhody svého neúplného začlenění do Aliance, kdy vzhledem

---

¹⁸⁶ Khol, Radek. (2002) Velká Británie – v srdci Evropy a v čele Evropské obrany? In: Khol, Radek a kol. *Evropská bezpečnostní a obranná politika. Národní perspektivy*. Ústav mezinárodních vztahů, Praha.

¹⁸⁷ Howorth, Jolyon. (2007) *Security and Defence Policy in the European Union*. Palgrave Macmillan. Basinsgtoke, New York. s. 148.

¹⁸⁸ Státy, které platí eurem. (Z 27 členských států EU jich je 16 v eurozóně.)

¹⁸⁹ Khol, Radek. (2002) Velká Británie – v srdci Evropy a v čele Evropské obrany? In: Khol, Radek a kol. *Evropská bezpečnostní a obranná politika. Národní perspektivy*. Ústav mezinárodních vztahů, Praha. s. 19.

¹⁹⁰ PřP vzniklo v lednu 1994, rozhodnutí padlo v říjnu 1993.

ke své absenci ve vojenské integrované struktuře nemohla ovlivnit některá klíčová rozhodnutí.¹⁹¹

Plně si tedy začínala uvědomovat, že její „*národní nezávislost se stává národní izolací*“.¹⁹²

Francie se pokusila v polovině 90. let, kdy byl jejím prezidentem Jacques Chirac, o návrat do vojenských struktur NATO, avšak neúspěšně. Důvodem byla neshoda na transformaci NATO, kdy si Francie přála, aby byla některá spojenecká velitelství převedena pod pravomoc generálů a admirálů z evropských zemí. Role Francie by byla velmi posílena, proti čemuž se postavily Spojené státy americké.¹⁹³

V roce 1994 byla vydána nová Bílá kniha o obraně (dále Kniha)¹⁹⁴, která měla symbolizovat nové francouzské preference. V Knize byl kladen důraz na nutnost budování evropské obranné politiky jakožto jedné z francouzských priorit a celá SZBP se stala jádrem francouzské obranné strategie. V důsledku vojenské reformy rovněž došlo ke vzniku profesionální francouzské armády mezi lety 1997-2002.¹⁹⁵

Porovnáme-li postoje obou zemí k obranným strukturám NATO a EU, mohli bychom zjednodušeně říci, že tvořily v 90. letech protipól. Francie vždy kladla důraz na samostatnost a na rozvoj autonomních evropských sil nezávislých na USA, zatímco Velká Británie vždy prosazovala evropský pilíř NATO a na snahy v rámci EU ve vojenské a obranné oblasti se dívala s nedůvěrou a obavami, že by tyto mohly vést k oslabení NATO.

Velice zásadním zlomem a jakýmsi katalyzátorem událostí vedoucích k posílení spolupráce v rámci evropské obrany a bezpečnosti s cílem vybudování větších vojenských schopností bylo selhání evropských spojenců adekvátně zareagovat na krize v Bosně a Kosovu.¹⁹⁶ Kosovská válka byla pro Evropu válkou zcela klíčovou, protože

---

¹⁹¹ V květnu 1991 bylo ve Výboru pro obranné plánování NATO k velké nelibosti Francie rozhodnuto, že budou vytvořeny Síly rychlé reakce (Rapid Reaction Force, RRF). In: Menon, Anand. (1995) From independence to cooperation: France, NATO and European security. *International Affairs*, Vol. 71. No. 1. January 1995, London. s. 24.

¹⁹² Menon, Anand. (1995) From independence to cooperation: France, NATO and European security. *International Affairs*, Vol. 71. No. 1. January 1995, London. s. 25.

¹⁹³ Eichler, Jan. (2002) Francie – důraz na mezivládní rámec SZBP a EBOP. In: Khol, Radek a kol. *Evropská bezpečnostní a obranná politika. Národní perspektivy. Ústav mezinárodních vztahů, Praha.*

¹⁹⁴ Ta předchozí pocházela z roku 1972.

¹⁹⁵ Hozlářová, Zuzana. (2008) *Sarkozy a přístup Francúzska k EBOP: Zmena alebo kontinuita?* IESIR Working papers 05/2008. Comenius University, Bratislava. s. 6.

¹⁹⁶ Khol (2002), Mathias Jopp (1999), NATO Handbook (2006), Stephen J. Blank (2001), aj.

zde si pasivní evropští spojenci NATO uvědomili, že je třeba změnit svůj „pohodlný“ přístup nechat za sebe v bezpečnostních otázkách jednat Spojené státy americké, na což si během studené války až příliš zvykli.¹⁹⁷ Výrazný vliv na změnu měl rovněž již zmíněný nástup nové labouristické vlády ve Velké Británii po volbách v roce 1997. Ta zastávala názor, že větší evropské schopnosti by znamenaly výraznou bezpečnostní a obrannou posilu i pro NATO.¹⁹⁸

Francie se tradičně obávala velmocenského chování a postavení Spojených států amerických v Evropě, avšak po událostech v Bosně se začala naopak obávat sníženého zájmu USA o Evropu a s ním i oslabení ochrany Evropy, spojeného s přesunem pozornosti USA k bezpečnostním výzvám mimo evropský kontinent.¹⁹⁹

Velká Británie a Francie, jakožto dvě přední evropské vojenské mocnosti, se v důsledku kosovské krize staly nejpřirozenějšími partnery. Je to dáno i tím, že obě tyto evropské země mají podobný mezinárodní profil. Nejen ve smyslu rozlohy, velikosti a bohatství své populace, ale především obě země vzhledem ke své koloniální a mocenské historii kladou velký důraz na vojenskou tradici a na obrannou a bezpečnostní politiku.²⁰⁰ Obě země jsou navíc srovnatelné vlivem, silou ekonomiky a tradicí ve vojenství. Co je však rozděluje, je bezpečnostní kultura.²⁰¹

Rozdíly v bezpečnostní kultuře jsou opravdu značné. „*Patří sem témata jako stát versus občanská společnost; teritoriální obrana versus projekce sil; povinná vojenská služba versus profesionální armáda; integrace versus spolupráce; prohlubování versus rozšiřování; upřednostňování budování institucí versus budování schopností; strategie versus taktika; politická vůle versus pragmatismus; a především europeismus versus atlanticismus.*“²⁰²

---

¹⁹⁷ Pond, Elizabeth. (1999) Kosovo: Catalyst for Europe. *Washington Quarterly*. Washington, DC. Vol. 22 No. 4. 1999, s. 77.

¹⁹⁸ Khol, Radek. (2002) Velká Británie – v srdci Evropy a v čele Evropské obrany? In: Khol, Radek a kol. *Evropská bezpečnostní a obranná politika. Národní perspektivy*. Ústav mezinárodních vztahů, Praha.

¹⁹⁹ Ghez, Jeremy. Larrabee, F. Stephen. (2009) France and NATO. *Survival*. 2009, v. 51, n. 2, April-May, s. 79.

²⁰⁰ Clarke, Michael. (2000) French and British security: mirror images in a globalized world. *International Affairs*. V. 76, n. 4, s.734.

²⁰¹ Khol, Radek. (2002) Velká Británie – v srdci Evropy a v čele Evropské obrany? In: Khol, Radek a kol. *Evropská bezpečnostní a obranná politika. Národní perspektivy*. Ústav mezinárodních vztahů, Praha.

²⁰² Clarke, Michael. (2000) French and British security: mirror images in a globalized world. *International Affairs*. V.76, n. 4, s.734. (pozn. autorky: Tyto rozdíly pochází především z historie obou států a jejich vnitřního vývoje, stejně jako jejich geografické polohy. Francie se jakožto kontinentální stát

Dalším poměrně významným rozdílem bylo výjimečné mocenské postavení Velké Británie, která jako jediná evropská země byla současně nejen stálým členem Rady bezpečnosti OSN, ale i ústředním státem v integrované vojenské struktuře NATO.²⁰³

Z výše uvedeného výčtu by se mohlo zdát, že státy s tak principiálně rozdílnými přístupy jako Francie a Velká Británie jen stěží najdou společnou řeč, avšak shodou více faktorů a událostí na mezinárodní scéně byly tyto dva státy „nuceny“ úzce spolupracovat a chopit se iniciativy.²⁰⁴

Britští komentátoři v souvislosti se změnou postoje Velké Británie k silnější roli Evropy v obranné politice dokonce mluvili o „pádu čínské zdi“, jak uvedl německý výzkumník.²⁰⁵

Kromě již výše zmíněných důvodů vedoucích ke změně postoje Spojeného království v oblasti evropské bezpečnosti, hrály důležitou roli především signály z USA o nutnosti větší participace Evropanů. „*EBOP tedy pro Tonyho Blaira byla především strategií zacílenou na uchování NATO.*“²⁰⁶ Významnou roli sehrál i fakt zbytečné složitosti, nepřehlednosti a komplexnosti rozhodovacích procesů v evropském krizovém řízení, které probíhalo v institucionálním trojúhelníku EU-ZEU-NATO. Podle Britů bylo potřeba tyto nevyhovující procesy zjednodušit a zefektivnit.²⁰⁷ Británie problematiku evropské bezpečnosti vnímala více jako otázku „politické vůle a vojenské síly“ než budování institucí.²⁰⁸

Obě země se tedy shodly na nutnosti vybudování Evropské bezpečnostní a obranné politiky, ačkoliv důvody, které je k tomu vedly, byly diametrálně odlišné.

---

musela vždy více vymezovat vůči svým sousedům, zejména po sjednocení Německa. V důsledku jejich četných konfliktů a střetů v 19. a 20. století se Francie snažila Německo co nejvíce oslabit, popřípadě později jej co nejtěsněji připoutat. Zatímco Velká Británie jakožto ostrovní stát prosazovala politiku „skvělé izolace“ a o dění na evropském kontinentě se příliš nezajímala.)

²⁰³ Francie je rovněž stálým členem RB OSN, ale do integrované vojenské struktury NATO se oficiálně vrátila až na summitu NATO ve Strasbourgu/Kehlu v dubnu 2009.

²⁰⁴ Některé tyto klíčové události již byly zmíněny, dílčí ještě zmíníme.

²⁰⁵ Jopp, Mathias. (1999) *European Defence Policy: The Debate on the Institutional Aspects*. Institut für Europäische Politik, June/July 1999. s. 3.

²⁰⁶ Howorth, Jolyon. (2007) *Security and Defence Policy in the European Union*. Palgrave Macmillan. Basingstoke, New York, 2007. s. 148.

²⁰⁷ Jopp, Mathias. (1999) *European Defence Policy: The Debate on the Institutional Aspects*. Institut für Europäische Politik, June/July 1999. s. 3.

²⁰⁸ Howorth, Jolyon. (2007) *Security and Defence Policy in the European Union*. Palgrave Macmillan. Basingstoke, New York, 2007. s. 89.

Británie v EBOP viděla záchranu NATO, zatímco Francie považovala EBOP za výsledek neschopnosti Aliance efektivně reagovat na potřeby Evropanů. Tato rozdílnost jejich pozic však neohrozila vybudování EBOP jako takové.²⁰⁹

V prosinci (3. a 4.) 1998 byly na bilaterálním summitu Francie a Velké Británie položeny základy EBOP ve společné deklaraci (*Joint Declaration on European Defence*). Není náhoda, že se představiteli této iniciativy staly právě Francie a Velká Británie. Jsou to jediné evropské země s vysokou kvalitou a dlouholetou tradicí strategického myšlení. Dále jako jediné evropské země mají své zájmy i mimo region a zároveň vojenské schopnosti tyto své zájmy podpořit.²¹⁰

Ačkoliv se obě země shodly na společném znění deklarace, každá z nich zdůrazňovala její jinou část. Pro Francouze bylo naprosto esenciální, že „*Unie musí mít kapacity pro autonomní akce*“²¹¹, tedy že i přes stále platný pátý článek Washingtonské smlouvy (NAT, NATO) a pátý článek Bruselské smlouvy (ZEU) bude EU schopna využít síly mimo rámec NATO. Tehdejší prezident Francie Jacques Chirac k tomuto tématu prohlásil:

„*Obrana Evropy by samozřejmě měla spočívat v koordinaci s Aliancí, ale pokud jde o její rozpracování a realizaci, pak musí být nezávislá na velení NATO.*“²¹²

Britové naopak kladli velký důraz na posílení vazeb EU a NATO.²¹³ Jejich pozice se od té francouzské značně odlišovala i formou a obsahem. Britové se chtěli vyvarovat velkolepých plánů a pevnému časovému rámci a upřednostňovali pragmatická jednání na nižší úrovni bez nadsazených cílů.²¹⁴

---

²⁰⁹ Clarke, Michael. (2000) French and British security: mirror images in a globalized world. *International Affairs*. 2000, v.76, n. 4, s.733.

²¹⁰ Mathiopoulos, Margarita; Gyarmati, István. (1999) Saint Malo and Beyond: Towards European Defense. *Washington Quarterly*, Washington DC. Vol. 22. No. 4. 1999, s. 68.

²¹¹ „Union must have the capacity for autonomous action“. In: *St. Malo Joint Declaration on European Defence*.

²¹² Eichler, Jan. (2002) Francie – důraz na mezivládní rámec SZBP a EBOP. In: Khol, Radek a kol. *Evropská bezpečnostní a obranná politika. Národní perspektivy*. Ústav mezinárodních vztahů, Praha. s. 36

²¹³ Jopp, Mathias. (1999) *European Defence Policy: The Debate on the Institutional Aspects*. Institut für Europäische Politik, June/July 1999. s. 5.

²¹⁴ Khol, Radek. (2002) Velká Británie – v srdci Evropy a v čele Evropské obrany? In: Khol, Radek a kol. *Evropská bezpečnostní a obranná politika. Národní perspektivy*. Ústav mezinárodních vztahů, Praha.

V čem se však obě vlády jednoznačně shodly byl mezivládní charakter této nové evropské politiky, ke které společně v St. Malo položily základy.²¹⁵

Na nejvyšší úrovni bylo bilaterálně dohodnuto nezanedbatelné množství základních principů vymezujících obrannou a bezpečnostní oblast EU:²¹⁶

- Ø „EU by měla nabýt komplexních schopností v oblasti vojenských akcí, a to na celé jejich škále (včetně prevence, krizového managementu a prosazování míru);
- Ø EU by měla být za určitých podmínek schopna rozhodnout a provést operaci nezávisle, nebude-li se NATO chtít zapojit, tedy operaci bez účasti jednotek USA;
- Ø Evropské státy by se měly řídit výsledky auditů NATO a ZEU a restrukturalizovat své vojenské prostředky, aby nedocházelo ke zbytečným duplikacím;
- Ø Je více než žádoucí stanovit obecné směřování a společná kritéria v oblasti obrany, aby tak bylo usnadněno obranné plánování;
- Ø Pro lepší propojení SZBP a EBOP je žádoucí vybudování institucionální infrastruktury ze strany EU;
- Ø Naprosto zásadní je účast států NEEA a neutrálních zemí EU;
- Ø Pozvolna by mělo dojít k částečnému splnutí ZEU a EU;
- Ø EU by se měla více zapojit do smluv ohledně mezinárodní spolupráce ve vojenské oblasti, především výzbroje a výstroje;
- Ø Je nezbytné dospět k dohodě s USA – uvnitř Aliance – o operační strukturu CJFT pro operace EU;
- Ø Všechny výše zmíněné principy jsou v souladu s posílením Severoatlantické aliance a slouží k jejímu doplnění.“

Přes společné proklamace principů spolupráce, bylo možné v jednotlivých přístupech těchto dvou států vidět značné rozdíly. Například v oblasti vojenských

---

²¹⁵ Jopp, Mathias. (1999) *European Defence Policy: The Debate on the Institutional Aspects*. Institut für Europäische Politik, June/July 1999. s. 5.

²¹⁶ Khol, Radek. (2002) Velká Británie – v srdci Evropy a v čele Evropské obrany? In: Khol, Radek a kol. *Evropská bezpečnostní a obranná politika. Národní perspektivy*. Ústav mezinárodních vztahů, Praha. s. 20.

kapacit Britové upřednostňovali především možnost rychlého nasazení většího počtu jednotek, které by zároveň bylo možné po nějakou významnější dobu v dané operaci udržet. Naproti tomu Francouzi kladli veliký důraz na vlastní autonomní kapacity a nutnost zaplnit mezeru v zaostávání za USA. Další zásadní neshoda se týkala operací pod vedením EU. Velká Británie prosazovala „právo prvního posouzení“ pro NATO, zatímco Francie pokládala autonomní akce vedené EU za cíl jako takový.²¹⁷

Francouzská očekávání vzhledem k EBOP byla dobře patrná ve formulaci priorit pro francouzské předsednictví EU z 2. poloviny roku 2000. Tři základní cíle vytknuté Francouzi – institucionální rozvoj EBOP, konkretizování sboru sil rychlé reakce EU (který měl být vytvořen) a rozvoj nástrojů pro krizový management – se podařilo naplnit.²¹⁸

Nicméně z dlouhodobého hlediska si oba partneři byli vědomi rozdílnosti očekávání, která vkládali do EBOP, stejně jako rozdílnosti cílů a iniciativ. Ačkoliv byly jejich cíle zcela opačné, „*konečné posílení NATO versus konečné nahrazení NATO*“²¹⁹, oba státy si nemohly projekt EBOP dovolit opustit.

Dalším významným rokem se stal rok 2003, kde obě země přišly s iniciativou vytvoření Evropské obranné agentury (EDA), tedy agentury, která by se zabývala vývojem a nákupem vojenských technologií. EDA by umožnila snížit náklady jednotlivých členských států v oblasti vojenství a navíc by zabránila zbytečné duplikaci. Nenahradila by ovšem finanční prostředky, které chybí. Návrh na vytvoření agentury padl na únorovém bilaterálním summitu v Le Touquet.²²⁰ Velká Británie a Francie dále apelovaly na stanovení minimální úrovně evropských výdajů, stejně jako na stanovení kvantitativních a kvalitativních kritérií, podle kterých by byly hodnoceny vojenské schopnosti. Důležitost rozhodnutí přijatých na summitu spočívá především ve faktu, že Velká Británie přestala tak striktně lpět na odmítání vývoje a budování evropských

---

²¹⁷ Khol, Radek. (2002) Velká Británie – v srdci Evropy a v čele Evropské obrany? In: Khol, Radek a kol. *Evropská bezpečnostní a obranná politika. Národní perspektivy*. Ústav mezinárodních vztahů, Praha. s. 20.

²¹⁸ Eichler, Jan. (2002) Francie – důraz na mezivládní rámec SZBP a EBOP. In: Khol, Radek a kol. *Evropská bezpečnostní a obranná politika. Národní perspektivy*. Ústav mezinárodních vztahů, Praha.

²¹⁹ Clarke, Michael. (2000) French and British security: mirror images in a globalized world. *International Affairs*. 2000, v.76, n. 4, s.735.

²²⁰ Summitu nebyla věnována dostatečná mediální pozornost, neboť v té době vrcholila „irácká krize“ a schylovalo se k vojenské intervenci. Karásek, Tomáš. (2003) *Evropská armáda: realita, projekt, fikce?* Mezinárodní politika 8/2003. s. 26.

autonomních vojenských kapacit, evropské kapacity se již neměly vyvíjet čistě v intencích NATO.²²¹

Evropská obranná agentura pak byla oficiálně založena společným rozhodnutím 2004/551/CFSP z 12. července 2004.²²² Velká Británie i Francie doufaly, že se jim v rámci této iniciativy povede přesvědčit vlády členských států EU, aby efektivněji spolupracovaly v oblasti zbrojení. Opíraly se o fakt že EU, například na rozdíl od NATO, má větší politický potenciál. EDA tedy má být jakýmsi zastřešujícím politickým rámcem evropské spolupráce na různých zbrojních projektech, včetně těch existujících. V této souvislosti byl kladen velký důraz zejména na spolupráci s NATO. I proto stála Velká Británie u zrodu této iniciativy.²²³

Je však třeba mít na paměti, že cílem britské atlantické strategie bylo dosažení maximální flexibility za současného uchování vlivu na obranu. Tedy aby nedošlo ani k marginalizaci role Spojeného království v rámci evropské obrany, ani k přílišnému provázání s kontinentálními partnery.²²⁴

Velká Británie si nechtěla vybírat mezi EU a NATO a vzhledem k její strategii to ani nebylo a není nutné. Zásadním bodem britské strategie zůstává, že pro spolupráci na poli evropské obrany musí i nadále zůstat Severoatlantická aliance základním kamenem.²²⁵ Avšak zejména po roce 2003 si spolu se svým proatlantickým spojencem Nizozemím uvědomila, že EBOP může znamenat značnou úlevu pro armádu USA. A bylo to právě Spojené království, které přesvědčovalo nově přistupivší členy do EU, aby se účastnily konceptu bojových skupin. Je tedy možné říci, že Velká Británie zpočátku přistupovala k EBOP jako ke způsobu jak zachránit NATO, avšak postupem času začala vnímat tento projekt i sám o sobě. I když NATO pro ni vždy zůstane základním referenčním rámcem a veškeré své kroky podnikne s hlavním motivem

---

²²¹ Penksa, Susan E., Mason, Warren L. (2003) EU Security Cooperation and the Transatlantic Relationship. *Cooperation and Conflict Journal of the Nordic International Studies Association*, Special Issue on Transatlantic Relations, Volume 38, Number 3, September 2003. s. 273

²²² Hozlárová, Zuzana. (2008) *Sarkozy a přístup Francúzska k EBOP: Zmena alebo kontinuita?* IESIR Working papers 05/2008. Comenius University, Bratislava. s. 10.

²²³ Keohane, Daniel. (2004) *Europe's new defence agency*. Centre for European Policy Reform. London. Policy Brief, June 2004. s. 2-3. Dostupné na [www](http://www.cer.org.uk/pdf/policybrief_defence_agency.pdf)

<http://www.cer.org.uk/pdf/policybrief_defence_agency.pdf> (staženo 6. 3. 2010.).
²²⁴ Penksa, Susan E., Mason, Warren L. (2003) EU Security Cooperation and the Transatlantic Relationship. *Cooperation and Conflict Journal of the Nordic International Studies Association*, Special Issue on Transatlantic Relations, Volume 38, Number 3, September 2003. s. 272

²²⁵ CER fringe meeting at the Labour Party Conference speech by the Secretary of State for Defence Geoff Hoon, *EU Defence or NATO: Must Britain Choose?* 28 September 2004. Dostupné na [www](http://www.cer.org.uk/articles/speech_hoon28sep04.html)

uchování Organizace Severoatlantické smlouvy co nejrelevantnější, vidí v EBOP i jistá pozitiva, která nemají přímo vliv na NATO.²²⁶

Nicméně od roku 2004, tedy od velkého rozšíření EU, nebyla Velká Británie v rámci EBOP příliš aktivní. Významnou výjimku tvoří operace Atalanta, která je pod britským vedením a byla spuštěna v prosinci 2008.²²⁷

Z hlediska definování francouzských cílů v rámci EBOP byla zcela zásadní deklarace z Tervuren, která byla přijata na tzv. „čokoládovém summitu“ v dubnu 2003. Nastínila totiž hlavní směřování Francie v oblasti EBOP, přičemž valná část deklarovaných cílů je dnes již uvedena do praxe.²²⁸

Postoj Francie bylo vždy nutné chápat na pozadí jakési dvojjakosti, a sice balancováním mezi podporou užší integrace a zároveň snahou uchovat si co největší suverenitu. Evropa tvořila v tradičním francouzském myšlení jakýsi protipól anglosaské dominanci v NATO a Francie se v jejím rámci vždy snažila prosazovat své zájmy.²²⁹

Vztah Francie k NATO a USA byl vždy zvláštní. Sice se jedná o dlouholetého spojence, avšak s poměrně vlažným přístupem, který častokrát byl pro Spojené státy americké zdrojem značného rozhořčení. Jako příklad tohoto zvláštního vztahu by mohlo posloužit období irácké krize, kdy byl postoj Francie naprosto odmítavý k pozici USA vůči Iráku, avšak současně se Francie chovala jako pevný článek Aliance a do vojenské mise v Afghánistánu vedené Spojenými státy americkými poslala více nových jednotek než jakýkoliv jiný spojenec. Současně se Francie snažila po celou poválečnou dobu budovat nezávislou evropskou bezpečnostní entitu. Z výše uvedených

---

²²⁶ Howorth, Jolyon. (2007) *Security and Defence Policy in the European Union*. Palgrave Macmillan. Basingstoke, New York. s. 148-149.

²²⁷ Spuštění operace Atalanta je ve VB vnímáno jako zcela klíčová událost pro Spojené království z hlediska jeho působení v rámci EBOP. In: Rozhovor autorky na Stálém zastoupení Spojeného království při EU v Bruselu v březnu 2010.

²²⁸ Francie prosadila vznik stálých struktur EBOP v rámci Rady (původně deklarováno již na summitu v Nice v roce 2000). Dále docílila spolu s Velkou Británií jasného rozdělení části civilní a vojenské. Dále měla zájem na vybudování postu evropského ministra zahraničních věcí, stejně jako prosazovala institut stálé strukturované spolupráce. In: Hozlárová, Zuzana. (2008) *Sarkozy a přístup Francúzska k EBOP: Zmena alebo kontinuita?* IESIR Working papers 05/2008. Comenius University, Bratislava, 2008. s. 12.

²²⁹ Balme, Richard. Woll, Cornelia. (2005) *France: Between Integration and National Sovereignty*. In: Bulmer, Simon. Lequesne, Christian. *The Member States and the European Union*. Oxford: Oxford University Press. s. 97-100.

řádků tedy opravdu vyplývá pravdivost slov Jolyona Howortha, že „*Francie představuje největší záhadu.*“²³⁰

Pozice Francie na mezinárodní a zejména na evropské scéně nebyla jednoduchá, neboť se vzhledem ke svým ambicím hrát evropského vůdce v rámci SZBP a EBOP dostávala do částečného sporu s některými evropskými státy, které upřednostňovaly USA. Co do krizového managementu a vojenských kapacit se tyto dvě země nemohly ani zdaleka rovnat, a proto nejlepší strategií Francie v rámci evropské obrany se zdálo být posílení EBOP a zkvalitnění transatlantických vztahů.²³¹

Takovýto impulz se očekával od výsledků prezidentských voleb ve Francii z roku 2007, ve kterých zvítězil Nicolas Sarkozy, přesvědčený atlantista. I když je nezbytné zmínit, že již ke konci vlády Jacquese Chiraca se spolupráce Francie s Aliancí z hlediska vojenského, strategického a operačního dostala na takovou úroveň, že Francie v podstatě mohla být vnímána jako *de facto* člen integrované velící struktury NATO.²³²

---

²³⁰ Howorth, Jolyon. (2007) *Security and Defence Policy in the European Union*. Palgrave Macmillan. Basinsgtoke, New York. s. 154-155.

²³¹ Hozlárová, Zuzana. (2008) *Sarkozy a přístup Francúzska k EBOP: Zmena alebo kontinuita?* IESIR Working papers 05/2008. Comenius University, Bratislava. s. 16.

²³² Ghez, Jeremy. Larrabee, F. Stephen. (2009) France and NATO. *Survival*. 2009, v. 51, n. 2, April-May, s. 78.

4. Změna na poli evropské bezpečnosti – návrat

Francie do integrované vojenské struktury NATO

Nicolas Sarkozy v zápětí po svém zvolení novým francouzským prezidentem v roce 2007 definoval tři oblasti týkající se francouzské bezpečnosti, které by měly zůstat beze změny. Byly jimi prostředky jaderného odstrašení, prohlubování spolupráce v rámci evropské bezpečnosti a dosažení a následné zachování výdajů na obranu ve výši 2% HDP. Sarkozy také zdůraznil, že „*spolupráce NATO a EBOP je nevyhnutelná*“.²³³

Tento výrok znamenal zcela zásadní změnu v přístupu Francie k Severoatlantické alianci, neboť v minulých letech byl vztah těchto dvou organizací Francií nahlížen černobíle, tedy co bylo dobré pro NATO, bylo špatné pro EU a naopak.²³⁴

Již následující rok v červnu byla zveřejněna nová *Bílá kniha o obraně a národní bezpečnosti*²³⁵, která mapuje francouzské strategické plány na roky 2009-2013 a nahrazuje předchozí strategii z roku 1994. Bílá kniha se zabývá i opětovnou plnou reintegrací Francie do NATO, a to do všech vojenských institucí Severoatlantické aliance kromě Skupiny pro jaderné plánování (Nuclear Planning Group). Bílá kniha v této souvislosti klade důraz na fakt úspěšného rozšíření obou mezinárodních organizací (EU a NATO), jejichž členská základna se nyní velmi výrazně překrývá (jedná se o 21 zemí).²³⁶

Ve druhé polovině roku 2008 předsedala Francie Evropské unii a pro toto období si vytkla jako jeden ze základních cílů posílení evropské obrany a revizi Evropské bezpečnostní strategie (EBS) z roku 2003. V posledních dnech francouzského předsednictví, konkrétně 11. prosince 2008, byla přijata zpráva o implementaci EBS.²³⁷

---

²³³ Hozlárová, Zuzana. (2008) *Sarkozy a přístup Francúzska k EBOP: Zmena alebo kontinuita?* IESIR Working papers 05/2008. Comenius University, Bratislava. s. 17.

²³⁴ Valášek, Tomáš. (2008) *France, NATO and European defence*. Centre for European reform, Policy brief, 28 March, 2008. Dostupné na [www](http://www.cer.org.uk/pdf/policybrief_eu_nato_26march08.pdf):

http://www.cer.org.uk/pdf/policybrief_eu_nato_26march08.pdf (staženo září 2009)

²³⁵ *The french White Paper on Defence and National Security*. Dostupné na [www](http://www.ambafrance-ca.org/IMG/pdf/Livre_blanco_Press_kit_english_version.pdf)

http://www.ambafrance-ca.org/IMG/pdf/Livre_blanco_Press_kit_english_version.pdf (staženo 4. 4. 2010).

²³⁶ Tertrais, Bruno. (2008) *The French White Paper on Defence and National Security: Towards a Stronger and More Streamlined Force (ARI)*. Real Instituto Elcano (ARI) 89/2008. 7/8/2008.

²³⁷ *Secure Europe in a Better World – European Security Strategy*. Prosinec 2003. Dostupné na [www](http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf): <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf> (staženo 4. 4. 2010)

Francie se zároveň začala připravovat na svůj návrat do vojenských struktur NATO. Na dubnovém summitu Aliance v Bukurešti v roce 2008 prohlásil Nicolas Sarkozy, že po skončení francouzského předsednictví EU nastane správný moment pro reintegraci se do všech struktur NATO. Tento francouzský krok však musí jít ruku v ruce se zvýšením operačních schopností Evropské unie.²³⁸ Zejména na mezinárodním poli bylo toto prohlášení prezidenta Francie vnímáno více než pozitivně, dokonce i ze strany Spojených států amerických.²³⁹ Důvodem vstřícné reakce byl příslib, že tento návrat vyústí v efektivnější spolupráci EU a NATO. Avšak úspěšnost francouzské reintegrace a následné zkvalitnění vztahů EU a NATO jsou (i vzhledem k Sarkozyho bukurešťskému výroku) všeobecně nahlíženy z perspektivy možného vzniku stálého operačního centra EU, jejímž hlavním odpůrcem byla tradičně Velká Británie.²⁴⁰

Spojené království se tak poměrně nově ocitá v nepříliš lichotivé pozici, neboť častokrát sloužilo jako přemostění mezi USA a EBOP a mnohé kroky Spojeným státům americkým tlumočilo a interpretovalo. Nyní se však může stát, že USA začnou na Velkou Británii tlačit, aby se stálým operačním centrem EU souhlasila.²⁴¹

4.1. Důvody francouzské reintegrace do vojenských struktur NATO

Prezident Francie Nicolas Sarkozy dostal svým proklamacím a na summitu NATO ve Štrasburku a Kehl 3. a 4. dubna 2009 přivedl svou zemi zpět do integrované

Report on Implementation of the European Security Strategy – Providing Security in a Changing World. Prosinec 2008. Dostupné na www:

<http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/reports/104630.pdf> (staženo 4. 4. 2010)

²³⁸ Lequesne, Christian., Rozenberg, Olivier. (2008) *The French Presidency of 2008: The Unexpected Agenda*. SIEPS, Stockholm, November 2008, 3op. s. 24. Dostupné na www:

<<http://www.sieps.se/en/publications/occasional-papers/the-french-presidency-of-2008.html>> (staženo 20. dubna 2010)

²³⁹ Tato skutečnost změny postoje USA k Francii a k EBOP je dána především změnou administrativy, v Bílém domě nyní vládnu Demokráté v čele s Barakem Obamou.

²⁴⁰ Toje, Asle. (2008) *The EU, NATO and European Defence – A slow train coming*. European Union Institute for Security Studies, Occasional Paper 74, December 2008. s. 22.

²⁴¹ Ve stálé operační centrum by pravděpodobně bylo proměněno současné nestálé Operační centrum (OpCen). In: Toje, Asle. (2008) *The EU, NATO and European Defence – A slow train coming*. European Union Institute for Security Studies, Occasional Paper 74, December 2008. s. 22-23.

vojenské struktury NATO. Je však třeba říci, že tento jeho krok nebyl především ve Francii všeobecně přijat s nadšením.²⁴²

Francouzské elity tento krok nevnímaly jako prioritu, neboť kladou velký důraz na rozvoj vojenských schopností v rámci EBOP. Mnoho seniorních francouzských politiků proto nahlíželo na posun blíže k Alianci negativně. A právě z tohoto důvodu je nezbytné, aby se Sarkozymu tímto krokem povedlo i posílit EBOP.²⁴³

Ačkoliv se to na první pohled příliš nezdá, ve francouzské zahraniční politice přetrvává kontinuita v podobě snahy o zvýšení vlastní síly a prestiže paralelně s posílením EBOP. Současnému francouzskému prezidentovi Nicolasu Sarkozymu je více než jasné, že není možné vybudovat evropské obranné síly navzdory Anglosasům. Dochází zde tedy k naplnění hesla: „*když je nemůžeš porazit, přidej se k nim.*“²⁴⁴ To, co přístup Sarkozyho odlišuje od jeho předchůdců, je právě způsob, jakým chce tohoto francouzského dlouhodobého cíle dosáhnout, tedy nově skrze spolupráci s USA, a to především v rámci NATO.²⁴⁵ Spojené státy americké si na Francii vyměnily příslib navýšení vojáků v Afghánistánu, který je pro ně momentální alianční prioritou. Francie za svůj návrat „dostane“ některá velitelství NATO.²⁴⁶

Paříž v této své iniciativě sleduje právě i posílení EBOP, neboť doufá, že si prostřednictvím vstřícnosti k NATO získá v Evropě spojence pro své vize na půdě evropské bezpečnosti. Jedna ze zásadních priorit právě sleduje postupný vznik stálého operačního velitelství EU.²⁴⁷ Uvnitř francouzské společnosti v návaznosti na toto téma probíhá dělicí názorová čára mezi těmi, kteří věří, že za současné politické konstelace

---

²⁴² Např. Sarkozyho protikandidátka na prezidentku Francie z roku 2007 Ségolène Royal (Socialistická strana) se vyjádřila skepticky o možném pozitivním vlivu reintegrace Francie do NATO na posílení nezávislosti evropské obrany. 17. února 2009 prohlásila: „*Není možné žádat pokrok v rámci evropské bezpečnosti a současně vynaložit více finančních prostředků pro NATO*“ In: Van Herpen, Marcel H. (2009) *Why France rejoins NATO: Wooing Britain?* Cicero Foundation Great Debate Paper No. 09/1. Maastricht/Paris 2009.

²⁴³ Valášek, Tomáš. (2008) *France, NATO and European defence*. Centre for European reform, Policy brief, 28 March, 2008. Dostupné na [www](http://www.cer.org.uk/pdf/policybrief_eu_nato_26march08.pdf):

<http://www.cer.org.uk/pdf/policybrief_eu_nato_26march08.pdf> (staženo září 2009)

²⁴⁴ „If you can't beat them, join them.“ In: Van Herpen, Marcel H. (2009) *Why France rejoins NATO: Wooing Britain?* Cicero Foundation Great Debate Paper No. 09/1. Maastricht/Paris 2009.

²⁴⁵ Hozlárová, Zuzana. (2008) *Sarkozy a přístup Francúzska k EBOP: Zmena alebo kontinuita?* IESIR Working papers 05/2008. Comenius University, Bratislava. s. 27.

²⁴⁶ Velitelství pro transformaci (ACT) v Norfolku, Velitelství Sil rychlé reakce NATO (NRF) v Lisabonu.

²⁴⁷ Valášek, Tomáš. (2008) *France, NATO and European defence*. Centre for European reform, Policy brief, 28 March, 2008. Dostupné na [www](http://www.cer.org.uk/pdf/policybrief_eu_nato_26march08.pdf):

<http://www.cer.org.uk/pdf/policybrief_eu_nato_26march08.pdf> (staženo září 2009).

je možné tohoto cíle dosáhnout, a těmi, kteří zástávají názor, že USA a ostatní odpůrci vývoje EBOP toto nikdy neumožní. Náklady opětovného začlenění do NATO poté předčí výhody.²⁴⁸

Nicolas Sarkozy uvedl argumenty pro opětovné začlenění Francie do vojenských struktur NATO ve svém projevu na vojenské škole v Paříži v březnu 2009. „*Naše sblížení s NATO umocní naši národní nezávislost, naše proklamované a nerealistické vzdalování se od NATO naši národní nezávislost omezuje. Francie bude silnější a vlivnější.*“²⁴⁹ Po položení si řečnické otázky „proč“, odpověděl, že je nutné být u rozhodovacího procesu, aby bylo možné jej ovlivnit a že samostatně Francie ničeho nedosáhne.

„*Potřebujeme silnou diplomacii, silnou obranu a silnou Evropu.*“²⁵⁰ Tato Sarkozyho slova podpořil francouzský ministr obrany Herve Morin, který rovněž upozorňoval na propěšnost tohoto kroku pro všechny – Alianci, Evropu i Francii. Zdůraznil, že Francie bude mít možnost ovlivňovat vojenské strategie.

Tehdejší Generální tajemník NATO Jaap de Hoop Scheffer rovněž přivítal tuto iniciativu a upozornil na skutečnost, že Francie byla vždy velice důležitým aliančním spojencem a že její příspěvky do misí jsou zcela klíčové.²⁵¹

4.2. Nová situace – očekávání

Opatrná očekávání a hodnocení tohoto kroku můžeme sledovat mezi bezpečnostními analytiky a experty na vztahy EU a NATO:

„*Praktické výsledky francouzského znovuzapojení do permanentních velitelských struktur NATO nebudou dramatické, ..., ale symbolické a geopolitické*

---

²⁴⁸ Cameron, Alastair. Maulmy, Jean-Pierre. (2009) *France's NATO Reintegration. French Views with the Sarkozy Presidency?* Royal United Service Institute, Occasional Paper, February 2009.

²⁴⁹ Samuel, Henry. (2009) Sarkozy announces French return to NATO after 43 years. *Telegraph*. 11 March 2009. Dostupné na [www <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/france/4974756/Sarkozy-announces-French-return-to-Nato-after-43-years.html>](http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/france/4974756/Sarkozy-announces-French-return-to-Nato-after-43-years.html) (staženo 8. 5. 2010).

²⁵⁰ France ends four-decades NATO rift. *BBC NEWS*. 12 March, 2009. Dostupné na [www <http://news.bbc.co.uk/2/hi/7937666.stm>](http://news.bbc.co.uk/2/hi/7937666.stm) (staženo 8. 5. 2010).

²⁵¹ Samuel, Henry. (2009) Sarkozy announces French return to NATO after 43 years. *Telegraph*. 11 March 2009. Dostupné na [www <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/france/4974756/Sarkozy-announces-French-return-to-Nato-after-43-years.html>](http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/france/4974756/Sarkozy-announces-French-return-to-Nato-after-43-years.html) (staženo 8. 5. 2010).

důsledky mohou být značné: harmoničtější transatlatická spolupráce v oblasti bezpečnosti a konec poškozující a hloupé rivality mezi těmito dvěma tělesy.“²⁵²

Praktické dopady francouzského návratu do NATO jsou zatím limitované. Vojensky se téměř nic nezměnilo a rétoricky je pro Francii nyní snazší hovořit o evropské autonomii.²⁵³ V praktické rovině byla Francie přítomna v NATO po celou dobu, a tedy v tomto směru to neznamena pro žádnou ze zúčastněných stran přílišnou změnu. Francouzský odchod z velící integrované vojenské struktury ji jen poškodil, neboť tak sebe samu připravila o vliv a spouřozhodování o operacích, kterých se posléze účastnila. Takovéto uspořádaní bylo tedy spíše výhodné pro NATO.²⁵⁴ Ačkoliv byl navenek tento symbolický krok Francie vnímán pozitivně, dovnitř znamenal názorové rozdělení, které můžou upokojit pouze pozitivní výsledky tohoto kroku.²⁵⁵

Podle seniorních úředníků a diplomatů v rámci NATO bude francouzský návrat mít zásadní vliv nejen v politické rovině, kde dojde k názorovému sblížení a koncepční změně v přístupu, ale i v rovině vojenské budou dopady masivní. Zejména pak pro Francii samotnou, a to jak po stránce finanční, tak po stránce lidských zdrojů, které je a bude nutné kvůli novému uspořádaní vyčlenit. *„I když následkem nebude žádný zásadní obrat ve francouzské alianční politice, je zde patrný rostoucí alianční konformismus.*“²⁵⁶

Seniorní úředníci a diplomaté Evropské unie rovněž vidí velikou symboliku v tomto francouzském kroku, avšak zároveň se zde objevuje názor, že před deseti lety by tento krok byl ještě významnější a vyvstává proto otazník ohledně správného načasování. Zároveň je kladen důraz na poměrně malý časový odstup, aby bylo možné vliv tohoto francouzského kroku zhodnotit.²⁵⁷

---

²⁵² Těmi tělesy myšleno NATO a EU. In: Grant, Charles., Valasek, Tomas. (2008) *Sarkozy's bold European defence initiative*. Financial Times, 24 March 2008.

²⁵³ Rozhovor autorky v Královském institutu mezinárodních vztahů EGMONT v Bruselu v březnu 2010.

²⁵⁴ Telefonický rozhovor autorky s ředitelem Institutu státnictví a vládnutí, Oxford (Director of the Institute of Statecraft and Governance, Oxford) z 28. dubna 2010.

²⁵⁵ Rozhovor autorky se seniorním expertem na EBOP z významného bruselského think-tanku v Bruselu v březnu 2010.

²⁵⁶ Rozhovory autorky na Stálé delegaci ČR při NATO v Bruselu v březnu 2010.

²⁵⁷ Rozhovory autorky na Stálém zastoupení ČR při EU v Bruselu v březnu 2010.

Od dopadu Sarkozyho kroku na obě organizace se očekává vzájemná komplementarita Aliance a Unie. *„Návrat Francie do integrované vojenské části NATO bude garantem pro posílení evropských kapacit ve vojenských operacích, aniž by tyto znamenaly oslabování NATO. Právě naopak: zlepšení spolupráce a vzájemného doplňování posílí obě organizace.“*²⁵⁸

Vše nasvědčuje tomu, že *„Sarkozy bude přemýšlet ekonomičtěji, jednat pragmatictěji a liberálněji než jeho předchůdci.“*²⁵⁹ I když je současný francouzský prezident vnímán jako přítel USA a má zájem na pevných transatlantických vztazích, není z dlouhodobé perspektivy zastáncem transformace NATO v globální organizaci s působností v mnoha oblastech. Naopak preferuje, aby NATO i nadále zůstalo obrannou aliancí zajišťující evropskou bezpečnost. Úlohu EBOP pak spatřuje i v rozšíření vlastních (francouzských) kapacit a do EBOP soustředí své ambice vybudovat kapacity na obranu území EU. Realizace tohoto záměru by způsobila odklon od nynější hlavní orientace EBOP, tedy od krizového managementu.²⁶⁰

Poměrně dobře postoj Francie k NATO a EBOP shrnul Lukáš Dyčka²⁶¹:

„Jednoznačným motivem francouzských snah v oblasti ESDP vždy bylo ušetřit finanční prostředky, avšak současně si zachovat svůj vliv v neztenčené míře. K tomuto cíli se ESDP hodí mnohem víc než NATO, jež je zcela nesporně dominováno USA. Naopak návrat do vojenských struktur NATO umožňuje snazší přístup k moderním vojenským technologiím a doktrínám. Společná evropská bezpečnostní a obranná politika tak představuje politický a NATO vojenský nástroj k udržení vlivu Francie ve světě.“

Pro naplnění francouzských vizí v oblasti evropské bezpečnosti a dalšího vývoje EBOP je spolupráce s Velkou Británií klíčová. S opětovnou reintegrací Francie

---

²⁵⁸ Výrok Haralda Kujata, předsedy Vojenského výboru NATO mezi lety 2002 a 2005. In: Von Wogau, Karl. (2009) *The path to European defence: new roads, new horizons*. John Harper, London. s. 32.

²⁵⁹ Hozlářová, Zuzana. (2008) *Sarkozy a přístup Francúzska k EBOP: Zmena alebo kontinuita?* IESIR Working papers 05/2008. Comenius University, Bratislava. s. 20-21.

²⁶⁰ Ibid, s. 22-23.

²⁶¹ Dyčka, Lukáš. (2009) *Francouzský „návrat do NATO“ posiluje ESDP*. Analýzy Natoaktual, 20. 4. 2009. Dostupné na [www <http://www.natoaktual.cz/francouzsky-navrat-do-nato-posiluje-esdp-fl0-na_analyzy.asp?c=A090420_093912_na_analyzy_m02>](http://www.natoaktual.cz/francouzsky-navrat-do-nato-posiluje-esdp-fl0-na_analyzy.asp?c=A090420_093912_na_analyzy_m02) (staženo 9. 3. 2010)

do vojenských struktur může dojít k otupení nedůvěry Velké Británie směrem k Francii, neboť doposud byly veškeré francouzské návrhy a plány ze strany Spojeného království zatím nahlíženy s velkou nedůvěrou. A to především s ohledem na fakt, že Velká Británie si byla vědoma skutečnosti, že Francie vnímala současný rozvoj EBOP a NATO jako hru s nulovým součtem. Veškeré francouzské aktivity tedy směřovaly k částečnému podkopávání Severoatlantické aliance. Je velice pravděpodobné, že o konečném výsledku francouzského návratu do integrované vojenské struktury NATO a vlivu tohoto rozhodnutí na EBOP a NATO rozhodne Velká Británie, a to tím, jaký k této francouzské iniciativě zaujme postoj.²⁶² Prozatím byly její reakce spíše vlažné, což vedlo k francouzskému zklamání.²⁶³

V této souvislosti je rovněž třeba mít na paměti, že ve Spojeném království budou vládnout britští konzervativci, a ti jsou známí svou silnou euroskeptickou rétorikou.²⁶⁴ Faktem ovšem zůstává, že z květnových voleb 2010 vzešla koaliční vláda Konzervativců a Liberálních demokratů.

Vzhledem k ekonomické a finanční situaci je více než jasné, že ani Velká Británie, ani Francie si nemohou dovolit udržovat samostatně celou škálu vojenských schopností, obzvláště když se tyto dvě země a další evropští spojenci angažují na stejných místech. Evropské vlády by se měly pokusit o větší synchronizaci v oblasti budování kapacit, definovat si společné požadavky a ukončit tak polovičatou spolupráci v oblasti bezpečnosti. A to v duchu „*share it or lose it*“.²⁶⁵

Nicméně faktem zůstává, že „*efektivita spolupráce na poli evropské bezpečnosti závisí na trvalé a úspěšné výměně mezi politickou vůlí a strukturálními schopnostmi.*“²⁶⁶

---

²⁶² In: Van Herpen, Marcel H. (2009) *Why France rejoins NATO: Wooing Britain?* Cicero Foundation Great Debate Paper No. 09/1. Maastricht/Paris 2009.

²⁶³ Cameron, Alastair. Maulmy, Jean-Pierre. (2009) *France's NATO Reintegration. French Views with the Sarkozy Presidency?* Royal United Service Institute, Occasional Paper, February 2009.

²⁶⁴ Žižka, Jan. (2009) *Evropská obrana s Lisabonem nemusí být k smíchu.* Komentář z deníku E15. 19. 10. 2009. Dostupné na [www <http://www.natoaktual.cz/evropska-obrana-s-lisabonem-nemusi-byt-k-smichu-fr9-/na_analyzy.asp?c=A091019_002141_na_analyzy_m02>](http://www.natoaktual.cz/evropska-obrana-s-lisabonem-nemusi-byt-k-smichu-fr9-/na_analyzy.asp?c=A091019_002141_na_analyzy_m02) (staženo 9. 3. 2010).

²⁶⁵ O'Donnell, Clara Maria. (2009) *Britain must pool defence capabilities.* CER BULLETIN, Issue 68, October/November 2009.

²⁶⁶ „Effective European security cooperation depends on the constant and successful interplay between political will and structural capabilities.“ In: Penska, Susan E., Mason, Warren L. (2003) *EU Security Cooperation and the Transatlantic Relationship. Cooperation and Conflict Journal of the Nordic International Studies Association, Special Issue on Transatlantic Relations, Volume 38, Number 3, September 2003.* s. 261.

4.3. Výzkumná otázka – její vymezení a způsob zkoumání

Předchozí zmapování situace nás dovedlo k hlavní tezi práce, na níž navazuje zásadní otázka: *Je na místě očekávat, že dojde následkem opětovného začlenění Francie do vojenských struktur NATO ke zvýšení potenciálu nového začátku vztahů EU – NATO, a tedy usnadnění jejich užší spolupráce?*

Je legitimní se ptát právě takto vzhledem k vývoji vztahů Unie a Aliance a problematičnosti jejich kooperace, dále vzhledem k vymezení důležitosti a role hlavních aktérů na poli evropské bezpečnosti a vzhledem ke změně situace na mezinárodní a evropské scéně v důsledku reintegrace Francie do aliančních vojenských velících struktur.

Vztahy obou organizací již byly mnohokrát podrobně zkoumány a popsány, avšak náš přístup je lehce odlišný, neboť klademe důraz především na evropskou bezpečnost a ne tradičně na transatlantickou vazbu. Problémy ve spolupráci Aliance a Unie jsou analyzovány na pozadí postojů předních aktérů právě v rámci evropské bezpečnosti.

K potvrzení či vyvrácení této hypotézy byl zvolen prvek srovnání postojů Velké Británie a Francie jakožto předních aktérů na poli evropské bezpečnosti k některým zásadním a problematickým otázkám vztahů EU a NATO. Těmito klíčovými bezpečnostně politickými tématy jsou právě participační problém v podobě turecko-kyperského sporu a problém praktický, tedy zda vznikne či nikoliv stálé operační velitelství v rámci Evropské unie.

A právě ke zjištění nového kontextu vztahů Unie a Aliance, stejně jako i reflexi změny postojů Francie a Velké Británie k výše zmíněným tématům, bylo nezbytné uskutečnit cestu za rozhovory do Bruselu. Neboť po provedení analýzy dostupných primárních i sekundárních pramenů bylo nezbytné věnovat se sběru dat přímo u zdroje, vzhledem k vysoké aktuálnosti tématu. V rámci Unie i Aliance mi byly poskytnuty rozhovory na Stálé delegaci České republiky při NATO, na Stálém zastoupení České republiky při EU, Stálé delegaci Spojeného království při NATO, Stálém zastoupení Spojeného království při EU, Stálé delegaci Francie při NATO, a v Mezinárodním sekretariátu Generálního tajemníka Aliance (IS NATO). Tyto rozhovory se uskutečnily ve druhé polovině března 2010, stejně jako ty v EGMONTU (Královský belgický

institut mezinárodních vztahů) a v dalším významném bruselském think-tanku. Dále je také čerpáno z odpovědí ředitele oxfordského Institutu státnictví a vládnutí, které mi byly telefonicky poskytnuty na konci dubna 2010. Ani tématické konference nezůstaly bez povšimnutí. Některé výroky, které na nich zazněly, rovněž tvoří součást argumentace této práce. Tyto zdroje byly použity zejména i kvůli vysoké aktuálnosti tématu, neboť na akademické půdě teprve dochází k podrobnému analyzování a počátku mapování této problematiky

Poslední fází je samotné zpracování nabytých informací a s jejich pomocí zodpovězení hlavní teze práce na základě analýzy všech dostupných faktů a zjištění.

5. Vztahy EBOP a NATO po francouzském návratu do vojenských integrovaných struktur NATO

Francouzský návrat do integrované vojenské struktury Severoatlantické aliance je vnímán jako nový impulz do vztahů EU a NATO, který by mohl mít za následek odblokování vzájemné spolupráce. Tento krok má nejen velikou symboliku, ale i po stránce praktické může být zlomovým. Do změny postoje Francie vůči NATO se tak vkládají veliké naděje na posílení vzájemné spolupráce, neboť se věří, že dojde k odblokování snahy uskutečnit ze setkání EU a NATO fórum pro celosvětová bezpečnostní témata.²⁶⁷

Naděje se upínají právě k oživení formální stránky, tedy strategické roviny. Na té neformální panuje obecná shoda,²⁶⁸ že v rámci možností probíhá kooperace v praktické rovině relativně dobře. Ačkoliv vzhledem k neexistenci formální koordinace dochází zbytečně k plýtvání financemi a lidskými zdroji, což má za následek horší bezpečnost a také nepříznivý dopad v politické rovině na pověst obou organizací.²⁶⁹

Znovu začlenění Francie do NATO je „dobou zlomu“. Obě organizace se snaží najít si k sobě přístup v rámci *Skupiny NATO-EU ke schopnostem (NATO/EU Capability Group)* například organizací tzv. *simple issue meetings*, je tedy možné shrnout, „že se blýská na lepší časy“.²⁷⁰

Ze strany EU se nabízí Lisabonská smlouva, která nově upravuje pravomoci, působení a strukturu EU a která vstoupila v platnost 1. prosince 2009. Ačkoliv nepřinesla změnu v mezivládním charakteru EBOP, některé zásadní změny,

---

²⁶⁷ Toje, Asle. (2008) *The EU, NATO and European Defence – A slow train coming*. European Union Institute for Security Studies, Occasional Paper 74, December 2008. s. 20.

²⁶⁸ Rozhovory autorky na Stálé delegaci ČR při NATO, Stálém zastoupení ČR při EU, Stálém zastoupení UK při EU v Bruselu z března 2010.

²⁶⁹ Rozhovor autorky na Stálém zastoupení ČR při EU v Bruselu z března 2010.

²⁷⁰ Výrok Ing. Ivana Dvořáka, ředitele Sekce obranné politiky a strategie MO a zástupce náměstka ministra obrany pro zahraničí na konferenci SBP CESES v rámci španělského předsednictví Evropské unie s názvem *Lisabonská smlouva a budoucnost evropské bezpečnostní politiky*. 6. května 2010 v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR.

kteří mohou (a nejspíš budou) mít dopad na spolupráci EU a NATO, EBOP přeci jen čekají.²⁷¹

V první řadě se jedná o vytvoření pozice *Vysokého představitele Evropské unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku*, jenž bude současně zastávat funkci *místopředsedy Evropské komise (High Representative for Foreign Affairs and Security Policy/ Vice-President of the European Commission, HR/VP)*. Do této funkce byla vybrána Britka Catherine Ashton. Principem rozhodování v oblasti bezpečnostní a obranné politiky je i nadále jednomyslnost. Nová HR/VP bude za pomoci evropské diplomacie, tzv. *Evropské služby pro vnější činnost*²⁷² (ESVA, *European External Action Service, EEAS*) moci vyvíjet dlouhodobé strategie i v oblasti současné EBOP, která se Lisabonskou smlouvou mění na *Společnou bezpečnostní a obrannou politiku (SBOP, Common Security and Defence Policy, CSDP)*. Také dochází k rozšíření působnosti SBOP na základě Evropské bezpečnostní strategie z roku 2003, kdy k Petersberským úkolům přibýly i mise odzbrojovací nebo poradní.²⁷³

Jednou z nejzásadnějších změn v oblasti nové SBOP je nástroj *Stálé strukturované spolupráce v oblasti obrany (Permanent Structured Cooperation)*. Ta „může být vytvořena členskými státy EU, jejichž vojenské schopnosti splňují vyšší nároky a které vzájemně učinily hlubší závazky v oblasti nejnáročnějších operačních aktivit.“²⁷⁴

Otázka Stálé strukturované spolupráce je však otevřená, neboť ještě nemá pevné kontury a podmínky účasti nebyly prozatím stanoveny. V současné době tedy není ani jasné, zda bude jedna či více nebo zda bude jedna s více podmnožinami či zda se bude

---

²⁷¹ Lisbon Treaty. Lisbon, 13 December 2007. Dostupné na [www <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2007:306:SOM:EN:HTML>](http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2007:306:SOM:EN:HTML) (staženo dne 27. 2. 2010).

²⁷² Evropská služba pro vnější činnost si z praktických důvodů ponechala zkratku svého doslovného českého ekvivalentu anglické podoby, tedy Evropské služby vnější akce – ESVA.

²⁷³ Poradní mise mají být zaměřeny na podporu třetích zemí. Jedná se o pomoc s reformou bezpečnostního sektoru či v boji proti terorismu. Khol, Radek. (2009) *Lisabonská smlouva a oblast vnějších vztahů EU – kontinuita, flexibilita a inovace*. Analýza. Natoaktual. 23. 11. 2009. Dostupné na [www <http://www.natoaktual.cz/lisabonska-smlouva-a-oblast-vnejsich-vztahu-eu-kontinuita-flexibilita-a-inovace-gpd-/na_analyzy.asp?c=A091123_105749_na_analyzy_m02>](http://www.natoaktual.cz/lisabonska-smlouva-a-oblast-vnejsich-vztahu-eu-kontinuita-flexibilita-a-inovace-gpd-/na_analyzy.asp?c=A091123_105749_na_analyzy_m02) (staženo 13. 3. 2010).

²⁷⁴ Khol, Radek. (2009) *Lisabonská smlouva a oblast bezpečnostní a obranné politiky – možnost lepší integrace*. Analýza. Natoaktual. 14. 12. 2009. Dostupné na [www <http://www.natoaktual.cz/lisabonska-smlouva-a-oblast-bezpecnostni-a-obranne-politiky-moznost-lepsi-integrace-ga7-/na_analyzy.asp?c=A091214_120253_na_analyzy_m02>](http://www.natoaktual.cz/lisabonska-smlouva-a-oblast-bezpecnostni-a-obranne-politiky-moznost-lepsi-integrace-ga7-/na_analyzy.asp?c=A091214_120253_na_analyzy_m02) (staženo 9. 3. 2010).

uplatňovat v jedné či více oblastech. Dále záleží také na interpretaci a následné politické aplikaci. Ke konkretizaci by mělo dojít až po rozpracování podoby ESVA.²⁷⁵

V odborné veřejnosti se však objevují i názory, že tato Stálá strukturovaná spolupráce nebude mít žádnou přidanou hodnotu z toho důvodu, že klíčem k jejímu naplňování budou členské státy, které již teď nemají prostředky k naplňování svých kapacitních závazků. Tato iniciativa byla přirovnána k „bankovnímu účtu, na který nebudou vloženy žádné peníze“.²⁷⁶

Vyjma změn unijních by nějaké změny mohla přinést i nová strategická koncepce NATO, jejíž příprava právě probíhá a která by měla být představena na podzim tohoto roku na summitu Aliance. Strategický dokument bývá spíše obecným vodítkem směřování NATO a vzhledem k momentální nečitelnosti EU, která sama je v procesu transformace a definování nových konceptů, není reálné očekávat nějaké konkrétnější reference vzhledem k Unii, pouze ty v rovině obecné.²⁷⁷

S nástupem nového Generálního tajemníka NATO (GT NATO), bývalého dánského premiéra A. F. Rasmussena²⁷⁸ se změnil i přístup k setkávání s nejvyššími představiteli EU. Nový GT NATO se již několikrát sešel s unijní HR/VP baronkou Ashton, aby spolu hovořili o aktuálním dění. Na formální strategické úrovni takové pokusy narazily na odpor členských států, avšak po převzetí iniciativy sekretariátu by tento formát schůzek na nejvyšší úrovni mohl pokračovat.²⁷⁹

Je poměrně zajímavé, že členské státy stály i v pozadí zbrzdění spolupráce EU a NATO na praktické úrovni, tedy na úrovni velitelství. Stalo se tak z toho důvodu, že NATO původně očekávalo, že EU bude hrát významnou roli v nevojenské oblasti, avšak EBOP se začala vyvíjet „příliš rychle“. S tím nebyly některé státy (atlantistické) spokojeny, a proto se zasadily o zpomalení tohoto vývoje. A především proto není

---

²⁷⁵ Rozhovory autorky na Stálém zastoupení ČR při EU a Stálém zastoupení UK při EU v Bruselu z března 2010.

²⁷⁶ Telefonický rozhovor autorky s ředitelem Institutu státnictví a vládnutí na Oxfordu (Director of Statecraft and Governance, Oxford) z 28. dubna 2010.

²⁷⁷ Rozhovory autorky na Stálé delegaci ČR při NATO v Bruselu z března 2010.

²⁷⁸ Anders Fogh Rasmussen se ujal funkce GT NATO jako 12. v pořadí po Jaap De Hoop Schefferovi 1. srpna 2009.

²⁷⁹ Rozhovory autorky na Stálé delegaci ČR při NATO a v IS NATO v Bruselu z března 2010.

možné svalovat veškerou vinu na některé státy (především Turecko)²⁸⁰ z blokování užší spolupráce obou organizací.²⁸¹

5.1. Problém participace – změna pro turecko-kyperský spor?

Pokud bychom stručně zhodnotili roli obou zkoumaných zemí k turecko-kyperskému problému, zjistíme, že jejich pozice je značně odlišná. Zatímco Velká Británie má na ostrově stále dvě suverénní vojenské základny, což lze označit jako pozůstatek její koloniální minulosti, Francie zde prakticky žádné zájmy nemá.²⁸² Není však nezajímavé, že „*Francie a Turecko v minulosti pracovaly ve zvrácené harmonii*“²⁸³, která spočívala v blokování užších vztahů EU a NATO.

Pozice Velké Británie je oproti té francouzské mnohem konkrétnější. Od roku 1974 zavedla post Vysokého komisaře pro Kypř²⁸⁴ a především v rámci OSN se snažila podporovat „*bikomunální a bizonální federativní uspořádání*“ ostrova.²⁸⁵ Spojené království vnímá rok 2004, kdy došlo k rozšíření EU o tento rozdělený ostrov, a tedy přenesení nevyřešeného sporu na evropskou úroveň, jako kolektivní pochybení a zejména proto se snaží podporovat Turecko.²⁸⁶ Ačkoliv faktem zůstává, že vzhledem ke svému jedinečnému postavení mohla Velká Británie v řešení turecko-kyperského sporu hrát větší roli.²⁸⁷

Co se tedy týče postoje obou států k Turecku, i ten je diametrálně odlišný. Velká Británie je zastáncem tureckého členství v EU, oproti tomu Francie chce k této otázce

---

²⁸⁰ Poznámka autorky.

²⁸¹ Telefonický rozhovor autorky s ředitelem Institutu státnictví a vládnutí, Oxford (Director of Statecraft and Governance, Oxford) z 28. dubna 2010.

²⁸² Ibid.

²⁸³ Valášek, Tomáš. (2007) *The Roadmap to Better EU-NATO Relations*. Centre for European Reform, briefing note. December 2007. s. 5.

²⁸⁴ Nyní Peter Millett, kterého vystřídá britský diplomat Matthew Kidd. In: Peter Millet ends posting, *The Famagusta Gazette Cyprus*, April 27, 2010. Dostupné na <http://www.famagusta-gazette.com/default.asp?sourceid=&smenu=69&twindow=Default&mad=No&sdetail=10362&wpage=&skeyword=&sidate=&ccat=&ccatm=&restate=&restatus=&reoption=&retype=&repmin=&repmax=&rebed=&rebath=&subname=&pform=&sc=2350&hn=famagusta-gazette&he=.com> (staženo 16. 5. 2010)

²⁸⁵ Kratochvílová, Eva. (2010) *Kypř (Budoucnost rozděleného ostrova)*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, 2010. 107 s. Vedoucí diplomové práce JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, PhD. s. 67.

²⁸⁶ Rozhovor autorky se seniorním expertem na EBOP z významného bruselského think-tanku v březnu 2010.

²⁸⁷ Telefonický rozhovor autorky s ředitelem Institutu státnictví a vládnutí, Oxford (Director of the Institute of Statecraft and Governance, Oxford) z 28. dubna 2010.

za každou cenu uskutečnit národní referendum, což je vzhledem k celofrancouzským negativním náladám ve společnosti krok spíše populistický.

Dne 18. dubna 2010 proběhly na turecké části Kypru volby, ve kterých zvítězil dosavadní premiér Dervis Eroglu, představitel tvrdé názorové linie, který bývá označován za nacionalistu. I přes prosazování dvou-státního řešení Eroglu ubezpečil mezinárodní komunitu, že neopustí mírové rozhovory. Nicméně případné jejich selhání by mělo za následek zbrždění turecko-unijních rozhovorů, neodstranění této zásadní překážky ve strategické spolupráci EU a NATO a také by mohlo vést k nárůstu nestability v regionu.²⁸⁸

Role Francie a Velké Británie v tomto sporu není srovnatelná, neboť Spojené království má na Kypru více závazků a pout, nicméně i přesto zůstává role Velké Británie omezená. Všichni autorkou oslovení diplomaté a experti se shodují na závažnosti problému a nutnosti jeho vyřešení především kvůli stoupající potřebě užší kooperace EU a NATO, neboť současný stav nikomu neprospívá.²⁸⁹ Francie se dříve „schovávala“ za Řecko a tato pozice jí vyhovovala. Nicméně po zjištění, že tento stav nemá příznivý vliv ani na rozvoj EBOP, přehodnotila oficiálně postoj k NATO²⁹⁰ a Turecko tak přišlo ve svém „blokování“ o významnou unijní protiváhu.

Pozice Turecka se však také výrazně proměnila. Je to způsobeno více vzájemně propojenými faktory. Negativní přístup mnoha členských států EU k možnosti tureckého vstupu do Unie má za následek pozvolný odvrát Turecka od EU. S jeho stoupajícím sebevědomím a uvědoměním si své geostrategické pozice mění Turecko směřování své zahraniční politiky. Ta by se dala charakterizovat jako *multivektorová*, tedy zaměřena na více stran.²⁹¹

K Turecku, jakožto ke kandidátské zemi na vstup do EU, by se mělo přistupovat jinak než ke třetím zemím, které tento status nemají. Těsnějšími vztahy s touto zemí může Evropská unie mnoho získat, a to zejména v oblasti SBOP. Dokonce se objevují

---

²⁸⁸ Turkish Cypriot Hard-Liner Wins Elestions. Associated press – *The New York Times / International Herald Tribune*. Dostupné na www.nytimes.com/aponline/2010/04/18/world/AP-EU-Cyprus-Election.html?_r=1&scp=1&sq=cyprus%20election&st=cse (Staženo 1. 5. 2010).

²⁸⁹ Rozhovory autorky na Stálém zastoupení ČR při EU, Stálé delegaci ČR při NATO, Stálém zastoupení UK při EU, Stálé delegaci UK při NATO, Stálé delegaci FR při NATO, v IS NATO, v Královském institutu mezinárodních vztahů EGMONT, se seniorním expertem na EBOP z významného bruselského think-tanku v Bruselu z března 2010.

²⁹⁰ Rozhovor autorky v IS NATO v Bruselu z března 2010.

²⁹¹ Rozhovory autorky na Stálé delegaci ČR při NATO a v IS NATO v Bruselu v březnu 2010.

i doporučení, že vztah Unie a Turecka v rámci SBOP by se neměl odvíjet od úspěchů a neúspěchů v rámci jeho přístupových jednání.²⁹²

Ačkoliv je turecko-kyperský spor vnímán jako zásadní překážka ve vztazích EU a NATO, není jeho řešení mezi předními prioritami administrativy prezidenta Baracka Obamy.²⁹³

V této souvislosti není nezajímavé, že Turecko nechová přílišné sympatie k současnému prezidentovi USA. Jakési vstřícné kroky Turecka vůči Kypru na nátlak USA se momentálně nedají očekávat. Určitou malou nadějí by mohla být současná neutěšená finanční situace Řecka, neboť součástí dohody o pomoci by mohl být i vstřícný postoj k řešení turecko-kyperského sporu. Avšak na druhou stranu tyto obrovské řecké problémy by právě pro svůj rozsah a z nich plynoucí zranitelnost a poškození pověsti Řecka na mezinárodní i domácí scéně mohly vést spíše k opačnému efektu. Tedy k jakési kompenzaci a potřebě silné vyhraněné pozice vůči Kypru.²⁹⁴

Faktem zůstává, že Řecko se Turecka bojí, neboť „*počet obyvatel Istanbulu je větší než v celém Řecku.*“²⁹⁵ A proto se bude Řecko stavět vždy proti dobrým vztahům Turecka s EU.

Opětovným vstupem Francie do vojenské integrované struktury NATO sice došlo k částečnému odblokování ze strany Unie, tedy alespoň formálně, nicméně iniciativy se musí chopit hlavní aktéři sporu, tedy Řecko, Kypr a Turecko, aby mohlo dojít ke skutečnému posunu. Momentální zájem je však malý. K řešení celé věci nepřispívá ani turecký argument, že k praktické spolupráci mezi oběma organizacemi „v poli“ stejně dochází.²⁹⁶

---

²⁹² Toto doporučení je však podle autorky realizačně neudržitelné. Benavente, Enrique Mora. (2010) Recommendations. s. 238. In: *The European security and defence policy (ESDP) after the entry into force of the Lisbon treaty*. Ministerio de Defensa. Directorate General for Institutional Defence Relations, Spanish Institute for Strategic Studies. Working Group no 5/09. April 2010.

²⁹³ Rozhovory autorky na Stálém zastoupení ČR při EU, Stálé delegaci ČR při NATO v Bruselu v březnu 2010.

²⁹⁴ Rozhovor autorky se seniorním expertem na EBOP z významného bruselského think-tanku v Bruselu z března 2010.

²⁹⁵ Telefonický rozhovor autorky s ředitelem Institutu státnictví a vládnutí na Oxfordu (Director of Statecraft and Governance, Oxford) z 28. dubna 2010.

²⁹⁶ Rozhovor autorky na Stálé delegaci ČR při NATO v Bruselu v březnu 2010.

Shrneme-li tento zásadní problém ve vztazích EU a NATO, nevypadá bohužel jeho odstranění jako brzký počín. Všechny více či méně zainteresované strany se sice shodují, že je nezbytné tuto překážku odstranit, aby mohlo dojít k užší spolupráci Unie a Aliance, která je zejména pro přepětí v Afghánistánu velmi potřebná. Zároveň dochází k paradoxní situaci, kdy právě pro „palčivější“ problémy jako je Afghánistán není řešení turecko-kyperského sporu na pořadu dne.

5.2. Praktický problém – změna v otázce stálého operačního velitelství v rámci EU?

Má-li se Evropská unie stát opravdu globálním hráčem, pak (podle Wenera Fasslabenda)²⁹⁷ nezbytně potřebuje zbudování stálého operačního velitelství. Ve své argumentaci se odvolává zejména na zkušenosti z misí EU, jejichž rozsah je velký, avšak zásadním problémem je nesourodost schopností členských států. Tím, že EU nemá své stálé operační velitelství, omezuje efektivitu a kredibilitu unijních operací.²⁹⁸

Podle vyjádření unijní HR/VP Ashton v Evropském parlamentu (EP) z března 2010 „*se zvažuje vybudování stálého operačního centra EU, které by řídilo komplexní unijní mise, typově takové, jaké EU vede v Somálsku a v Demokratické republice Kongo.*“²⁹⁹

Barončina řeč spustila vlnu kritiky zejména ze strany britských konzervativců, kteří HR/VP Ashton obvinili z toho, že se z ní stala již po třech měsících horlivá Evropanka a že podlehla nátlaku Francie. Dále upozorňovali na to, že ještě před dvěma měsíci (v lednu 2010) byla proti tomuto záměru. Na kritiku reagovali unijní představitelé vyjádřením, že HR/VP Ashton ze své pozice a funkce nemá obhajovat britské vize.³⁰⁰

---

²⁹⁷ Prezident Politické akademie rakouské lidové strany OVP. In: Von Wogau, Karl. (2009) *The path to European defence: new roads, new horizons*. John Harper, London. s.194-195.

²⁹⁸ Von Wogau, Karl. (2009) *The path to European defence: new roads, new horizons*. John Harper, London. s.194-195.

²⁹⁹ EU's Ashton sets out diplomatic vision, BBC news, 10 March 2010. Dostupné na [www](http://www.news.bbc.co.uk/2/hi/8559250.stm) <<http://www.news.bbc.co.uk/2/hi/8559250.stm>> (Staženo 1. 5. 2010).

³⁰⁰ Baroness Ashton drops opposition to Euro-army headquarters. Bruno Waterfiled in Brussels, 10 March 2010, Telegraph. Dostupné na [www](http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/eu/7415352/Baroness-Ashton-drops-opposition-to-Euro-army-headquarters.html) <<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/eu/7415352/Baroness-Ashton-drops-opposition-to-Euro-army-headquarters.html>> (Staženo 1. 5. 2010).

Nicméně faktem zůstává, že pět dní před jejím projevem v EP se unijní HR/VP opravdu sešla s francouzským ministrem obrany Hervé Morinem a „diskutovali o zájmu mít stále kapacity pro plánování a řízení unijních operací v Bruselu. Tato kapacita, po které touží většina členských států, by zlepšila reakční schopnosti Unie ve spouštění operací a také by byla cestou jak ušetřit.“³⁰¹

Francie byla tradičně pro vybudování Stálého operačního centra EU, zatímco Velká Británie byla vždy proti. Hlavním argumentem a starostí Britů bylo zdvojování struktur a zbytečné duplikace či podemílání NATO.

Britská pozice je oficiálně zatím stále stejná a neoblomná, tedy striktně proti budování Evropského stálého operačního centra, neboť to by mělo za následek odloučení EU od NATO.³⁰²

Podle britského experta na danou problematiku je problém se stálým operačním centrem především praktický, a sice nedostatek jednotek a zdrojů. Velká Británie je nyní již tak přepjatá, že není možné personálně naplnit další operační centrum. Zatímco Ministerstvo zahraničních věcí Spojeného království bere v úvahu i otázky politické, Ministerstvo obrany trvá striktně na tom, že vybudování Evropského operačního centra za současných podmínek je plýtváním penězi a především lidskými zdroji, které obzvláště nyní nejsou nazbyt.³⁰³

V rámci Unie roste nátlak jednotlivých členských států na vznik stálého operačního centra EU a zároveň s tím zde také sílí názor, že vzhledem ke klíčivosti zajištění britské participace na tomto projektu by měla být Spojenému království dána šance definovat podmínky projektu a své účasti.³⁰⁴

Francouzská pozice je v této otázce neměnná, Francie je rozhodně pro vznik stálého evropského velitelství a pevně v něj i vzhledem k proměně mezinárodní situace

---

³⁰¹ France, EU Discuss Permanent HQ for EU Missions. Pierre Tran, 5 March 2010. Federal Times - DefenceNews. Dostupné na [www <http://www.defensenews.com/story.php?i=4526924>](http://www.defensenews.com/story.php?i=4526924) (Staženo 1. 5. 2010).

³⁰² Rozhovory autorky Stálém zastoupení UK při EU, Stálé delegaci UK při NATO v Bruselu v březnu 2010.

³⁰³ Telefonický rozhovor autorky s ředitelem Institutu státnictví a vládnutí na Oxfordu (Director of Statecraft and Governance, Oxford) z 28. dubna 2010.

³⁰⁴ Rozhovor autorky v IS NATO v Bruselu v březnu 2010.

doufá, stejně jako ve vliv změny na mezinárodní scéně na britskou neoblomnost v této otázce.³⁰⁵

„Neexistence stálého operačního řetězce pro plánování a velení srovnatelného s SHAPE Organizace Severoatlantické smlouvy je základním nedostatkem.“³⁰⁶

Zcela zásadní význam bude mít postoj nové britské koaliční vlády pod vedením Davida Camerona z tradičně euroskeptické konzervativní strany. Nicméně novým vicepremiérem je Nick Clegg, jehož Liberální demokraté jsou naopak největšími zastánci Unie ve Spojeném království. To vede k nejasnosti budoucího směřování Spojeného království v rámci SBOP. Vzhledem k tomu, že mnoho členských států nechce důležité kroky v rámci SBOP podnikat bez účasti Spojeného království³⁰⁷, je tedy opravdu možné, že rozsah úspěchu a vlivu francouzského návratu do vojenských integrovaných struktur NATO na vztahy EU a NATO a na další rozvoj SBOP ovlivní především zahraniční politika nové vlády ve Velké Británii, vzešlé z květnových voleb 2010.

---

³⁰⁵ Změnou je myšlen nejen francouzský návrat do NATO, ale i poukaz na ne již tak pevné vazby UK na USA. Rozhovor autorky na Stálé delegaci FR při NATO v Bruselu v březnu 2010.

³⁰⁶ Tato slova zazněla k tématu role Francie v evropské bezpečnosti a obraně, jejich autorem byl Guy Teissier – prezident Výboru obranných a vojenských sil ve francouzském Národním shromáždění. In: Von Wogau, Karl. (2009) *The path to European defence: new roads, new horizons*. John Harper, London. s. 29.

³⁰⁷ Rozhovor autorky se seniorním expertem na EBOP z významného bruselského think-tanku v Bruselu z března 2010.

6. Závěr

Vztahy Evropské unie a Severoatlantické aliance jsou v popředí zájmu a zkoumání nejen odborné veřejnosti, ale především i diplomatů a úředníků pracujících ve strukturách těchto institucí. V obou subjektech panuje obecná shoda, že je nutná a žádoucí užší vzájemná spolupráce. Nicméně představy jednotlivých členů obou organizací jak jí dosáhnout jsou mnohdy velice rozdílné, včetně těch států, které tvoří současně členskou základnu Unie i Aliance. Mnohé státy navíc zaujímají ke stejným otázkám rozdílné postoje, a to podle toho, na půdě jaké organizace se nachází. Což rovněž přispívá ke komplikaci vztahů EU a NATO.³⁰⁸

Hlavní hypotéza diplomové práce byla následující – opětovná reintegrace Francie do vojenské struktury NATO bude mít za následek nový impuls do vztahů těchto dvou organizací, který by mohl vyústit v jejich těsnější spolupráci. Pro zodpovězení této hypotézy jsem použila empirickou analýzu změn kontextu vztahu Unie a Aliance po Sarkozyho iniciativě. Na novou situaci jsem se částečně dívala prizmatem dvou hlavních aktérů na poli evropské bezpečnosti, Francie a Velké Británie. Rovněž bylo v popředí zájmu, zda návrat Francie do aliančních vojenských velících struktur měl vliv na dva zásadní problémy spolupráce EU a NATO, tedy na turecko-kyperský spor a na stálé unijní operační velitelství.

Nejprve, kvůli poskytnutí zásadního přehledu a nezbytného uvedení do tématu, byl zmapován počátek a hlavní body vývoje vztahů EU a NATO, stejně jako teoretické pozadí vysvětlení vzniku Evropské bezpečnostní a obranné politiky. Hlavní body vývoje spolupráce obou organizací odhalily četné problémy, z nichž některé přerostly ve skutečné překážky dalšího rozvoje vztahů. Strategické partnerství bylo paralyzováno zejména kvůli odlišné interpretaci zásadních dokumentů oběma organizacemi. Stěžejní roli zde hrály NEEA státy, tedy neunijní evropští členové Aliance, především Turecko. To z obav o další vývoj v otázce rozděleného Kypru, se kterým má nevyřešené spory a který byl a je podporován Řeckem, trvalo na striktní interpretaci podmínek strategické spolupráce Unie a Aliance. Po přijetí Kypru do EU v roce 2004, kterému nepředcházelo vyřešení sporu, proto do Unie vstoupila pouze jižní řecká část, došlo k ustrnutí téměř všech vzájemných kontaktů obou organizací na nejvyšší úrovni. Zejména z toho

---

³⁰⁸ Rozhovor autorky se seniorním expertem na EBOP z významného bruselského think-tanku v Bruselu z března 2010.

důvodu, že Kypr nespĺňuje alianční podmínky pro účast na strategickém dialogu. Původně především bilaterální spor se tak dostal kvůli negativním dopadům na spolupráci EU a NATO do popředí mezinárodní agendy.

Některým unijním státům turecko-kyperský spor vyhovoval, neboť neměly zájem na těsnější kooperaci obou organizací. Zejména se jednalo o Francii, tedy významného člena obou organizací. Francie vždy prosazovala rozvoj evropské bezpečnosti, která by umožnila výraznější francouzskou roli na úkor Severoatlantické aliance, ve které spatřovala prodlouženou ruku Spojených států amerických. Obstrukce Turecka ze strany Aliance tak donedávna vyvažovala Francie z unijní strany. V návaznosti na francouzskou touhu po větší autonomii a především v návaznosti na transatlantický rozkol v otázce války v Iráku začala Francie prosazovat návrh na zbudování stálého operačního velitelství EU, tedy jakéhosi unijního SHAPEu. Proti tomuto návrhu se zásadně postavily především atlantisté v čele s Velkou Británií, kteří vyjádřili své obavy ze zbytečného zdvojování struktur. Otázka vybudování stálého operačního centra v rámci EU již více jak sedm let zaměstnává obě strany sporu a je druhým problémem na poli evropské bezpečnosti, kterému byla věnována pozornost.

Definování vztahů na poli evropské bezpečnosti nás dovedlo k jejím předním aktérům, Francii a Velké Británii. Jejich součinnost v rámci Evropské bezpečnosti a obranné politiky, které dali základ na bilaterálním setkání v St. Malo, je pro její další vývoj a směřování naprosto klíčová. Ačkoliv stojí oba aktéři názorově na opačných pólech, Velká Británie klade hlavní důraz na Alianci a transatlantickou vazbu, zatímco Francie prosazuje větší autonomii v intencích Unie, byli, jsou a budou nuceni spolupracovat. Na chování těchto států mají vliv jak jejich národní preference, tak i strategické zájmy. Právě s novou francouzskou administrativou a jejími vstřícnějšími postoji k Severoatlantické alianci úzce souvisí naděje na sblížení nejen obou organizací, ale i přístupů Velké Británie a Francie k evropské bezpečnosti.

Francouzský návrat do integrované vojenské struktury NATO, jeho vnitřní důvody, stejně jako očekávání na mezinárodní scéně, tvořily podstatu další části práce. Dřívější postoj Francie vůči Severoatlantické alianci nebyl na oficiální úrovni kooperativní, ačkoliv na úrovni praktické Francie v rámci NATO spolupracovala a účastnila se aliančních misí. Právě kvůli postoji v rovině politické byl francouzský přístup označován za jednu ze zásadních překážek užší spolupráce EU a NATO. Z toho důvodu je francouzský krok vnímám jako zásadní průlom ve vztazích Unie a Aliance,

v jehož důsledku dochází k mnohem vřelejší atmosféře mezi oběma organizacemi, neboť francouzské návrhy již nejsou vnímány jako skrytě poškozující Alianci na úkor Unie. Sarkozyho iniciativa v sobě zobrazuje nové francouzské přesvědčení o komplementaritě NATO a EU. Nicméně v samotné Francii přílišné nadšení nevzbudila, bude tedy hodně záležet na tom, zda se Francii zároveň podaří posílit EBOP, čímž svůj krok na domácí půdě obhajovala. Na evropské a mezinárodní scéně byl naopak tento její krok vnímán pozitivně a vzbudil mnohá pozitivní očekávání.

Na základě získaných poznatků je možné shrnout, že v obecné rovině má opětovná reintegrace Francie do vojenské velící struktury NATO zásadní význam a opravdu byla impulzem k pozitivnějšímu přístupu ke vzájemným vztahům obou organizací. Významným posunem je pohled Francie na vztahy EU a NATO, neboť rozvoj jedné strany již není vnímán jako ztráta strany druhé. Naopak jako zcela zásadní je viděna spolupráce Unie a Aliance, stejně je pozitivně nahlíženo i sdílení kapacit.³⁰⁹ Podle vyjádření francouzského ministra obrany, Francie věří, že Severoatlantická aliance a Evropská unie se doplňují, jejich akce jsou vzájemně posilující v produkci kapacit a zvládnutí krizí po celém světě.³¹⁰

Francouzský krok má především veliký symbolický význam. A tedy první překážka užší kooperaci obou organizací byla odstraněna právě změnou francouzského postoje vůči Alianci.

Avšak vliv reintegrace Francie do aliančních vojenských velících struktur na odstranění konkrétních překážek ve spolupráci EU a NATO je sporný. Zatímco v otázce praktické, především vzniku stálého operačního centra, je možné pozorovat pozvolný posun, participační problém zůstává stále na mrtvém bodě. Francouzský krok měl pozitivní vliv na odblokování vztahů především z unijní strany, Turecko tak přišlo o svého hlavního unijního obstrukčního vyvažovatele. Nicméně stále jsou tu Řecko a Kypr. Na základě rozhovorů s odborníky musí autorka podotknout, že turecko-kyperský spor nemůže být vyřešen pouze opětovným vstupem Francie do vojenské části NATO, ani jednostranným apelem. Problém je v tomto případě složitější a jeho řešení závisí především na stranách sporu.

---

³⁰⁹ Rozhovor autorky na Stálé delegaci Francie při NATO v Bruselu v březnu 2010.

³¹⁰ Prohlásil to Hervé Morin, francouzský ministr obrany. In: Von Wogau, Karl. (2009) *The path to European defence: new roads, new horizons*. John Harper, London. s. 24-25.

Francie tedy nově vidí budoucnost v otázkách bezpečnosti a jejího rozvoje právě v užší spolupráci Unie i Aliance, které se musí doplňovat.

Pohled Velké Británie na budoucnost evropské bezpečnosti je také ukotven ve vzájemné spolupráci EU a NATO. Ačkoliv se Spojené království zasazuje o úspěšný vývoj EBOP, aby Unie mohla čelit výzvám, které ji čekají, i nadále přikládá zásadní vojenský význam Alianci. „*NATO je víc než jen organizace kolektivní obrany – je základním aktérem v oblasti evropských operací.*“³¹¹ NATO a EU nemohou jednat izolovaně, naopak musí jít cestou vzájemné podpory a doplňování. V tomto směru byl učiněn pokrok v podobě zbudování Koordinační skupiny EU/NATO na vysoké úrovni.³¹²

Zásadní význam jistě bude mít i směřování nové britské vlády, ve které vedle sebe zasednou vítězní euroskeptičtí konzervativci a v pořadí třetí proevropští Liberální demokraté, jejichž koaliční vláda vzešla z povolebních vyjednávání po květnových volbách 2010.

Evropská unie i Severoatlantická aliance se momentálně nacházejí na rozcestí. V obou organizacích probíhá transformace, Aliance čeká na svůj nový strategický koncept, zatímco Unie je v procesu definování novinek zavedených Lisabonskou smlouvou. Nicméně pro další směřování NATO je zcela zásadní mise v Afghánistánu, s jejím úspěchem či neúspěchem je svázána i budoucnost Aliance samotné.³¹³

Nicméně panuje obecná shoda v tom, že je nanejvýš žádoucí, aby se tyto dvě organizace vzájemně doplňovaly a neduplikovaly, aby docházelo ke koordinaci jejich činností již od samého počátku, tedy od fáze plánování.³¹⁴

Dochází tedy pouze k částečnému potvrzení naší hypotézy. Opětovná reintegrace Francie do vojenských struktur Aliance zcela jistě měla a má pozitivní vliv

---

³¹¹ Výrok Davida Milibanda, tehdy britského ministra zahraničních věcí. In: Von Wogau, Karl. (2009) *The path to European defence: new roads, new horizons*. John Harper, London. s. 97.

³¹² Výrok Davida Milibanda, tehdy britského ministra zahraničních věcí. In: *Ibid.*, s. 97

³¹³ Rozhovor autorky se seniorním expertem na EBOP z významného bruselského think-tanku v Bruselu z března 2010.

³¹⁴ Rozhovory autorky na Stálém zastoupení ČR při EU, Stálé delegaci ČR při NATO, Stálém zastoupení UK při EU, Stálé delegaci UK při NATO, Stálé delegaci FR při NATO, v IS NATO, v Královském institutu mezinárodních vztahů EGMONT, se seniorním expertem na EBOP z významného bruselského think-tanku v Bruselu z března 2010.

na atmosféru nejen uvnitř NATO, ale i mezi oběma organizacemi. Je prvním předpokladem k novému impulzu do vztahů obou organizací, který může vyústit v užší vzájemnou spolupráci. Změna francouzského přístupu k NATO znamenala konec obstrukcí aliančním návrhům ze strany Francie, a tedy odstranění této první zásadní překážky.

Další problematický aspekt vztahů se týká stálého operačního velitelství EU. V této otázce panuje neoficiální shoda, že je spíše jen otázkou času, kdy takové velitelství vznikne, avšak vliv Sarkozyho iniciativy zde oficiálně hraje pouze omezenou roli. Nicméně tlak Francie na jeho vybudování se nejspíš bude stupňovat právě i v souvislosti s jejím pozitivním přístupem k NATO a následným očekáváním vstřícnosti vůči francouzským plánům v rámci Evropské bezpečnostní a obranné politiky.

V otázce zásadního institucionálního a participačního problému ve vztazích EU a NATO, tedy v otázce turecko-kyperského sporu, je efekt opětovného začlenění Francie do vojenské integrované struktury Aliance bohužel nulový. Spor je natolik složitý a delikátní, že nemůže být vyřešen bez vůle sporných stran. A to navzdory zvyšujícímu se tlaku na jeho vyřešení vzhledem k zásadní paralyze strategické spolupráce EU a NATO. Především vzhledem k afghánské misi je současný oficiální stav nekooperace obou organizací po všech stránkách nejen nežádoucí, ale i neúnosný.

Budoucnost vztahů Unie a Aliance se nicméně podle slov bývalého generálního tajemníka NATO Jaap de Hoop Scheffera ponese v duchu vývoje, který vyústí v užší spolupráci. „*Vztahy EU a NATO se stále vyvíjejí a postupem času se zlepší, ať již záměrně nebo z nutnosti.*“³¹⁵

Počet slov: 27, 535

Počet znaků bez mezer: 171, 438

Počet znaků s mezerami: 198, 857

---

³¹⁵ Von Wogau, Karl. (2009) *The path to European defence: new roads, new horizons*. John Harper, London. s. 107.

Summary

The close relations between European Union and North Atlantic Treaty Organisation has always been perceived as crucial. Though regarded as significant and desired by both organisations, the real cooperation has been limited due to many factors. Among the biggest obstacles belongs the unsolved Turkey-Cyprus dispute, truly blocking the strategic partnership between EU and NATO, and the practical problem embodied in the the question of the European permanent operational headquarter.

The current impasse is especially caused by the strict interpretation of the Berlin Plus agreement by Turkey, causing almost total blockage after the entry of the southern Cyprus into the EU (because of the restricted usage of the agreement only for the NATO or PfP members.)

Turkey is not the only „trouble maker“ though. France traditionally regarded EU and NATO as competing entities and therefore was blocking the development of closer ties between the two organization from the Union's side. The obstructions of France has been counterbalanced by the ones caused by Turkey from the Alliance's side.

However, with the change of the French government, the country suddenly realised the inadequacy of its approach which was harmful for both NATO and ESDP. France has always preferred ESDP to NATO. Yet the new French president Nicolas Sarkozy realised that this strategy did not bring the expected results, hence it was no longer possible nor desirable to continue with the obstructions. On the contrary, in order to achieve the development within ESDP, it is necessary to change the negative attitude towards NATO. This generated the idea of rejoining fully the Alliance.

As a result, the possible impulse to change the current deadlock has been seen in the so called Sarkozy's initiative, hence the reintegration of France into the NATO military structure. This French change of attitude has generally been perceived as an affirmative move that might eventually result in a positive change and closer cooperation between EU and NATO. This forms the main thesis of the analyses.

In order to falsify or confirm this thesis, the attitudes of France and United Kingdom towards both EU and NATO, more precisely towards the two obstacles

mentioned at the very beginning, has partly been examined and compared. For one thing, both countries are the most significant European security actors, who founded ESDP and whose armies are the most capable and important in size. For another, both preferred the different security actor (United Kingdom NATO and France ESDP) hence form sort of an opposition to one another, which brings an interesting perspectives.

The thesis has been confirmed only to some extent. French reintegration into the NATO military structure truly resulted into the positive perceptions and atmosphere in both organizations towards the possibility of enhancing their so desired and badly needed cooperation at last.

With regards to the obstacles to closer EU – NATO relations, the results are much more problematic. In the issue of permanent European operational headquarter, whose establishment has been pressed for by France, some change might be observed. And despite the British continued resistance towards it, in the future possibly expected. However the results or the positive shifts on the strategic level are simply nil. Especially due to the Turkish obstructing policy, but not entirely. Unless both disputed sides are willing to solve their disagreement, no one could do much.

However the future of EU – NATO relations will be cooperation, either by agreement or by coercion, because of the fact that there is only single set of forces, thus (as well as due to the limited and small defence budgets of the member states), pooling would be the way forward.

Zdroje a literatura:

Primární

Dokumenty, příručky

- Ø *Alliance's New Strategic Concept*, listopad 1991. Dostupné na www <http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_23847.htm> (staženo 7. 2. 2010)

- Ø *Alliance's Strategic Concept*, 1999. Dostupné na www <http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_27433.htm> (staženo 7. 2. 2010)

- Ø *EU-NATO declaration on ESDP*. December 16, 2002, Brussels. Dostupné na www <http://www.europa-eu-un.org/articles/en/article_1871_en.htm> (staženo 15. 2. 2010)

- Ø EU Council Secretariat –Factsheet –EU Battlegroups. EU BG 02, November 2006. Dostupné na www <http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/esdp/91624.pdf> (staženo 10. 5. 2010).

- Ø *Joint Declaration on European Defence*. Franco-British Summit, Sain-Malo, 4 December 1998. Dostupné na www <<http://www.fco.gov.uk/resources/en/news/2002/02/joint-declaration-on-eu-new01795>> (staženo 15. 2. 2010)

- Ø *Lisbon Treaty*. Lisbon, 13 December 2007. Dostupné na www <<http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2007:306:SOM:EN:HTML>> (staženo 27. 2. 2010)

- Ø *NATO Handbook*. Brusel, 2006.

- Ø Presidency Conclusions – Copenhagen, 12 and 13 December 2002, Annex II – Declaration of the Council Meeting in Copenhagen on 12 December 2002.
Dostupné na www <
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/73842.pdf> (staženo 15. 5. 2010)

- Ø *Příručka NATO*. Brusel, 2001.

- Ø *Report on Implementation of the European Security Strategy – Providing Security in a Changing World*. Prosinec 2008. Dostupné na www
<http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/reports/104630.pdf> (staženo 4. 4. 2010)

- Ø Scheffer, Jaap de Hoop. *NATO and the EU: Time for a New Chapter*, projev v Berlíně, 29. ledna 2007. Dostupné na www
<http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_7482.htm?selectedLocale=en>
(staženo 15. 5. 2010)

- Ø *Secure Europe in a Better World – European Security Strategy*. Prosinec 2003.
Dostupné na www
<<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>>
(staženo 4. 4. 2010)

- Ø SIPRI Yearbook. (In: Oxford University Press, Oxford 2009, tables of Military Expenditure, Appendix) Dostupné na www
<<http://www.sipri.org/yearbook/2009/05/05A>> (staženo 15. 5. 2010)

- Ø *The french White Paper on Defence and National Security*. Dostupné na www
<http://www.ambafrance-ca.org/IMG/pdf/Livre_blanco_Press_kit_english_version.pdf>
(staženo 4. 4. 2010)

Rozhovory a vyjádření

- Ø Rozhovory autorky na Stálém zastoupení České republiky při EU v Bruselu v březnu 2010.

- Ø Rozhovory autorky na Stále delegaci České republiky při NATO v Bruselu v březnu 2010.

- Ø Rozhovory autorky na Stále delegaci Francie při NATO v Bruselu v březnu 2010.

- Ø Rozhovory autorky na Stálém zastoupení Spojeného království při EU v Bruselu v březnu 2010.

- Ø Rozhovory autorky na Stále delegaci Spojeného království při NATO v Bruselu v březnu 2010.

- Ø Rozhovory autorky na Mezinárodním sekretariátu Generálního tajemníka NATO (IS NATO) v Bruselu v březnu 2010.

- Ø Rozhovor autorky v Královském institutu mezinárodních vztahů EGMONT v Bruselu v březnu 2010.

- Ø Rozhovor autorky se seniorním expertem na EBOP z významného bruselského think-tanku v březnu 2010.

- Ø Telefonický rozhovor autorky s ředitelem Institutu státnictví a vládnutí, Oxford (Director of the Institute of Statecraft and Governance, Oxford) z 28. dubna 2010.

- Ø Výrok Ing. Ivana Dvořáka, ředitele Sekce obranné politiky a strategie MO a zástupce náměstka ministra obrany pro zahraničí na konferenci SBP CESES v rámci španělského předsednictví Evropské unii s názvem *Lisabonská*

smlouva a budoucnost evropské bezpečnostní politiky. 6. května 2010
v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR.

Sekundární

Monografická neperiodická

- Ø Balme, Richard. Woll, Cornelia. (2005) *France: Between Integration and National Sovereignty*. In: Bulmer, Simon. Lequesne, Christian. *The Member States and the European Union*. Oxfors: Oxford University Press.

- Ø Benavente, Enrique Mora. (2010) *Recommendations*. In: *The European security and defence policy (ESDP) after the entry into force of the Lisbon treaty*. Ministerio de Defensa. Directorate General for Institutional Defence Relations, Spanish Institute for Strategic Studies. Working Group no 5/09. April 2010.

- Ø Billion, Didier. Liberti, Fabio. (2009) *NATO's 60th Birthday: What does the Future Hold for the Transatlantic Military Alliance? The Relationship between NATO and the European Security Defence Policy (ESDP): The Cypriot/Turkish Disruption*. IRIS, 9 april 2009. Dostupné na [www <http://www.affaires-strategiques.info/spip.php?article1050>](http://www.affaires-strategiques.info/spip.php?article1050)
(staženo 15. 5. 2010)

- Ø Blank, Stephen J. (2001) *The Transatlantic Security Agenda: A Conference Report and Analyses*. US army War College, Strategic Studies Institute. Dostupné na [www <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdf/files/pub132.pdf>](http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdf/files/pub132.pdf)
(staženo 15. 5. 2010)

- Ø Cameron, Alastair. Maulmy, Jean-Pierre. (2009) *France's NATO Reintegration. French Views with the Sarkozy Presidency?* Royal United Service Institute, Occasional Paper, February 2009. Dostupné na [www](http://www.rusi.org)

<http://www.rusi.org/downloads/assets/France_NATO_PAPER.pdf>

(staženo 15. 5. 2010)

- Ø Cornish, Paul.(2006) *EU and NATO: Co-operation or Competition?* Briefing paper, Serpntember 2006. Dostupné na www
<http://www.chathamhouse.org.uk/files/3379_nato_eu.pdf>
(staženo 15. 5. 2010)

- Ø Dyčka, Lukáš. (2009) *Francouzský „návrát do NATO“ posiluje ESDP*.
Analýzy Natoaktual, 20. 4. 2009. Dostupné na www
<http://www.natoaktual.cz/francouzsky-navrat-do-nato-posiluje-esdp-f1o-na_analyzy.asp?c=A090420_093912_na_analyzy_m02> (staženo 9. 3. 2010)

- Ø Eichler, Jan. (2002) Francie – důraz na mezivládní rámec SZBP a EBOP.
In: Khol, Radek a kol. *Evropská bezpečností a obranná politika. Národní perspektivy*. Ústav mezinárodních vztahů, Praha.

- Ø Eralp, Atila. (2009) *Temporality, Cyprus problem and Turkey – EU Relationship*. Discussion Paper Series – 2009/02. July 2009. EDAM. Dostupné na www <http://www.ces.metu.edu.tr/docs/eralp_discuss_paper.pdf>
(staženo 15. 5. 2010)

- Ø Forsberg, Tuomas. (2007) *Explaining the emergence of the ESDP: setting the research agenda*. Department of Political Science, University of Helsinki, Finland. Paper prepared for the European Consortium for Political Reasearch (ECPR), Standing Group for International Relations (SGIR) Conference, Turin, September 12-15, 2007. Dostupné na www
<<http://archive.sgir.eu/uploads/Forsberg-torino-forsberg-esdp.pdf>>
(staženo 15. 5. 2010)

- Ø Gözen, Ramazan. (2003) *Turkey's delicate position between NATO and the ESDP*. Centre for Strategic Research, SAM Papers 1/2003. Ankara.

- Ø Gross, Eva. (2009) *The Europeanization of national foreign policy: continuity and change in European crisis management*. Palgrave Macmillan, Basingstoke.

- Ø Haaland Matlary, Janne. (2009) *European Union security dynamics: in the new national interest*. Palgrave Macmillan, Basingstoke.

- Ø Hamilton, Daniel. (2009) A revitalized NATO in a new Atlantic partnership. In: Majer, Marian. Ondrejcsák, Róbert. Tarasovič, Vladimír. Valášek, Tomáš. *Panorama of global security environment*. CENAA, Bratislava.

- Ø Hauser, Gunther. Kernic, Franz (eds.) (2006) *European Security in Transition*. ASHGATE, Aldershot a Burlington, 2006.

- Ø Howorth, Jolyon. (2007) *Security and Defence Policy in the European Union*. Palgrave Macmillan. Basingstoke, New York.

- Ø Howorth, Jolyon. Keeler, John T.S. (2003) The EU, NATO and the Quest for European Autonomy. In: *Defending Europe: The EU, NATO and the Quest for European Autonomy*. Palgrave Macmillan, New York.

- Ø Hozlárová, Zuzana. (2008) *Sarkozy a prístup Francúzska k EBOP: Zmena alebo kontinuita?* IESIR Working papers 05/2008. Comenius University, Bratislava, 2008.

- Ø Hughes, Peter. (2007) *NATO and the EU: Managing the Frozen Conflict*. Discussion Paper C1782007. Zentrum für Europäische Integrationsforschung (ZEI), Rheinische Friedrich-Wilhelms-Universität Bonn. Dostupné na [www <http://www.zei.de/download/zei_dp/dp_c178hughes.pdf>](http://www.zei.de/download/zei_dp/dp_c178hughes.pdf) (staženo 15. 5. 2010)

- Ø Jones, Seth G. (2007) *The rise of European security cooperation*. Cambridge University Press, Cambridge.

- Ø Jopp, Mathias. (1999) *European Defence Policy: The Debate on the Institutional Aspects*. Institut für Europäische Politik, June/July 1999. Dostupné na www <http://www.iep-berlin.de/fileadmin/website/09_Publikationen/Sonstige/esdp-debate_on_the_institutional-aspects.pdf> (staženo 15. 5. 2010)
- Ø Keohane, Daniel. (2004) *Europe's new defence agency*. Centre for European Policy Reform. London. Policy Brief, June 2004. Dostupné na <http://www.cer.org.uk/pdf/policybrief_defence_agency.pdf> (staženo 6. 3. 2010.)
- Ø Keohane, Daniel. (2006) *Unblocking EU-NATO Co-operation*. CER Bulletin, Issue 48, June/July 2006. Dostupné na www <http://www.cer.org.uk/articles/48_keohane.html> (staženo 15. 5. 2010)
- Ø Ker-Lindsay, James. (2008) *The Security Dimensions of Cyprus Solution*. GreeSE Paper No.19. Hellenic Observatory Papers on Greece and Southeast Europe. October 2008. Dostupné na www <http://eprints.lse.ac.uk/22027/1/GreeSE_No19.pdf> (staženo 15. 5. 2010)
- Ø Khol, Radek. (2002) *Velká Británie – v srdci Evropy a v čele Evropské obrany?* In: Khol, Radek a kol. *Evropská bezpečnost a obranná politika. Národní perspektivy*. Ústav mezinárodních vztahů, Praha.
- Ø Khol, Radek. (2002) *Turecko – problematičnost nebo oprávněná citlivost?* In: Khol, Radek a kol. *Evropská bezpečnost a obranná politika. Národní perspektivy*. Ústav mezinárodních vztahů, Praha.
- Ø Khol, Radek. (2009) *Lisabonská smlouva a oblast bezpečnostní a obranné politiky – možnost lepší integrace*. Analýza. Natoaktual. 14. 12. 2009. Dostupné na www <http://www.natoaktual.cz/lisabonska-smlouva-a-oblast-bezpecnostni-a-obranne-politiky-moznost-lepsi-integrace-ga7-/na_analyzy.asp?c=A091214_120253_na_analyzy_m02> (staženo 9. 3. 2010)

- Ø Khol, Radek. (2009) *Lisabonská smlouva a oblast vnějších vztahů EU – kontinuita, flexibilita a inovace*. Analýza. Natoaktual. 23. 11. 2009. Dostupné na www <http://www.natoaktual.cz/lisabonska-smlouva-a-oblast-vnejsich-vztahu-eu-kontinuita-flexibilita-a-inovace-gpd-na_analyzy.asp?c=A091123_105749_na_analyzy_m02> (staženo 13. 3. 2010)
- Ø Lequesne, Christian. Rozenberg, Olivier. (2008) *The French Presidency of 2008: The Unexpected Agenda*. SIEPS, Stockholm, November 2008, 3op. s. 24. Dostupné na www <<http://www.sieps.se/en/publications/occasional-papers/the-french-presidency-of-2008.html>> (staženo 20. dubna 2010)
- Ø Melakopides, Costas. Kentas, Giorgos. (2005) *CFSP WWATCH 2005 – Cyprus*. Cyprus Institute for Mediterranean and International Studies (KIMEDE). Dostupné na www <<http://www.fornet.info/CFSPannualreports2005/CFSP%20Watch%202005%20Cyprus.pdf>> (staženo 15. 5. 2010)
- Ø O'Donnell, Clara Maria. (2009). *Britain must pool defence capabilities*. CER BULLETIN, Issue 68, October/November 2009. Dostupné na www <http://www.cer.org.uk/articles/68_odonnell.html> (staženo 15. 5. 2010)
- Ø Pachta, Lukáš. (2005) *Evropská bezpečnostní a obranná politika ve světle transatlantických vztahů*. EUROPEUM, Červenec 2005. Dostupné na www <http://www.europeum.org/doc/arch_eur/LPachta_EBOP.pdf> (staženo listopad 2007)
- Ø Papacosma, Victor S. Kay, Sean. Rubin, Mark R. (eds) (2001) *NATO after fifty years*. Scholrally Resources Inc., Wilmington, United States of America.
- Ø Park, Bill. (2007) *The EU and Turkey: bridge or barrier?* In: Brown, David. Shepherd, Alistair J.K. *The security dimension of EU enlargement: wider Europe, weaker Europe?* Manchester University Press, Manchester.

- Ø Pohl, Benjamin. (2009) *Explaining ESDP: A Liberal Approach*. Paper presented at the Fourth Pan-European Conference on EU Politics ECPR Standing Group on the European Union University of Latvia, Riga, 25-27 September. Draft paper. Dostupné na www <<http://www.jhubc.it/ecpr-riga/virtualpaperroom/090.pdf>> (Staženo 14. 4. 2010, citováno s autorovým svolením z 26.4.2010.)
- Ø Reichard, Martin. (2006) *The EU-NATO Relationship: A Legal and Political Perspective*. ASHGATE, Aldershot UK, Burlington USA.
- Ø Tertrais, Bruno. (2008) *The French White Paper on Defence and National Security: Towards a Stronger and More Streamlined Force (ARI)*. Real Instituto Elcano (ARI) 89/2008. 7/8/2008. Dostupné na www <http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano_eng/Content?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/ari89-2008> (staženo 15. 5. 2010)
- Ø Terzi, Ölzem. (2002) *New Capabilities, Old Relationships: Emergent ESDP and EU-Turkish Relations*. Southeast European Politics, Istanbul University, Vol.III., No. 1., June 2002. (pp.43-61). Dostupné na www <<http://www.seep.ceu.hu/archives/issue31/terzi.pdf>> (staženo 15. 5. 2010)
- Ø Tofte, Sunniva. (2003) *NATO, ESDP and the role of the non-European Allies in the emerging European security order*. Den norske Atlanterhavskomiteé and University of Bath. Dostupné na www <<http://www.arena.uio.no/ecsa/papers/SunnivaTofte.pdf>> (staženo 19. ledna 2010)
- Ø Tofte, Sunniva. (2003) Non-EU NATO Members and the Issue of Discrimination. In: Howorth, Jolyon. Keeler, John T.S. *Defending Europe: The EU, NATO and the Quest for European Autonomy*. Palgrave Macmillan, New York.

- Ø Toje, Asle. (2008) *The EU, NATO and European Defence – A slow train coming*. European Union Institute for Security Studies, Occasional Paper 74, December 2008. Dostupné na [www](http://www.iss.europa.eu/uploads/media/OP-74.pdf)
<<http://www.iss.europa.eu/uploads/media/OP-74.pdf>> (staženo 15. 5. 2010)

- Ø Udum, Sebnem. (2006) Turkey's Role in Post-Cold War European Security Policy. In: Hauser, Gunther. Kernic, Franz (eds.): *European Security in Transition*. ASHGATE, Aldenshot a Burlington.

- Ø Ülgen, Sinan. (2008) *The Evolving EU, NATO and Turkey Relationship: Implications for transatlantic Security*. Discussion Paper Series – 2008/02. EDAM. Dostupné na [www](http://www.edam.org.tr/images/PDF/yayinlar/makaleler/edam-discussion%20paper2%202008.pdf)
<<http://www.edam.org.tr/images/PDF/yayinlar/makaleler/edam-discussion%20paper2%202008.pdf>> (staženo 15. 5. 2010)

- Ø Valášek, Tomáš. (2007) *The Roadmap to Better EU-NATO Relations*. Centre for European Reform, briefing note. December 2007. Dostupné na [www](http://www.cer.org.uk/pdf/briefing_tv_eu_nato_20dec07.pdf)
<http://www.cer.org.uk/pdf/briefing_tv_eu_nato_20dec07.pdf> (staženo 15. 5. 2010)

- Ø Valášek, Tomáš. (2008) *France, NATO and European defence*. Centre for European reform, Policy brief, 28 March, 2008. Dostupné na [www](http://www.cer.org.uk/pdf/policybrief_eu_nato_26march08.pdf)
<http://www.cer.org.uk/pdf/policybrief_eu_nato_26march08.pdf> (staženo září 2009)

- Ø Van Ham, Peter. (2006) EU, NATO, OSCE: Interaction, Cooperation, and Confrontation. In: Hauser, Gunther., Kernic, Franz (eds.): *European Security in Transition*. ASHGATE, Aldenshot a Burlington.

- Ø Van Herpen, Marcel H. (2009) *Why France rejoins NATO: Wooing Britain?* Cicero Foundation Great Debate Paper No. 09/1. Maastricht/Paris. Dostupné na [www](http://www.cicero.nl)

<http://www.cicerofoundation.org/lectures/Marcel_H_Van_%20Herpen_Why_France_Rejoins_NATO.pdf> (staženo 15. 5. 2010)

- Ø Von Wogau, Karl. (2009) *The path to European defence: new roads, new horizons*. John Harper Publishing, London.
- Ø Yost, David S. (2007) *NATO and International Organizations*. NATO Defence College „Forum Papers Series“. Rome. Dostupné na [www <http://se2.isn.ch/serviceengine/Files/RESSpecNet/44099/ipublicationdocument_singledocument/DD1FCB39-EC79-403D-9EC5-35E529C2C129/en/fp_03.pdf>](http://se2.isn.ch/serviceengine/Files/RESSpecNet/44099/ipublicationdocument_singledocument/DD1FCB39-EC79-403D-9EC5-35E529C2C129/en/fp_03.pdf) (staženo 15. 5. 2010)
- Ø Zaborowski, Marcin. (2009) Organizing a strategic EU-US partnership. In: Majer, Marian. Ondrejcsák, Róbert. Tarasovič, Vladimír. Valášek, Tomáš. *Panorama of global security environment*. CENAA, Bratislava.
- Ø Závěšický, Jan. (2006) *Východiska a perspektivy Evropské bezpečnosti a obranné politiky*. In: Závěšický, Jan (ed.). *Evropská unie a její bezpečnost – Vybrané problémy evropské bezpečnosti*. International Institute of Political Science of Masaryk University, Brno.
- Ø Žižka, Jan. (2009) *Evropská obrana s Lisabonem nemusí být k smíchu*. Komentář z deníku E15. 19. 10. 2009. Dostupné na [www <http://www.natoaktual.cz/evropska-obrana-s-lisabonem-nemusi-byt-k-smichu-fr9-/na_analyzy.asp?c=A091019_002141_na_analyzy_m02>](http://www.natoaktual.cz/evropska-obrana-s-lisabonem-nemusi-byt-k-smichu-fr9-/na_analyzy.asp?c=A091019_002141_na_analyzy_m02) (staženo 9. 3. 2010).

Monografická periodická

- Ø Biscop, Sven. (2006) NATO, ESDP and the Riga Summit: no transformation without re-equilibration. *Insight Turkey*, 2006, v. 8, n. 2, April-June.
- Ø Clarke, Michael. (2000) French and British security: mirror images in a globalized world. *International Affairs*. 2000, v.76, n. 4.

- Ø Duke, Simon. (2008) The future of EU-NATO relations: a case of mutual irrelevance through competition? In: Jones, Erik. Genugten, Saskia van. The future of European foreign policy. *Journal of European Integration*. Special issue, 2008, v. 30, n. 1.

- Ø D'Argenson, Pierre-Henri. (2009) The future of European Defence Policy. *Survival*. V. 51, n.5, October-November. s. 143-154.

- Ø Ghez, Jeremy. Larrabee, F. Stephen. (2009) France and NATO. *Survival*. 2009, v. 51, n. 2, April-May.

- Ø Howorth, Jolyon. (2005) European security in the coming decade: transatlantic and global perspectives. *Romanian journal of international affairs*, 2005, v.10, n. 1-2.

- Ø Karásek, Tomáš. (2003) Evropská armáda: realita, projekt, fikce? *Mezinárodní politika* 8/2003.

- Ø Larrabee, Stephen F. (2004) ESDP and NATO: assuring complementarity. *The International Spectator*. 2004, v. 39, n. 1, January-March.

- Ø Mathiopoulos, Margarita. Gyarmati, István. (1999) Saint Malo and Beyond: Towards European Defense. *Washington Quarterly*, Washington DC. Vol. 22. No. 4. 1999.

- Ø Menon, Anand. (1995) From independence to cooperation: France, NATO and European security. *International Affairs*, Vol. 71. No. 1. January 1995, London.

- Ø Moravcsik, Andrew. (1993) Preferences and power politics in the European Community: a liberal intergovernmentalist approach. *Journal of Common market studies*, 1993, 31/04.

- Ø Moravcsik, Andrew. (1997) Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics. *International Organization* 51, 4, Autumn 1997.

- Ø Müftüler-Bac, Meltem. (2008) The European Union's Accession Negotiations with Turkey from a Foreign Policy Perspective. *Journal of European Integration*. 2008, 30: 1.

- Ø Ojanen, Hanna. (2006) The EU and NATO: two competing models for a common defence policy. *Journal of Common Market Studies*. 2006, v. 44, n.1, March.

- Ø Penksa, Susan E. Mason, Warren L. (2003) EU Security Cooperation and the Transatlantic Relationship. *Cooperation and Conflict Journal of the Nordic International Studies Association*, Special Issue on Transatlantic Relations, Volume 38, Number 3, September 2003.

- Ø Peters, Ingo. (2004) ESDP as a Transatlantic Issue: Problems of Mutual Ambiguity. *International Studies Review*. 6, 2004.

- Ø Petrov, Petar. (2007) The ESDP in motion: opportunities and constraints for the application of an integrated civil-military operational scenario. In: Giegerich, Bastian. Deni, John R. Petrov, Petar. NATO and ESDP. *Studia diplomatica*, 2007, v. 60, n. 3.

- Ø Pond, Elizabeth. (1999) Kosovo: Catalyst for Europe. *Washington Quarterly*. Washington, DC. Vol. 22 No. 4. 1999.

- Ø Sturm, Paul. (2010) NATO and the EU: Cooperation? *European Security Review* no. 48, ISIS Europe, February 2010.

- Ø Weiss, Tomáš. (2009) NATO a Evropská unie: dva kohouti na jednom smetišti? *Mezinárodní politika*. 2009. Roč. 33, č. 3.

Internetové a ostatní zdroje

- Ø Archick, Kristin. Gallis, Paul. *NATO and the European Union*. CRS Report for Congress. Leden 2008. Dostupné na [www](http://www.congress.gov)
<<http://italy.usembassy.gov/pdf/other/RL32342.pdf>> (staženo 4.4.2010)

- Ø Baroness Ashton drops opposition to Euro-army headquarters. Bruno Waterfiled in Brussels, 10 March 2010, Telegraph. Dostupné na [www](http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/eu/7415352/Baroness-Ashton-drops-opposition-to-Euro-army-headquarters.html)
<<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/eu/7415352/Baroness-Ashton-drops-opposition-to-Euro-army-headquarters.html>> (staženo 1.5. 2010)

- Ø CER fringe meeting at the Labour Party Conference speech by the Secretary of State for Defence Geoff Hoon, *EU Defence or NATO: Must Britain Choose?* 28 September 2004. Dostupné na [www](http://www.cer.org.uk)
<http://www.cer.org.uk/articles/speech_hoon28sep04.html>
(staženo 20. 1. 2010)

- Ø EU's Ashton sets out diplomatic vision, *BBC news*, 10 March 2010. Dostupné na [www](http://news.bbc.co.uk/2/hi/8559250.stm)
<<http://news.bbc.co.uk/2/hi/8559250.stm>> (staženo 1.5. 2010)

- Ø France ends four-decades NATO rift. *BBC news*. 12 March, 2009. Dostupné na [www](http://news.bbc.co.uk/2/hi/7937666.stm)
<<http://news.bbc.co.uk/2/hi/7937666.stm>> (staženo 8. 5. 2010).

- Ø France, EU Discuss Permanent HQ for EU Missions. Pierre Tran, 5 March 2010. Federal Times - DefenceNews. Dostupné na [www](http://www.defensenews.com)
<<http://www.defensenews.com/story.php?i=4526924>> (staženo 1.5. 2010)

- Ø Grant, Charles. Valasek, Tomas. *Sarkozy's bold European defence initiative*. Financial Times, 24 March 2008. Dostupné na [www](http://www.ft.com)
<http://www.cer.org.uk/articles/grant_valasek_ft_24march08.html>
(staženo 15. 5. 2010)

- Ø Kratochvílová, Eva. *Kypr (Budoucnost rozděleného ostrova)*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, 2010. 107 s. Vedoucí diplomové práce JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, PhD.

- Ø Peter Millet ends posting, *The Famagusta Gazette Cyprus*, April 27, 2010. Dostupné na www <<http://www.famagusta-gazette.com/default.asp?sourceid=&smenu=69&twindow=Default&mad=No&sdetail=10362&wpage=&skeyword=&sidate=&ccat=&ccatm=&restate=&restatus=&reoption=&retype=&repmin=&repmax=&rebed=&rebath=&subname=&pform=&sc=2350&hn=famagusta-gazette&he=.com>> (staženo 16. 5. 2010)

- Ø Samuel, Henry. (2009) Sarkozy announces French return to NATO after 43 years. *Telegraph*. 11 March 2009. Dostupné na www <<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/france/4974756/Sarkozy-announces-French-return-to-Nato-after-43-years.html>> (staženo 8. 5. 2010).

- Ø Turkish Cypriot Hard-Liner Wins Elestions. Associated press – *The New York Times / International Herald Tribune*. Dostupné na www <http://www.nytimes.com/aponline/2010/04/18/world/AP-EU-Cyprus-Election.html?_r=1&scp=1&sq=cyprus%20election&st=cse> (staženo 1. 5. 2010)

- Ø Why Cyprus entry into European Union would be illegal. Proceedings of a panel discussion held at the Turkish Embassy in London 8 November 2001. The Turkish Embassy, London, 2002.

UNIVARZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
INSTITUT POLITOLOGICKÝCH STUDIÍ

PROJEKT DIPLOMOVÉ PRÁCE

Odstranění překážek ve spolupráci EU – NATO ?

(Francouzský návrat do vojenských struktur NATO a jeho vliv na spolupráci
EU – NATO, komparace postoje Francie a Velké Británie)

autor: Hana Konířová

obor a ročník: Bezpečnostní studia, II. ročník

vedoucí práce: Mgr. Tomáš Weiss

předpokládáný termín odevzdání: květen 2010

souhlas vedoucího práce: po ústní dohodě s Mgr. Ivanović viz příložený email se
souhlasem (podpis dodatečně po návratu ze zahraničí)

Vymezení tématu

Toto téma jsem si vybrala pro jeho zajímavost, vysokou aktuálnost a lehkou kontroverznost. Analýz, které se tímto tématem rovněž zabývají, zatím není mnoho, ačkoliv jich jistě vzhledem k povaze tématu bude přibývat. Nicméně věřím, že můj přístup k dané problematice bude poněkud odlišný.

Téma odblokování a posílení spolupráce EU – NATO je dlouhodobým přáním mnohých, avšak až nyní se to konečně může změnit. Tím impulzem by mohl být francouzský návrat do vojenských velitelských struktur NATO. Francie z nich odešla již v roce 1966 za vlády Charlese de Gaulla, který tak chtěl oslabit americký vliv na evropskou bezpečnost.

Po konci studené války bylo nezbytné se adaptovat na novou bezpečnostní situaci. Především NATO tehdy řešilo existenciální otázky dalšího fungování, nastíněném ve zlomové bezpečnostní strategii z roku 1991. Evropské státy rovněž zatoužily po výraznější evropské bezpečnosti. První vlaštkou bylo budování Evropské bezpečnostní a obranné identity (EBOI, ESDI), jakožto evropského pilíře NATO. Již v roce 1994 na summitu NATO v Bruselu padlo rozhodnutí o vytvoření Evropské bezpečnostní a obranné identity (EBOI, ESDI) a během setkání v Berlíně a v Bruselu, v roce 1996, a na summitu Aliance v Madridu, v roce 1997, byly přivítány významné kroky k vytvoření tohoto programu (EBOI). Západoevropská unie (ZEU, WEU) tak sloužila jako významná vazba mezi NATO a EU, neboť v EU měla funkci bezpečnostního prvku Unie a v rámci NATO byla vnímána jako posílení evropského pilíře NATO. Avšak tato Evropská bezpečnostní a obranná identita v rámci NATO se přes slibné začátky dále nerozvíjela.

Na konci 90. let přišly jiné impulzy, které měly za následek vytvoření Evropské bezpečnostní a obranné politiky v rámci EU a následné faktické začlenění ZEU do struktur EU. Jedním z těchto impulzů, a to zásadním, který velmi ovlivnil postoj Velké Británie, byla neschopnost evropských sil adekvátně zasáhnout v Kosovu a následná vynucená účast Spojených států amerických. Tato skutečnost velmi změnila dříve odmítavý postoj Velké Británie k budování evropských bezpečnostních struktur vně NATO. V prosinci 1998 se uskutečnilo britsko-francouzské setkání v St. Malo, jehož výstupem byla deklaráce vedoucí ke vzniku Evropské bezpečnostní a obranné

politiky (EBOP). Oba státy se zde oficiálně shodly, že je důležité, aby EU měla vlastní obranné a akceschopné kapacity, a v případě nutnosti tak mohla reagovat na mezinárodní krize.

EBOP neměla znamenat konkurenční platformu k NATO, naopak od samého počátku byl kladen důraz na úzké vazby na NATO. Nicméně realita byla a je bohužel mnohdy jiná.

Evropská bezpečnostní a obranná politika doznala za svou desetiletou existenci velmi významných výsledků, tím prokázala nejen svou životaschopnost, ale zároveň i dynamický rozvoj. Nicméně mnohé své iniciativy nedotáhla do konce. Je nezbytné zmínit, že měla (a má) i své odpůrce. Mezi ty nejzávažnější je nutné počítat Spojené státy americké, neboť ty se na EBOP dívaly jako na oslabení NATO. Postupně se do role „blokaře“ užší spolupráce vyprofilovalo i Turecko, a to zejména po přijetí jižního Kypru do EU. Jejich protipól ze strany EU až donedávna tvořila Francie, která naopak vnímala EBOP a NATO v evropské bezpečnosti jako „hru s nulovým součtem“. Francie přes zdůrazňování důležitosti NATO i EU v nich spíše viděla soupeře než partnery. I přes nedůvěru a částečný odstup Francie ze strany EBOP a Spojených států amerických ze strany NATO, docházelo k významnému navazování spolupráce mezi těmito dvěma organizacemi, jejichž členská základna se do značné míry překrývá. Ať už se jedná o jejich společnou deklaraci z roku 2002 o strategickém partnerství (ačkoliv se týkala zvládnutí krizí a prevence konfliktů, došlo k jejímu podpisu paradoxně v době vrcholící irácké krize, kdy nastal mezi jednotlivými členskými státy obou organizací vážný názorový rozkol), nebo dále o Dohodu Berlín Plus.

Se změnami ve francouzském, americkém i britském vedení si všechny tyto státy uvědomily nutnost těsnější kooperace NATO a EBOP, neboť současný stav, připomínající v mnohých aspektech spíše rivalitu, nikomu neprospívá. Mám na mysli například skutečnost různého seznamu priorit obou organizací, na něž je vyhrazen jeden, a to značně omezený, obranný rozpočet každého členského státu (týká se to samozřejmě překrývajícího se členství v NATO a zapojení do EBOP, zde se však jedná o valnou většinu států).

Impulzem k možným změnám se stalo oznámení francouzského prezidenta Sarkozyho o návratu Francie do vojenských velitelských struktur NATO a vydání francouzské Bílé knihy o obraně a národní bezpečnosti. Tradičně proevropsky a silně individualisticky laděná Francie dávala přednost rozvoji EBOP před NATO. Nyní

si však francouzský prezident Nicolas Sarkozy připustil, že bez užší spolupráce EBOP a NATO, není možné dosažení jednotné, silné a bezpečné Evropy. EBOP a NATO si tedy nadále nesmí konkurovat, neboť to nikomu neprospívá.

Důležitou roli zde hraje i změna britské vlády pod premiérem Gordonem Brownem (zatímco Tony Blair byl spíše zván „eurofilem“, Brown je pravým euroskeptikem), popřípadě vize možné budoucí konzervativní vlády Davida Camerona, která může být po příštích volbách naplňována a která není příliš proevropsky laděna.

Nicméně francouzská plná reintegrace do NATO nebude pouze jednostranným vstřícným krokem. Je více než pravděpodobné, že se Francie bude snažit prosadit některé ze svých ambicí zmíněných v Bílé knize. Jak se k tomu postaví Velká Británie, která spolu s Francií tvoří hlavní evropský bezpečnostní tandem? Je možné, že se Francie bude snažit prosadit stálé Operační velitelství EU (EBOP), které Velká Británie až dosud odmítala. Jak se k tomu Velká Británie postaví, nebude se případný svůj souhlas snažit vyměnit za prosazení nějaké své vize?

Je však nutné si uvědomit, že vše zdaleka nezávisí jen na Francii a Velké Británii. Podaří se jim přesvědčit Turecko a Kypr, aby vyřešily svůj dlouholetý spor? Turecku vyhovoval stav, kdy větší kooperaci ze strany EU bojkotovala Francie, neboť mohlo s klidem dělat totéž „z druhé strany“. Situace se však nyní s návratem Francie do vojenského velení NATO a důrazem na kooperaci změnila.

Základní hypotézou této mé práce je, že začlenění Francie do vojenských struktur NATO bude mít za následek nový začátek vztahů EU a NATO, a to s důrazem na poměrně velký potenciál jejich lepší a bezproblémovější spolupráce.

K potvrzení či vyvrácení této hypotézy jsem zvolila komparaci postojů Velké Británie a Francie ke klíčovým otázkám dalších vztahů EU a NATO. Francii a Velkou Británií jsem vybrala zejména proto, že tvoří opravdové jádro evropské bezpečnosti – poskytují nejvíce jednotek, vyrábějí a nakupují nejvíce vojenského materiálu. Pokud tyto dvě země s něčím v evropské bezpečnosti nesouhlasí, je nemožné to prosadit. Nejedná se o zaujatý výběr případů, nýbrž výběr záměrný, neboť oba státy jsou skutečnými lídry evropské bezpečnosti.

Změnu francouzského a britského přístupu budu zkoumat na jednotlivých případových studiích, tedy na jejich postojích vůči některým zásadním bezpečnostně

politickým otázkám ve vztazích EU – NATO. První případovou studií bude otázka zřízení stálého Operační velitelství EU. Druhá otázka, a tedy i téma případové studie, vychází z aktuálních a akutních potřeb NATO i EU, a sice nastane změna vůči výhradám používání jednotek („Caveats“), či nikoliv? Poslední případová studie, které se budu věnovat, tvoří institucionální zázemí vztahů EU – NATO, zde mám konkrétněji na mysli společnou překážku posílení jejich spolupráce, a sice nevyřešený kypersko-turecký spor.

V této své práci budu čerpat nejen z dokumentů (např. bezpečnostních a jiných strategických dokumentů obou států, stejně jako strategických dokumentů NATO a EU), ale i monografií, příruček, studií, analýz a článků z odborných časopisů a médií. Významnou část budou tvořit též internetové zdroje, a to především k vysoké aktuálnosti tématu práce.

Tato studie je příkladem komparativní případové studie, neboť se jedná o srovnávací analýzu dvou subjektů, Velké Británie a Francie, k výše zmíněným otázkám. V této studii se zaměřím na interpretativní pojetí, tedy porozumění na základě historického a kulturního kontextu a kontextu pozic jednotlivých států, neboť ty mají do značné míry podobná východiska (oba zakládajícími členy NATO, oba při zrodu EBOI a EBOP a oba tvoří pilíř evropské bezpečnosti, oba změny ve vládě).

Vyhledat zdroje k této problematice může být lehce obtížné, a to zejména kvůli vysoké aktuálnosti hlavní části práce, nicméně se domnívám, že na úrovni této práce budou adekvátní, analyzovatelné, reprezentativní a v neposlední řadě komparovatelné zdroje dostupné.

Předběžná struktura práce

- 1) Úvod
- 2) Stručné zhodnocení dosavadní spolupráce NATO a EU/EBOP
- 3) Komparace postojů Velké Británie a Francie k NATO a EU/EBOP
- 4) Možnost užší spolupráce NATO a EU? (Komparace postojů Velké Británie a Francie k jednotlivým případovým studiím)
  - Stále operační velitelství v rámci EU (EBOP)
  - Výhrady k používání jednotek („Caveats“)
  - Institucionální zázemí vztahů EU – NATO (Otázka Turecka a Kypru)
- 5) Možnost užší spolupráce NATO a EU? – Shrnutí
- 6) Závěr

Předběžný seznam literatury

Dokumety

- *A Secure Europe in a Better World, European Security Strategy*, 2003
- *EU – NATO Declaration on ESDP*, 2002
- *France's Defence strategy*
- *Franco-British Summit – Joint Declaration on European Defense*, Saint-Malo, 1998
- *NATO's 1999 Strategic Concept and the Comprehensive Political Guidance*
- *Presidency Conclusions*. Cologne European Council, June 1999
- *Report on the Implementation of the European Security Strategy – Providing Security in Changing World*, Brussels, 2008
- *The French White Paper on defence and national security*, 2008
- *The National Security Strategy of the United Kingdom, Security in an interdependent world*, 2008
- *The Strategic Defence Review – 1998*

Knihy a příručky

- Drulák, Petr. (2008) *Jak zkoumat politiku*. Portál, Praha.
- Hauser, Gunter., Kernic, Franc., ed. (2006) *European Security in Transition*. Hampshire - England, Ashgate Publishing Limited.
- Howorth, Jolyon, Keeler, John T. S., ed. (2003) *Defending Europe: The EU, NATO and the Quest for European Autonomy*. New York – Houndmills: Palgrave Macmillan.
- *NATO Handbook*. (2006) Public Diplomacy Division NATO, Brusel.
- Papacosma, S. Viktor; Kay, Sean; Rubin, Mark R. (2001) *NATO after fifty years*. Scholarly resources Inc., Wilmington.
- *Příručka NATO*. (2001) Office of Information and Press, Brusel.

Analýzy, policy papery

- Blank, Stephen J. (2001) *The Transatlantic Security Agenda: A Conference Report and Analyses*. US army War College, Strategic Studies Institute.

- De Camp Jr., William. (2005) *ESDP NATO's Demise or Opportunities for NATO?* US Army War College, Strategy research project, Pennsylvania.
- Gardiner, Nile. McNamara, Sally. (2009) *The U.S. and U.K. Must Oppose French Plans to Weaken NATO*. The Heritage Foundation, Web Memo No.2285.
- Hamilton, Daniel. (2009) *Alliance Reborn: An Atlantic Compact for the 21st Century*. The Washington NATO Project. Atlantic Council of the United States; Center for Strategic and International Studies; Center for Technology and National Security Policy, NDU; Centre for Transatlantic Relations, John Hopkins University, SAIS.
- Jopp, Mathias. (1999) *European Defence Policy: The Debate on the Institutional Aspects*. Institut für Europäische Politik.
- Navarro, Luis Simón. (2008) *Sarkozy's Dilemmas, the Forthcoming French EU Presidency and ESDP: What's in it for Europe?* (ARI 76)
- Tertrais, Bruno. (2008) *The French White Paper on Defence and national Security: Towards Stronger and More Streamlined Force*. (ARI 89)
- Ulrich, Marybeth Peterson. Cypher-Ericson, Dorothea. (2001) *Whither Transatlantic Cooperation?: Where NATO and ESDP Collide*. Paper for the European Community Studies Association Annual Meeting, Madison.
- Valášek, Tomáš. (2007) *The Roadmap to Better EU-NATO Relations*. Centre for European Reform Bulletin, London.
- Valášek, Tomáš. (2007/2008) *Europe's defence and its new security strategy*. Centre for European Reform Bulletin, London.
- Walter, Robert. (2009) *Will greater UK involvement in ESDP follow France's new role in NATO?* Europe Diplomatie & Defense, Agence Europe.

Periodika

- *European Integration*. Duke, Simon. (2008) The Future of EU-NATO Relations: A Case of Mutual Irrelevance Through Competition? Vol. 30, No.1.
- *European Security Review*. Pirozzi, Nicoletta, Sandawi, Sammi (2008) Five years of ESDP in action: Operations, Trends, Shortfalls. (Online). 2008, No. 39, s. 1-4. <http://www.isis-europe.org/pdf/2008_artrel_179_esr39-5yrs-esdp.pdf> (4.6.2009)

- *German Politics*. Knowles, Vanda. Thomson-Pottebohm, Silke. (2004) The UK, Germany and ESDP: Developments and the Conventions and the IGC. Vol. 13, issue 4.
- *Mezinárodní politika*. Weiss, Tomáš (2009) NATO a Evropská unie: dva kohouti na jednom smetišti? Roč. 33, č. 3, s. 6-9.